T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDE AŞKA İLİŞKİN TUTUMLARIN YORDAYICILARI OLARAK BENLİK KURGUSU ve TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

SEMA ÇOLAK

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Yelda YILDIZ ÖNAL

İSTANBUL-2024

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDE AŞKA İLİŞKİN TUTUMLARIN YORDAYICILARI OLARAK BENLİK KURGUSU ve TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

SEMA ÇOLAK

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Yelda YILDIZ ÖNAL

İSTANBUL-2024

BEYAN

Bu araştırmanın şahsıma ait olduğunu, araştırmanın planlanma aşamasından yazımına kadar tüm basamaklarda etik dışı herhangi bir davranışımın olmadığını, tezde yer alan tüm bilgileri akademik ve etik kurallar doğrultusunda elde ettiğimi, bu araştırma aracılığıyla elde edilmeyen tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynakçaya eklediğimi, yine bu araştırmada patent ve telif haklarının ihlal eden davranışımın olmadığını beyan ederim.

Sema ÇOLAK

ÖNSÖZ

Lisans ve lisansüstü eğitimim boyunca ve tez yazmaya karar verdiğim aşamadan son ana kadar her düştüğümde bana güvendiğini ifade ederek hem akademik hem manevi desteğini eksik etmeyen tez danışmanım Sn. Dr. Öğr. Üyesi Yelda YILDIZ ÖNAL'a çok teşekkür ederim. Lisans eğitimim boyunca kendisiyle çalışmaktan keyif alırken hayatta "beraberlik içinde iyileşmenin mümkün olduğunu" hatırlatan sevgili Dr. Öğr. Üyesi Dilaram Billur ÖRNEK ve akademik hayatım boyunca ufkumu genişleterek bana yol gösterici olan tüm hocalarıma teşekkür ederim. Yüksek lisans tez jürimde yer alarak kıymetli görüşleri ile tezime katkıda bulunan Doç. Dr. Nadire Gülçin YILDIZ ve Doç. Dr. Asil ÖZDOĞRU'ya teşekkür ederim.

Tez yazım sürecimde yoldaşlıklarını hiç bırakmayan, tezime göz bebeği gibi davranan ve ellerini hep omzumda hissettiğim Rana AVCI ve Kübra DÖRTYOL'a çok teşekkür ederim. Attığım her adım ve verdiğim her kararda süreç ne kadar zorlayıcı olsa da gururla takip eden kıymetli annem, babam ve ablalarıma teşekkür ederim. Şimdiye kadarki hayat yolculuğumda yollarımı çiçeklendiren tüm sevdiklerime çok teşekkür ederim. Tüm güzelliklerin önce kendini severek başladığını anladığım, sevginin iyileştirici gücüne inanırken arada bir sevmeye küsmenin de sevmek kadar doğal olduğunu öğreten tüm ilişkilere teşekkür ediyorum. Kurulan her ilişkinin ruhumuza şifa olması dileği ve ruhuma şifa olana sevgilerimle…

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ……...ii

İÇİNDEKİLER……iii

KISALTMALAR LİSTESİ……vii

ŞEKİLLER LİSTESİ……viii

TABLOLAR LİSTESİ……ix

ÖZET……..x

ABSTRACT……..xi

GİRİŞ……1

1. PROBLEM DURUMU……...1
2. ARAŞTIRMANIN AMACI……6
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ……7
4. SAYILTILAR (VARSAYIMLAR)……9
5. SINIRLILIKLAR……9
6. TANIMLAR……..10

BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR…….11

1.1. BELİREN YETİŞKİNLİK…..……..11

1.1.1. Beliren Yetişkinlik Özellikleri…….……..12

1.1.1.1. Beliren Yetişkinlikte Kimlik Arayışı…….…….13

1.1.1.2. Beliren Yetişkinlikte İstikrarsızlık ……13

1.1.1.3. Beliren Yetişkinlikte Kendine Odaklanma…….14

1.1.1.4. Geçiş Dönemi.……14

1.1.1.5. Fırsatlar Dönemi…….15

1.1.2. Beliren Yetişkinlik ile İlgili Yapılan Yurtdışı ve Yurtiçi Çalışmalar.....15

1.2. AŞKA İLİŞKİN TUTUMLAR…….18

1.2.1. Aşka İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar……....19

1.2.1.1. Rubin'in Aşk ve Hoşlanma Kuramı……....19

1.2.1.2. Hatfield'in Tutkulu Aşk ve Arkadaşça Aşk Kuramı……...20

1.2.1.3. Üçgen Aşk Kuramı…….20

1.2.1.4. Aşkın Renkleri Kuramı……...22

1.2.2. Aşka İlişkin Tutumlar ile İlgili Yapılan Yurtdışı ve Yurtiçi Çalışmalar…….26

1.3. BENLİK KURGUSU……...29
1.3.1. Benlik Kurgusu ve Bireyci/Bağımsız ve Toplulukçu/Karşılıklı Bağımlı Benlik Yapıları……..29
1.3.2. Kağıtçıbaşı'nın Aile Değişimi Modeli ve Özerk-İlişkisel Benlik Modeli……...32
1.3.3. Dengeli Bütünleşme ve Ayrışma Modeli……...34
1.3.4. Öz Belirleme Kuramı……..……36
1.3.5. Benlik Kurgusu ile İlgili Yapılan Yurtdışı ve Yurtiçi Çalışmalar……..36
1.4. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ…..……40
1.4.1. Toplumsal Cinsiyet Rolleri ile İlgili Kuramlar…….……..40
1.4.1.1. Psikanalitik Kuram…….40
1.4.1.2. Biyolojik Kuram…….42
1.4.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı……42
1.4.1.4. Bilişsel Gelişim Kuramı…….……43
1.4.1.5. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı……..43
1.4.1.6. Sosyal Rol Kuramı…….44
1.4.1.7. Feminist Teori……44
1.4.2. Toplumsal Cinsiyet Rolleri ile İlgili Yapılan Yurtdışı ve Yurtiçi Çalışmalar.....45

BÖLÜM II: YÖNTEM……...48

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ……..48
2.2. EVREN ve ÖRNEKLEM …….……..……...48
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI……....48
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu……..48
2.3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form (LAS-Short Form)……..48
2.3.3. İlişkisel Bireyci Toplulukçu Benlik Ölçeği (RIC)……49
2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği(GRAS)...……...49
2.4. UYGULAMA ve İŞLEM…...……....50
2.5. VERİLERİN ANALİZİ…….……...50

BÖLÜM III: BULGULAR……..52

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Açıdan Tanımlayıcı Bilgileri…….....52

3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form (LAS), İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği (RIC) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeklerinden (GRAS) Elde Edilen Puanlara İlişkin Betimleyici İstatistikler…...……..…53

3.3. Beliren Yetişkinlerin Cinsiyetlerine Göre Aşka İlişkin Tutumlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular ...……...…….54

3.4. Beliren Yetişkinlerin Yaşları ile Aşka İlişkin Tutumları Arasında İlişki Olup Olmadığına İlişkin Bulgular……...……....55

3.5. Beliren Yetişkinlerin Romantik İlişkiye Sahip Olup Olmama Durumlarına Göre Aşka İlişkin Tutumlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular …….....56

3.6. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumları, Benlik Kurguları ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği Puanları Arasında İlişki Olup Olmadığına İlişkin Bulgular…….……..57

3.7. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgularının ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Aşka İlişkin Tutumlarını Yordamasına İlişkin Sonuçlar…..……60

BÖLÜM IV: TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER……..……...65

4.1. TARTIŞMA…….…….65

4.1.1. Demografik Değişkenlere Yönelik Bulguların Yorumlanması……....65

4.1.1.1. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuçların Yorumlanması…….....65

4.1.1.2. Beliren Yetişkinlerin Yaşları ile Aşka İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Yorumlanması……...……....67

4.1.1.3. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumlarının İlişki Durumuna Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuçların Yorumlanması…….....67

4.1.2. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgusu Alt Boyutları ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Tutkulu Aşkı Yordamasına İlişkin Sonuçların Yorumlanması……..….69

4.1.3. Beliren Yetişkinlerde Cinsiyet, İlişki Durumu, Benlik Kurgusu Alt Boyutları ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Oyun Gibi Aşkı Yordamasına İlişkin Sonuçların Yorumlanması…….……...70

4.1.4. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgusu Alt Boyutları ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Mantıklı Aşkı Yordamasına İlişkin Sonuçların Yorumlanması……...…71

4.1.5. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgusu Alt Boyutları ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Sahiplenici Aşkı Yordamasına İlişkin Sonuçların Yorumlanması…….…..73

4.1.6. Beliren Yetişkinlerde Cinsiyet, Benlik Kurgusu Alt Boyutları ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Özgeci Aşkı Yordamasına İlişkin Sonuçların Yorumlanması……..……...74

4.2. SONUÇ…….75

4.3. ÖNERİLER……..76

KAYNAKÇA……...77

EKLER……...……103

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt: Aktaran

Ark: Arkadaşları

GRAS: The Gender Roles Attitude Scale

LAS: Love Attitudes Scale

RIC: Relational, Individual, Collective Self-Aspects Scale

SPSS: Statistic Packets For Social Seciences

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Aşkın Üç Bileşeni ve Aşk Türleri…….……...19

Şekil 2. Lee'nin Altı Aşk Biçimi…….……..21

Şekil 3. (a) Bağımsız Benlik Yapısı; (b) Karşılıklı Bağımlı Benlik Yapısı……..29

Şekil 4. Bireyleşme, Kişilerarası Mesafe ve Bağlamda Benlik Tipleri…….……32

Şekil 5. İmamoğlu'na Göre Benlik Kurguları……...33

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler ……..……..49

Tablo 2. Ölçek Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler ……..51

Tablo 3. Aşka İlişkin Tutumların Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları ……...52

Tablo 4. Beliren Yetişkinlerin Yaşları ile Aşka İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları ……...53

Tablo 5. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Romantik İlişkiye Sahip Olup Olmama Durumlarına Göre Farklılaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları …….54

Tablo 6. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumları, Benlik Kurguları ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları ……...56

Tablo 7. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgularının (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Tutkulu Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları ...……59

Tablo 8. Beliren Yetişkinlerde Cinsiyet, İlişki Durumu, Benlik Kurguları (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Oyun Gibi Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları...…….…….60

Tablo 9. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgularının (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Mantıklı Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları …...……60

Tablo 10. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgularının (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Sahiplenici Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları ……...…….……61

Tablo 11. Beliren Yetişkinlerde Cinsiyet, Benlik Kurguları (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Özgeci Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları……...…….……..….62

ÖZET

Araştırmanın amacı, beliren yetişkinlerin benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun aşka ilişkin tutumlarını yordama gücünü ortaya koymaktır. Bu araştırma ilişkisel taramanın kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Katılımcılar kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 18-26 yaş aralığındaki 348 beliren yetişkinden oluşmaktadır. Araştırmada; Kişisel Bilgi Formu, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (LAS), İlişkisel Bireyci Toplulukçu Benlik Ölçeği (RIC) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (GRAS) veri toplamada kullanılan araçlardır. Veriler SPSS-25 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma soruları bağımsız gruplar t-testi, Pearson korelasyon katsayısı, Spearman Brown korelasyon katsayısı, nokta çift serili korelasyon katsayısı ve aşamalı regresyon analizi ile test edilmiştir. Cinsiyet ve ilişki durumu değişkenleri dummy değişken olarak regresyon analizine dahil edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda yaş ve aşka ilişkin tutumlar arasında anlamlı ilişki bulunmazken aşka ilişkin tutumların cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Oyun gibi aşk ve özgeci aşkın erkekler lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği bulunmuştur. Oyun gibi aşkın ilişkisi olmayanlar lehine de anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Benlik kurgusu alt boyutlarından ilişkisellik ve bireycilik, toplumsal cinsiyet rolleri tutumu birlikte tutkulu aşkın %9'unu yordamaktadır. Cinsiyet ve ilişki durumu birlikte oyun gibi aşkın %4'ünü; toplulukçu benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumu mantıklı aşkın %9'unu; benlik kurgusu alt boyutlarından ilişkisellik ve bireycilik sahiplenici aşkın %8'ini ve son olarak cinsiyet, ilişkisellik ve bireycilik özgeci aşkın %25'ini yordamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Beliren yetişkinlik, aşka ilişkin tutumlar, benlik kurgusu, toplumsal cinsiyet rolleri

ABSTRACT

The purpose of the study is to reveal the predictive power of emerging adults' self-concept and attitudes toward gender roles in predicting their attitudes toward love. This research is a descriptive study that utilizes relational scanning. The participants consist of 348 emerging adults aged between 18 and 26, selected through convenience sampling method. The tools used for data collection in the study are Personal Information Form, Attitudes Toward Love Scale (LAS), Relational Individualism-Collectivism Scale (RIC), and Gender Roles Attitude Scale (GRAS). The data were analyzed using the SPSS-25 program. The research questions were tested with independent samples t-test, Pearson correlation coefficient, Spearman Brown correlation coefficient, point biserial correlation coefficient and stepwise regression analysis. Gender and relationship status variables were included in the regression analysis as dummy variables. As a result of the analyses, it was found that there is no significant relationship between age and attitudes toward love, while attitudes toward love differentiate according to gender. Significant differentiation was found in favor of men for playful love and altruistic love. Significant differentiation was also found in favor of those without a relationship for playful love. Sub-dimensions of self-concept, namely relationality and individualism, together predict 9% of passionate love. Gender and relationship status together predict 4% of playful love; relational individualism and attitudes toward gender roles predict 9% of rational love; sub-dimensions of self-concept, namely relationality and individualism, predict 8% of possessive love; and finally, gender, relationality, and individualism predict 25% of altruistic love.

Keywords: Emerging adulthood, attitudes towards romantic relationships, self-concept, gender roles

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, sınırlılıklar, sayıltılar ve tanımlara yönelik başlıklar yer almaktadır.

1. Problem Durumu

Gelişim, bireylerin yaşı ile doğru orantılı olarak bilişsel, davranışsal ve sosyal alanlarda yaşadığı değişimdir (Bee ve Boyd, 2009). Her gelişim dönemi kendine özgü özellikleri içermektedir (Hayran, 2020). Bu gelişim dönemlerinden biri de beliren yetişkinliktir. Beliren yetişkinlik dönemi kavramını ilk ortaya atan kişi Jennsen Arnett'tır. Arnett'a (1994) göre beliren yetişkinlik dönemi 18-25 yaş arasında yer alan bir dönemdir ve bu dönemden sonra yetişkinlik dönemine geçiş söz konusu olmaktadır (Akt. Hayran, 2020). Beliren yetişkinlik geç ergenlik ve yirmili yaş aralığında oluşan yeni bir gelişim dönemi olarak da ifade edilmektedir (Erol, 2020; Taner, 2019). Beliren yetişkinlik döneminde bireylerin romantik ilişki, iş vb. konularda değişiklikler yaşadığı ve farklı alanları keşfettiği görülmektedir (Atak, 2005). Aşk ve iş fırsatlarını değerlendiren beliren yetişkinler bu süreçte kimliklerine yönelik bilgiler de elde etmektedirler (Uçar, 2018). Kimlik arayışı dönemi olarak da ifade edilen bu dönemde bireyler kişiliklerine uygun, doyum sağlayabilecekleri tercihlerde bulunmaya çalışmaktadırlar (Yüzbaşı, 2012). Yurt dışı alan yazın incelendiğinde beliren yetişkinlik ile ilgili pek çok çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalardan birinde Arnett (2003) endüstrileşmenin gerçekleşmesi ile bazı toplumlardaki bireylerin kendilerini yetişkin olarak kabul etmelerini sağlayan ölçütlerin değiştiğini ifade etmektedir. Amerika'da yapılan bu çalışmada yetişkin olmanın koşulları şu şekilde sıralanmıştır: Ekonomik özgürlük elde etmek, aileden ayrı bir evde yaşamak, sorumluluk alabilmek ve değerlerini aileden bağımsız bir şekilde belirleyebilmektir (Arnett, 2003). Facio ve Micocci'nin (2003) Arjantin'de beliren yetişkinlere yönelik yapmış olduğu çalışmada ise yetişkin olmanın koşulunun çocuk sahibi olmak olduğu bulunmuştur.

Yurtiçi alan yazında ise beliren yetişkinlik yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Atak, 2005). Atak'ın (2005) yapmış olduğu çalışmada Türkiye'de beliren yetişkinliğin 19-26 yaş aralığında yaşandığı belirtilmiş ve bireyin eğitimini

tamamlayarak devamlı bir çalışma hayatının olması, evli veya çocuk sahibi olması beliren yetişkinlik dönemi ile ilişkili bulunmuştur. Ergin'in (2015) yapmış olduğu bir başka çalışmada çalışma hayatı olan bireylerin, kadınların ve ailesinden ayrı yaşayan bireylerin beliren yetişkinlik döneminin özelliklerine daha fazla sahip olduğu bulunmuştur.

Beliren yetişkinlik üzerine yapılan araştırmalara göre bu dönemde bireylerin ödevlerinden biri yakın ilişkiler geliştirmektir (Feldman ve ark., 1998). Beliren yetişkinlik döneminde pek çok gelişim görevini yerine getiren bireyler için romantik ilişki geliştirmek önemli bir başlık olarak yer almaktadır (Karatatar, 2018). Birey beliren yetişkinlik döneminde kuracağı yakın ilişkilerde, "Hayatımı nasıl bir eşle sürdürmekten mutlu olurum?" sorusuna cevap aramaktadır (Arnett, 2000). Bu sorunun cevabını ararken de ebeveynlerinin kontrolünden bağımsız olarak kendi seçimlerini yapmaktadır (Fincham ve Cui, 2011). Yaptığı seçimler ve ilişki deneyimleri bu bireylerin aşka ilişkin tutumlarını da şekillendirmektedir (Öztemel, 2017). İlgili literatür incelendiğinde aşk ve romantik ilişki değişkenlerine yönelik pek çok teoriye rastlanılmaktadır (Uçar, 2018). Bu teorilerden birini ortaya koyan Lee'ye (1973) göre aşkın türleri de yaşam gibi değişime uğramaktadır. Lee'nin (1988) sınıflandırmasına baktığımızda üç tane birincil, üç tane ikincil olmak üzere altı aşk biçimi vardır. Bunlar; tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk olarak sıralanmaktadır.

Beliren yetişkinlik döneminde romantik ilişkilere yönelik yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde romantik ilişkinin oluşumu ve istikrarı (Warner ve ark., 2011), romantik ilişki kalitesi ile ilişkili faktörler (Barry ve ark., 2009) üzerine çalışıldığı görülmektedir (Akt. Karatatar, 2018). Bununla birlikte aşk stilleri, etnik köken ve cinsiyetin karşılaştırıldığı (Dion ve Dion, 1993), yaş grupları ile aşk tutumlarının karşılaştırıldığı (Montgomery ve Sorell, 1997), aşk stilleri ve cinsel tutum arasındaki ilişkinin incelendiği (Hendrick ve Hendrick, 2002) çalışmalar da bulunmaktadır. White, Hendrick ve Hendrick'in (2004) çalışmasında, kişilik özellikleri ve romantik ilişki arasındaki ilişki incelenmiş ve erkeklerde nevrotik boyut ile sahiplenici aşk, yumuşak başlılık ile tutkulu aşk, deneyime açıklık ile tutkulu ve sahiplenici aşk arasında; kadınlarda ise deneyime açıklık ile mantıklı aşk arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Waller ve Shaver'in (1994) ikizlerle

yaptıkları çalışmada bireylerin aşk biçimlerindeki benzerliğin ortak genlerden değil paylaşılan değerlerden kaynaklı olduğu ortaya konmuştur.

Yurt dışı alan yazında ele alındığı kadar kapsamlı olmamakla birlikte Türkiye'de de beliren yetişkinlik döneminde romantik ilişkiler konusuna yönelik araştırmalar bulunmaktadır (Uçar, 2018). Türkiye' de yapılan bu çalışmalar incelendiğinde ise romantik ilişki doyumu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin (Beştav, 2007), genç yetişkinlerin aşk stilleri ve benlik tipleri arasındaki ilişkinin (Ercan, 2008), üniversite öğrencilerinin aşk biçimleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği (Açıkel, 2013) görülmektedir. Genç yetişkinlere yönelik Hendrick ve Hendrick (2002) tarafından yapılan bir araştırmada genç yetişkinlerin hayatlarındaki en önemli konunun duygusal ilişkileri olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Durmaz da (2016) genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarının hayatlarında önemli bir role sahip olduğunu belirtmektedir.

Arnett'e (2000) göre beliren yetişkinlik dönemi aynı zamanda bir belirsizlik ve kişinin kimliğini keşfetme dönemidir (Eroğlu, 2020). Dolayısıyla bu durumun beliren yetişkinlerin hayatlarında çok önemli bir yere sahip olan aşka ilişkin tutumları üzerinde etkisi olabileceği düşünülmektedir. Buradan hareketle araştırmanın bir diğer değişkeni olarak belirlenen benlik kurgusu, kişinin çevresini algılama şeklini, değerlerini ve tutumlarını etkileyerek davranışlarında değişikliğe sebep olan bir güç olarak tanımlanmaktadır (Bilgin, 2021). Benlik kurgusu bireyin kendisini ve çevresini nasıl algılayacağını belirlerken duygu, düşünce ve davranışlar üzerinde de etkiye sahiptir (Özcan, 2017). Birey benliğini tanımlarken kültür ve bulunduğu sosyal çevreden de etkilenir. Bu açıdan benlik kurgusu benlik algısı kavramının sosyo-kültürel yanı olarak da ifade edilebilmektedir. Buradan yola çıkarak kültür teorilerinde ifade edilen bireyci ve toplulukçu kültür olguları birbirinden farklı benlik kurgularının ortaya çıkmasına etki etmektedir (Bilgin, 2021). Böylelikle bazı bireyler toplum içinde daha bağımsız hareket etmeye meyilli iken bazıları diğer bireylerle bağlantı halinde olmayı ve ilişki kurmayı tercih etmektedirler (Markus ve Kitamaya, 1991). Kağıtçıbaşı (2005) ise bazı toplumların veya bireylerin hem bireyci hem de toplulukçu özellikler gösterdiğini ifade etmektedir. Bu noktada birey veya toplumu bağımsızlık ya da karşılıklı bağımlılık olarak değerlendirmenin doğru olmayacağı düşünülerek ikili benlik ayrımının yerini

üçlü benlik ayrımı almış (Üney ve Yöyen, 2020) ve bireyci, toplulukçu boyutlarının yanına ilişkisellik boyutu da eklenmiştir (Kashima ve Hardie, 2000). Bu modele göre bireycilik, bireyin kendisine has ve tek olma özelliklerini; ilişkisellik, bireyin çevresindeki bireylerle etkileşimi ve benzeyen özelliklerini; toplulukçuluk ise birey ve toplumun aralarındaki sembolik değerleri yansıtmaktadır (Üney ve Yöyen, 2020).

Konuya ilişkin yurtiçi alan yazın incelendiğinde Ercan'ın (2008) çalışmasında beliren yetişkinlik döneminde romantik ilişki biçimleri ile benlik kurguları karşılaştırılmış ve elde edilen bulgulara göre bireycilik ile tutkulu ve arkadaşça aşk arasında ve ilişkisellik ve toplulukçu benlik ile tutkulu, sahiplenici, arkadaşça, özgeci ve mantıklı aşk arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu ortaya konmuştur. Bir diğer çalışmada (Başay, 2015) ise üniversite öğrencilerinin benlik yapısı ve eş seçme kriterleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yurt dışı alan yazına bakıldığında Holland ve arkadaşlarının (2004) yapmış olduğu bir çalışmada benlik kurguları ve kişilerarası yakınlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada bağımsız benlik kurgusuna sahip bireylerin diğer bireylerle arasında mekânsal mesafenin olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan diğer çalışmalarda bireyci ve toplulukçu yapının benlik tipleri ve kişilerarası ilişkiler üzerinde etkilerinin olduğu ancak konunun yeterince ele alınmadığı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir (Le, 2005; Yum, 2004).

Birey, içinde bulunduğu toplum, toplum içinde yer alan bireyler ve kültürel yapıyla etkileşime girerek benlik yapısını oluşturmaktadır (Bilgin, 2021). Tam da bu noktada kimlik arayışı ve kimlik oluşumu dönemi olarak ele alınan beliren yetişkinlik döneminde toplumsal açıdan karşılaşılan cinsiyet rolleri de dikkate alınması gereken bir faktör olarak görülmektedir (Bulut, 2019). Toplumsal cinsiyet rolleri, toplum tarafından belirlenen ve bireylerin gerçekleştirmesi beklenen cinsiyete yönelik beklentilerdir (Arslangiray, 2013). Bu beklentilerin kadın ve erkekler üzerinde farklı etkilere sahip olduğu düşünülürken toplumsal cinsiyet rolleri dahilinde benimsenen rollerin bireyin çevresiyle ilişki, iletişim kurma, iş hayatı ve yaşamdan memnuniyetini etkilediği görülmektedir (Türk, 2019). Bu doğrultuda bireyin toplumsal cinsiyet rolleri konusunda farkındalık geliştirmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bireyin hayatında sosyalleşme süreciyle yerini alan toplumsal cinsiyet rolleri değişkeni pek çok araştırmada yer almıştır (Türk, 2019). Yetişkinliğe geçiş döneminde toplumsal cinsiyet rolleri tutumunu inceleyen boylamsal çalışmada kadınların süreç boyunca daha eşitlikçi cinsiyet rolü tutumuna sahip oldukları, evliliğe geçiş sürecinde yine kadınların daha eşitlikçi cinsiyet rolü tutumuna sahip oldukları ortaya konmuştur (Fan ve Marini, 2000). İran'da yapılan bir çalışmada üniversite öğrencileri ve meslek sahibi bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları incelenmiş ve kadınların erkeklere göre cinsiyet eşitliğini daha yüksek düzeyde benimsedikleri bulunmuştur (Kiani ve ark., 2008). Ogletree'nin (2015) yapmış olduğu çalışmada bireylerin evlilik tutumu ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumu arasındaki ilişki incelenmiş ve evliliklerinde cinsiyet rollerinin eşitlikçi bir şekilde paylaşılmasını doğru buldukları tespit edilmiştir.

Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde Kodan (2013) araştırmasında evli bireylerin evlilik kalitesi, yaşam doyumu ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemiş ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının yaş, çocuğun olması ve çocuk sayısına göre farklılaştığı sonucunu bulmuştur. Türk'ün (2019) çalışmasında kadınların toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarından eşitlikçi tutuma erkeklere kıyasla daha yakın olduğu, romantik ilişkiye sahip bireylerin daha eşitlikçi ve eş seçimlerinde aşk boyutuna önem verdikleri görülmüştür. Sönmez'in (2022) çalışmasında ise eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumuna sahip bireylerin evliliğe yönelik kaygısının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarında sadece benlik kurgusunun değil toplumsal cinsiyet rollerinin de önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Nitekim bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturan Uçar'ın (2018) nitel çalışmasında beliren yetişkinlerin romantik ilişki tarzlarının benlik tanımı, geçmiş ilişki yaşantıları ve sosyo-kültürel bağlam değişkenlerinden etkilendiği bulgusuna ulaşılmış ve araştırmacılara bulguların nicel olarak da test edilmesi önerisi getirilmiştir. Bunun dışında bu araştırmada yer alan değişkenlerin ilişkisini inceleyen bir çalışmaya yurt içi alan yazında rastlanmamış olması alanda önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Halbuki yurtdışı literatürde konuyla ilgili ilişkisel çalışmalar görülmektedir (Roberson ve ark., 2017; Neto, 2007;

Dion ve Dion, 1993; Luyckx ve ark., 2014). Dolayısıyla bu araştırmayla Uçar'ın (2018) ortaya koyduğu bulguları destekleyecek nicel bulgulara ulaşılacağı ve alan yazına önemli bir katkı sunulacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı beliren yetişkinlik döneminde bazı demografik faktörler (cinsiyet, ilişki durumu), benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rollerinin aşka ilişkin tutumları yordama gücünü ortaya koymaktır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı beliren yetişkinlik döneminde bazı demografik faktörler (cinsiyet, ilişki durumu), benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rollerinin aşka ilişkin tutumları yordama gücünü ortaya koymaktır. Araştırmada bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1) Beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2) Beliren yetişkinlerin yaşları ile aşka ilişkin tutumları arasında bir ilişki var mıdır?
3) Beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları romantik ilişkiye sahip olup olmama durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
4) Beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları, benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet rolleri arasında bir ilişki var mıdır?
5) Beliren yetişkinlerin benlik kurgusu alt boyutları ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumları tutkulu aşkı yordamakta mıdır?
6) Beliren yetişkinlerin cinsiyet, ilişki durumu, benlik kurgusu alt boyutları ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumları oyun gibi aşkı yordamakta mıdır?
7) Beliren yetişkinlerin benlik kurgusu alt boyutları ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumları mantıklı aşkı yordamakta mıdır?
8) Beliren yetişkinlerin benlik kurgusu alt boyutları ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumları sahiplenici aşkı yordamakta mıdır?
9) Beliren yetişkinlerin cinsiyet, benlik kurgusu alt boyutları ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumları özgeci aşkı yordamakta mıdır?
10) Beliren yetişkinlerin benlik kurgusu alt boyutları ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arkadaşça aşkı yordamakta mıdır?

3. Araştırmanın Önemi

Bireyler yaşamları boyunca pek çok gelişim evresinden geçmektedir. Yaşanan her gelişim evresi farklı değişimleri beraberinde getirmektedir. Bu gelişim evrelerinden beliren yetişkinlik dönemi 18-26 yaş aralığındaki bireylerin kendini keşif süreci olarak değerlendirilmektedir (Arnett, 2000). İş hayatı, arkadaş ortamı, romantik ilişki gibi alanlarda kendini tanıyan birey, bu süreçte öğrendikleri aracılığıyla bir sonraki gelişim evresine de hazırlık yapmaktadır. Pek çok alanda yeni deneyimler elde eden beliren yetişkinler romantik ilişkiler açısından da deneyim kazanırlar. İlişki sürdürme, sonlandırma deneyimleri ve ilişkiden beklentilerine yönelik kendilerini keşfeden bireylerin gelecek ilişkilerinin de bu süreçten etkilendiği görülmektedir (Fincham ve Cui, 2011). Bu araştırma sonucundan yola çıkarak beliren yetişkinler için önemli bir yere sahip olan yakın ilişkilere yönelik tutumun hangi değişkenlerden etkilendiğini incelemenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada da ülke kültürüne uygun bir şekilde tespit niteliği taşıyan bir çalışma ortaya konması hedeflenmiş ve beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ile bu değişkeni etkilediği düşünülen benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rolleri değişkenleri ele alınmıştır.

Beliren yetişkinlik döneminin bireyin benliğini keşfettiği, geliştirdiği ve değiştirdiği bir süreç olarak gözlemlendiği araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir (Atak 2005; Arnett, 2000). Benlik kurgusunun oluşumunda bireyi içinde bulunduğu toplumla birlikte değerlendirmenin önemli olduğu gözlemlenmektedir. Toplumlar, bireyci veya toplulukçu yapıya sahip olabilmektedirler. Bu doğrultuda toplumların sahip olduğu farklı yapılar farklı benlik kurgularının oluşmasına da sebep olmaktadır (Matsumoto ve Juang, 2016). Oluşan benlik kurguları doğrultusunda bireylerin aşk tutumlarının da toplumlar gibi değişebileceği ve etkilenebileceği düşünülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri, toplum tarafından belirlenen ve bireylerin gerçekleştirmesi beklenen cinsiyete yönelik beklentilerdir (Arslangiray, 2013). Toplumların bireyci veya toplulukçu bir yapıya sahip olması kadar toplumsal cinsiyet rollerinin de bireyin aşka yönelik tutumları üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir. Toplumun beklentileri doğrultusunda hareket etmesi beklenen her iki cinsiyetin de bu süreçten etkilenebileceği partner seçimi, ilişki sürdürme veya sonlandırma gibi

başlıklarda farklı süreçleri barındırabileceği düşünüldüğünde araştırmada toplumsal cinsiyet rollerinin ele alınması önemli görülmektedir.

Sonuç olarak beliren yetişkinlerin içinde bulundukları süreçte pek çok faktörün ve yaşam görevlerinin olduğu düşünüldüğünde romantik ilişkiler en önemli başlık olarak değerlendirilmektedir. Romantik ilişki içinde bulunan bireylerin toplum yapısı ve beklentilerinden ayırt edilemeyeceği göz önünde bulundurulduğunda aşka ilişkin tutumlar, benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rolleri değişkenlerinin bir arada ele alınmasının alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda alan yazın incelendiğinde Türkiye'de sadece Uçar'ın (2018) temellendirilmiş gömülü kuram yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmasında bu değişkenler arasında bağlantı görülmektedir. Uçar'ın (2018) çalışmasında beliren yetişkinlerin romantik ilişki tarzlarının benlik tanımları, geçmiş ilişki yaşantıları ve sosyo-kültürel bağlam değişkenlerinden etkilendiği sonucuna ulaşılmış ve araştırmacılara bulguların nicel olarak da test edilmesi önerisi sunulmuştur. Buradan yola çıkarak gerçekleştirilen bu çalışmayla alan yazına önemli katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte boşanma oranlarının giderek artması (TÜİK, 2023), boşanmaların özellikle 20'li yaşlarda görülmesi (TÜİK, 2023), beliren yetişkinlikte romantik ilişki sürecinin daha detaylı incelenmeye ihtiyaç duyulduğunun göstergesi niteliğindedir. Alan yazın incelendiğinde evlilik uyumu yüksek bireylerin boşanmış bireylere ve bekarlara göre daha mutlu oldukları, daha az sağlık sorunlarından bahsettikleri bazı araştırmalarla ortaya konmuştur (Açık, 2008; Manne ve Zautra, 1989; Mutlu ve Can, 2021). Ancak her evli bireyin mutlu olduğunu söylemek mümkün değildir. Mutlu olmadığı halde farklı nedenlerle boşanmayı tercih etmeyen ya da edemeyen bireyler de bulunmaktadır. Genellikle bu bireylerin evliliklerinde akut ya da kronik gerilim arttığında birbirinden uzaklaşma, birbiriyle çatışmaya girme, ilişki uyumunu korumak için eşlerden birinin kendi işlevlerini feda etmesi ve/veya çiftin ortak bir ilgi alanına yönelmesi (çocuğa aşırı yönelme gibi), anksiyeteyle başa çıkmak için kullanılan sağlıklı olmayan mekanizmalar arasında gösterilmektedir (Bowen, 1978; Kerr & Bowen, 1988). Bu mekanizmalar gerçekçi bir çözümün ortaya konmasına engeldir denilebilir. Boşanma söz konusu olduğunda ise o süreci kadın ve erkeklerin farklı deneyimledikleri, kadınlarda daha çok depresif belirtilerin erkeklerde ise alkol kullanımında artışın görüldüğü belirtilmektedir (Horwitz ve ark., 1996). Boşanma bir kriz olarak tarif edilmektedir çünkü özellikle

boşanmayı takip eden ilk yıl içerisinde en az bir aile üyesinin mağduriyet yaşadığı, psikolojik olarak dağıldığı veya işlevsel hareket edemediği ve yaklaşık iki yıl içinde yeniden dengelemenin yaşandığı ifade edilmektedir. Boşanmanın olduğu durumlarda aile işleyişindeki stres sadece ayrılan eşlerde değil aynı zamanda varsa çocuklarda da görülmektedir (Hetherington, Cox ve Cox, 1976). Özellikle çatışmalı boşanmaların görüldüğü ailelerde çocuklarda duygusal, sosyal, akademik sorunlar gözlenebilmektedir (Yıldız, 2017). Dolayısıyla hem çatışmalı evlilik hem boşanma aslında hem bireysel hem toplumsal yaraların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu tarz problemlerin önüne geçmek için bireylerin partner seçimini şansa bırakmamak, bilimin ışığında hareket edip önleyici çalışmalar yapmak mümkündür. Dolayısıyla boşanmaların önüne geçilmesi, bireylerin yaşamlarının sağlıklı partner ilişkisiyle daha doyumlu hale gelmesi ve mutlu ailelerin oluşturduğu sağlıklı bir toplum yapısının inşası için ülke kültürüne uygun bir şekilde beliren yetişkinlerin partner seçimlerinde etkili olan faktörleri tespit etmek, ihtiyaca yönelik önleyici psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunmak önemlidir.

4. Sayıltılar (Varsayımlar)

1. Kullanılan ölçme araçları geçerli ve güvenlidir.
2. Katılımcıların form ve ölçekleri anlayarak ve dürüst bir şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.
3. Araştırmanın örneklemi evreni temsil etmektedir.

5. Sınırlılıklar

1. Araştırma ölçek uygulamalarının yapıldığı 2021-2023 yıllarıyla sınırlıdır.
2. Araştırma 18-26 yaş aralığında 348 katılımcı ile sınırlıdır.
3. Verilerin 240'ı online/kişisel sosyal ağlardan 108'i yüz yüze toplanmıştır.
4. Bulgular Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (LAS), İlişkisel Bireyci Toplulukçu Benlik Ölçeği (RIC) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (GRAS) maddeleriyle sınırlıdır.
5. Bu araştırma Uçar'ın (2018) çalışmasındaki nitel bulguların nicel olarak test edilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir ancak araştırmada ortaya koyulan romantik ilişki tarzlarına yönelik bir ölçek geliştirilmediğinden romantik ilişki tarzları değişkeni

yerine Lee'nin (1973) aşk sınıflandırması dikkate alınarak aşka ilişkin tutumlar değişkeni kullanılmıştır.

6. Uçar'ın (2018) çalışmasında beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin romantik ilişki tarzlarının benlik tanımı, geçmiş ilişki yaşantıları ve sosyo-kültürel bağlam değişkenlerinden etkilendiği sonucu bulunmuştur ancak bu araştırmada beliren yetişkinlerin geçmiş ilişki yaşantılarına yönelik bir değişkene yer verilmemiştir. Bu sınırlılık nedeniyle farklı araştırmalarla da Uçar'ın (2018) ülke kültürüne uygun ortaya koyduğu bulguların test edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

6. Tanımlar

Beliren Yetişkinlik: 18-26 yaş aralığına denk gelen yeni bir gelişim dönemidir (Arnett,2000). Bu gelişim döneminde bireyler ergen ya da yetişkin olarak değerlendirilmemekle birlikte kendine odaklanma, romantik ilişki arayışı gibi kimliğin oluşumunda önemli katkısı olan gelişmeler olmaktadır (Arnett, 2007b).

Toplumsal Cinsiyet: Birey olarak kadın ve erkeklerin toplumsal yaşamda kazandığı kültürel ve psikolojik özellikleri ifade eden bir kavramdır (Tüfekçibaşı, 2020).

Toplumsal Cinsiyet Rolleri: Toplum tarafından belirlenen ve bireylerin bu tanımlara uygun davranması beklenen cinsiyete özgü beklentilerdir (Tüfekçibaşı, 2020).

Benlik Kurgusu: Bireyin kendisi, çevresine yönelik algısı ve bu algı ile paralel olarak geliştirdiği tutum benlik kurgusu olarak tanımlanmaktadır (Türk, 2019).

Aşka İlişkin Tutumlar: Aşk, temelinde duyguyu barındıran ve insanın doğumu ile devam eden dostluk ve cinsel yakınlığın bir bütünü olarak tanımlanmaktadır (Tüfekçi, 2008). Aşk tutumları ise Lee ve diğer araştırmacıların farklı görüşlerinden doğan bir tür sınıflandırmadır (Safi, 2018). Lee tarafından oluşturulan altı aşk biçimi şöyle sıralanmıştır; tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk (Lee, 1973).

BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Beliren Yetişkinlik

Birey, anne karnından başlayarak ölümüne kadar pek çok gelişim ve değişim dönemlerine adım atmaktadır. Her yaşanan evrede birey yeni özellikler kazanırken bazı özelliklerini de yitirir. Son zamanlarda çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak bilinen dört gelişim evresine yapılan çalışmalar doğrultusunda yeni bir gelişim evresi daha eklenmiştir (Eroğlu, 2020). Bu dönem "beliren yetişkinlik (emerging adulthood)" olarak ifade edilmektedir. Bireyin yaşam döngüsü içerisinde toplumlar da değişmektedir. Değişen toplum aynı zamanda bireyin yaşantısını da etkilemektedir. Bunun örneklerinden biri de beliren yetişkinlik döneminin ortaya çıkışıdır. Dünya üzerinde meydana gelen sanayileşme ve küreselleşme toplumların demografik özelliklerinde değişime sebep olmuştur (Yüzbaşı, 2012). Değişen demografik özellikler bireylerin yetişkin olma süreci ve şartlarını da etkilemiştir. Bu duruma bireyin yetişkin olarak görülmesinde önemli yeri olan evliliğin, günümüzde daha ileri yaşlara taşınması örnek verilebilir. Evlilik yaşının ileriye taşınması ile değişen toplumsal yapı ve küresel yapıda eğitimin uzun sürmesi, cinsel yaşantı için evliliğe ihtiyaç duyulmaması gibi örnekler de vardır (Yüzbaşı, 2012). Sonuç olarak değişen dünya, yaşam döngüsünü de değişime uğratarak ergenlik ve genç yetişkinlik arasında yeni bir dönemin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Akt. Taner, 2019).

Beliren yetişkinlik ilk olarak Arnett (1994) tarafından ortaya atılmıştır. Arnett'in (1994, 1998) çalışmalarında beliren yetişkinlik dönemine ilişkin değerlendirmeler yapılarak bu dönemin genel hatlarına ilişkin bilgiler sunulmuş. Bir diğer çalışmasında bu dönemi "beliren yetişkinlik" olarak adlandırmıştır (Arnett, 2000). Arnett'e (1994) göre beliren yetişkinlik dönemi 18-25 yaş arasında yer alan bireyin ailesiyle bağlarını koparmadığı ve yetişkinliğe yönelik tüm sorumlulukların tam olarak kabul edilmediği bir dönemdir. Beliren yetişkinlik kavramı Türkçe literatürde Atak'ın (2005) yapmış olduğu çalışmasında yerini almıştır. Yapılan bu çalışmada Türkiye'de de beliren yetişkinlik döneminin var olduğu ve bu dönemin 19-26 yaş aralığında yaşandığı belirtilmiştir.

Beliren yetişkinlik ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinden farklılıklar gösterirken bu bireyler ebeveynlerinden ayrı bağımsız hareket etmek isterler ancak tam olarak bir yetişkin gibi sorumluluklar da üstlenmemişlerdir (Uçar, 2018). Bu noktada beliren yetişkinlik, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinin arasında kalan bir dönem olarak değerlendirilmektedir (Atak, 2005). Tanner (2006) beliren yetişkinliği bireylerin hayatlarında kritik olayların gerçekleştiği bir dönem olarak tanımlamaktadır. Bu ifadeyi destekler nitelikte yapılan bir çalışmada bireylerden ilerleyen yaşam dönemlerinde hayatlarındaki kritik olayları düşünmeleri istendiğinde bu bireylerin beliren yetişkinlik dönemindeki olayları anlattıkları görülmektedir (Taner, 2019). Bu dönemde bireyler iş, aşk, aile gibi alanlarda kendi kararlarını alarak yaşam planlarını oluşturmaya başlamaktadırlar. Beliren yetişkinlik döneminde yapılan planlamalar bireyin bir sonraki gelişim dönemine hazırlıklı olmasını sağlamaktadır.

1.1.1. Beliren Yetişkinlik Özellikleri

Gelişim dönemleri arasında yerini alan beliren yetişkinlik dönemi her dönemin sahip olduğu gibi kendine özgü özelliklere sahiptir. Bu bölümde beliren yetişkinlik dönemine ait ayırt edici özellikler maddeler halinde sıralandıktan sonra her maddeye yönelik açıklamalar bulunmaktadır. Arnett'a (2004) göre beliren yetişkinliğin 5 ayırt edici özelliği bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki sıralanmaktadır;

1. Beliren yetişkinlik döneminde birey aşk, iş vb. alanlarda kimlik arayışındadır.

2. Beliren yetişkinlik değişkenliğin fazla yaşandığı bir istikrarsızlık dönemidir.

3. Beliren yetişkinlik döneminde birey kendine odaklanmaktadır.

4. Beliren yetişkinlik ergenlik ve yetişkinlik dönemi arasında kalmış bir geçiş dönemidir.

5. Beliren yetişkinlik bireyin pek çok olanağa sahip olduğu fırsatlar dönemidir.

1.1.1.1. Beliren Yetişkinlikte Kimlik Arayışı

Beliren yetişkinler kendilerini aşk, iş ve dünya görüşü başlıklı üç temel alanda keşfetmektedirler. Bu dönemde bireyler yaşadığı yakın ilişkilerde, "Ben nasıl bir bireyim ve nasıl bir insanla birlikte olabilirim?" sorusunu sorarken iş yaşantıları ve kariyer deneyimlerinde, "Ben hangi işte başarılı olabilirim ve uzun sürede hangi işte doyum sağlarım?" sorusunu sormaktadır (Arnett, 2004). Bu soruları sorarken birey iş ve aşk alanlarında deneyimler yaşayarak kendisine uygun olan seçenekleri araştırmaktadır (Arnett, 2000). Beliren yetişkinliğin temel özellikleri üzerinde önemli etkileri olan iş yaşamına başlamadan önce birey iş yaşamına hazırlanabileceği eğitimleri araştırırlar ve farklı seçenekleri deneyerek kendileri ve kendilerine uygun iş hakkında bilgi edinirler (Arnett 2000; Buhl, 2007). İş hayatıyla birlikte beliren yetişkinlere aşk ve yakın ilişkiler bağlamından bakıldığında ergenlere kıyasla ilişkileri daha derinlemesine değerlendirmektedir (Yüzbaşı, 2012). Bunun yanı sıra yapılan çalışmalara göre üniversite yaşamında flört sayısında artış meydana geldiği bu durumun ise beliren yetişkinlerin "Nasıl bir insanla birlikte olabilirim?" sorusuna farklı deneyimler yaşayarak cevap bulmasında etkili olduğu görülmektedir (Morgan ve ark., 2010). Birey aşk ve iş yaşantısındaki farklı deneyimleri deneme konusunda diğer gelişim dönemlerine göre daha özgürdürler (Arnett ve ark., 2001). Toplum beliren yetişkinlerden anne, baba olma, eş olma gibi roller beklememektedir (Atak, 2005). Beliren yetişkinlere tanımlanan deneyim konusunda özgürlükler birey için her zaman olumlu sonuçlanmamaktadır. Birey bazen bazı ilişkiler başlatırken bazen sonlandırmak zorunda kalırken bazen yeni bir işe girerken bazen de bir işten çıkmak zorunda kalabilir. Farklı farklı deneyimler yaşamak bireyin bu süreçte kendisini tanımasını sağlarken bulunmuş olduğu ortamlar ve tanımış olduğu bireyler dünya görüşünü de etkilemektedir (Atak, 2005).

1.1.1.2. Beliren Yetişkinlikte İstikrarsızlık

Beliren yetişkinlik döneminde birey kendini keşif sürecindedir. Bu süreç kendi içinde pek çok kez değişime uğramaktadır. Beliren yetişkinler kalıcı bir iş, eş ya da ev değil sürekli değişmekte olan bir sistem içerisindedirler. Arnett (2007a) istikrarsızlığı bu dönemin neredeyse bir kuralı olarak görmektedir. Bu dönemde birey kendini tanıma

yolunda pek çok rota belirlerken belirledikleri rotayı da tekrar tekrar gözden geçirmek ve değiştirmek durumunda kalırlar. Değiştirdikleri her rota bireye kendisiyle ilgili yeni bir bilgi sağlamaktadır. Bu duruma örnek olarak yapılan bir çalışmaya göre 20'li yaşlardaki bireylerin daha fazla iş değişikliği yaptığını ortaya koymuştur (Hamilton ve Hamilton, 2006). Beliren yetişkinlerin sadece iş yaşantılarında değil, yakın ilişki ve farklı bir yere taşınma konusunda da değişiklik yaptıkları görülmektedir (Yüzbaşı, 2012).

1.1.1.3. Beliren Yetişkinlikte Kendine Odaklanma

Birey, çocukluk ve ergenlik döneminde sınırlar ya da destek alabilecekleri yetişkinlerle birlikte yaşamaktadır. Aynı şekilde 30 ve üzeri yaşlardaki birey de çevrelerinde oluşan yeni sınırlar içinde yaşamaktadır. Yeni kuralların ortaya konulduğu yeni bir yaşam alanı içerisindedir. Bu yaşam alanında eş, çocuklar, süreklilik ve başarı gerektiren bir iş bulunmaktadır (Atak, 2005). Bu bilgilerden yola çıkarak çocukluk, ergenlik ve yetişkinlikte bireyin belli sınırlar içinde olduğu görülmektedir. Ancak beliren yetişkinlikte bireyi sınırlandıran bağ daha azdır ve sorumluluklardan ziyade kendi yaşamları ile ilgili daha gündelik kararları vermektedir. Beliren yetişkinlik döneminde birey yaşamını yönetmek adına pek çok kararı kendi başına verir. Kendileri ve kararlarına odaklanırlar ve böyle olmaları beliren yetişkinleri bencil gösterse de bu durum sağlıklı ve normal olarak değerlendirilmektedir (Akt. Yüzbaşı, 2012). Beliren yetişkinlerin kendilerine odaklanmaları ve istekleri doğrultusunda karar vermeleri onları yetişkinliğe hazırlarken kendilerini tanımalarına katkı sağlamaktadır (Atak ve Çok, 2010).

1.1.1.4. Geçiş Dönemi

Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler arayış ve değişkenliğin içindedirler. Birey bu dönemde ergenlik dönemini geride bırakarak kendi tercihlerini yapmaktadır. Bununla birlikte yetişkinliğin getirdiği sorumlulukları tam olarak almamıştır. İspanyol ve Meksikalı gençlerle yapılan bir araştırmada bireyler ergenlikten çıktıklarını ancak yetişkin olduklarına yönelik şüpheleri olduğunu bildirmişlerdir (Arias ve Hernandez, 2007). Bu doğrultuda beliren yetişkinlik dönemi ergenlik ve genç yetişkinlik arasında

bir köprü görevi görmektedir. Bireyin yetişkin olarak kabul edilmesi için gerekli kriterler davranışların sorumluluğunu almak, karar verirken bağımsız olmak ve ekonomik özgürlük olarak sıralanmaktadır (Nelson, 2009). Yetişkinlik kriterlerine paralel bir şekilde bireyin kendini yetişkin hissetmesi uzun bir süreçtir (Arnett, 2007a). Yapılan bir araştırmada da beliren yetişkinliğin arada kalmışlık olarak tanımlanmasının sebebi yetişkin olma kriterlerinin birden değil zaman içerisinde gerçekleşmesi olduğu ifade edilmektedir (Yüzbaşı, 2012). Beliren yetişkinlik döneminin getirdiği arada kalmışlık otuzlu yaşların sonu ve ellili yaşlarda sonlanarak birey kendisini tam olarak yetişkin hissetmektedir (Arnett, 2007a).

1.1.1.5. Fırsatlar Dönemi

Beliren yetişkinlik döneminde bireyi yaşamında pek çok şey kesinleşmemiştir. Yaşamın her alanına yönelik keşfedilmemiş durumlar ve olasılıklar vardır (Eroğlu, 2020). Bu sebeple birey bu dönemde başarılı bir iş, sağlıklı bir ilişki ve sosyal yaşam gibi yüksek beklenti ve umut içindedir (Atak ve Çok, 2010). Bu dönemde bireyler diğer yaşam dönemlerinden daha fazla değişim ve fırsat şansı yakalamaktadır (Atak, 2005). Başarısız bir iş, ilişki deneyimi yaşasa bile birey başka olasılıkları deneme fırsatı doğrultusunda umutlu kalabilmektedir (Ergin, 2015). Beliren yetişkinlik döneminin fırsatlar dönemi olarak değerlendirilmesinin bir diğer sebebi bireyler aile bağlamından koparak kendi yaşam alanlarını oluşturabilmektedir (Yüzbaşı, 2012). Özellikle olumsuz aile ortamlarında yaşamış bireyler için bu dönem bir fırsattır (Atak, 2005). Bu dönemde bireyler kendi kimliklerini oluşturma ve yaşamını arzuladığı yönde değiştirme imkanına sahiptirler (Arnett, 2006).

1.1.2. Beliren Yetişkinlik ile İlgili Yapılan Yurtdışı ve Yurtiçi Çalışmalar

Beliren yetişkinlik dönemini inceleyen yurt dışı alan yazın incelendiğinde ilk olarak Arnett'in (1994) çalışmaları dikkat çekerken araştırmamızda beliren yetişkinlik dönemine ilişkin bilgilerin çoğunu onun araştırmalarından elde etmekteyiz. Arnett (2000) tarafından beliren yetişkinlik döneminin ortaya çıkışında sanayileşme, sosyal, kültürel ve ekonomik değişimin etkili olduğu ifade edilmiştir. Bu değişimlerin evlenme ve ebeveyn yaşının ileriye taşınması, eğitime verilen sürenin artması ve kalıcı bir iş

bulma süresinin uzamasına sebep olarak yetişkinliğe geçişi uzattığı yapılan çalışmayla tespit edilmiştir (Arnett ve Eisenberg, 2007). Yapılan bir başka çalışmada beliren yetişkinlik döneminin yetişkinlik ölçütlerinin ertelenmesine müdahale etmeyen topluluklarda yaşandığı ifade edilmektedir (Nelson, 2003).

Yakın tarihli yapılan çalışmalara bakıldığında bireycilik ve toplulukçuluğun algılanan riskler ve psikolojik uyumsuzluk üzerindeki rolü (Germani ve ark., 2020), gelişmekte olan yetişkinler arasında cinsel mesajlaşma davranışlarının yaygınlığı (Mori ve ark., 2020), negatiften pozitif beden imajına (Gattario ve Frisen, 2019), iyi olma ve romantik ilişkiler (Gomez-Lopez ve ark., 2019) gibi başlıkların incelendiği göze çarpmaktadır.

Beliren yetişkinlik dönemine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde beliren yetişkinlik kavramının yurtdışı alan yazında daha çok ele alındığı görülmektedir. Bununla beraber beliren yetişkinlik kavramı Türkiye'de Atak (2005) tarafından gerçekleştirilen bir çalışma ile alan yazına katılmıştır. Yapılan araştırmada Türkiye'de beliren yetişkinlik dönemin yaşanıp yaşanmadığı, yaşanıyorsa bireylerin kendilerini yetişkin algılamaları için gerekli gördükleri ölçütler incelenmiştir. Katılımcılar 15-34 yaş arasında bulunan ortaöğretim, lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim gören öğrenci, üniversitede çalışan bireyler, öğretmen ve doktorlardan oluşmaktadır. Sonuç olarak Türkiye' de 18-26 yaş aralığında beliren yetişkinlik döneminin yaşandığı bulgusu elde edilmiştir. Beliren yetişkinlik dönemine geçiş ile evlilik, çocuk sahibi olma, eğitim yaşantısının bitmesi ve devamlı bir iş sahibi olma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışmada aynı zamanda üniversite öğrencilerinin %62'sinin kendilerini bazı yönlerden yetişkin gibi hissederken bazı yönlerden hissetmedikleri bulgusu elde edilmiştir (Atak, 2005). Bu bulguyu destekler nitelikte Doğan (2011) tarafından beliren yetişkinlik döneminin yaşanıp yaşanmadığına yönelik yapılan bir çalışmada katılımcılardan %54'ünün kendilerini bazı açılardan yetişkin gibi hissederken bazı açılardan yetişkin olmadıklarını düşündükleri tespit edilmiştir. Beliren yetişkinliğin özelliklerini aktarmak ve bu dönemin meydana gelmesinde etkili olan başlıkları incelemek amacıyla yapılan bir çalışmada ise Türkiye'de bu dönemin var olduğu ancak kültürel süreçlere bağlı olduğu belirlenmiş aynı zamanda diğer ülkelerde yapılan araştırmalarda cinsiyetler arası fark bulunmazken Türkiye'de kadın ve erkeklerin önem

verdiği yetişkinlik ölçütlerinin farklı olduğu ifade edilmiştir. (Doğan ve Cebioğlu, 2011). Parmaksız (2008) tarafından yapılan bir araştırmada da Türkiye'de kentsel bölgelerde yaşayan beliren yetişkinlerin Batı ülkelerindeki beliren yetişkinlere benzer nitelikte özellikler gösterdiği ifade edilirken Türkiye'deki bireylerin önem verdikleri yetişkinlik ölçütlerinin Batı ülkelerindeki bireylerden farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın ise kültür kaynaklı olduğu bulunmuştur. Doğan ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye'de beliren yetişkinlik döneminin kentsel eğitimli ve yaşamda değişiklikleri açık olan bireylerde yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yetişkinlik ve yetişkinliğe geçiş sürecinin demografik değişkenlerle ilişkisini inceleyen bir araştırmada eğitim sürecini tamamlama, evlilik, devamlı çalışma hayatı, ebeveyn olma gibi özelliklerin 3-4 yıl ileriye kaydığı bu durumun beliren yetişkinlik sürecini uzattığı ifade edilmektedir (Atak ve ark., 2016).

Yapılan çalışmalar beliren yetişkinlerin özellikleri ve bu dönemin nasıl ortaya çıktığı aynı zamanda hangi ülkelerde yaşandığına yönelik olmakla birlikte farklı değişkenlerle yapılan araştırmaların olduğu da görülmektedir. Bu araştırmalara örnek olarak Yıldız'ın (2020) çalışmasında beliren yetişkinlik döneminde eylemlilik ve sosyal ilginin ilişki istikrarı ve doyumu üzerinde etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda ise eylemlilik ve sosyal ilginin ilişki doyumu üzerinde pozitif yönde yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Beliren yetişkinlik döneminde özerklik kavramının aile ve bireysel psikolojik etkiler açısından incelendiği bir araştırmada aile ortamının bireyin özerkliğine etkisi olduğu bulunmuştur. Beliren yetişkinlerden özerkliği destekleyen ailelerde büyüyenlerde kendini değerli görme, öz farkındalık ve aile ilişkilerinden tatmin olma özellikleri görülürken özerkliğin desteklenmediği ailelerde büyüyen beliren yetişkinlerde güvensizlik, karşılanmamış ve ötelenmiş ihtiyaçların olduğu görülmektedir (Yalın, 2022). Bir başka araştırmada beliren yetişkinlik döneminde algılanan ebeveyn tutumlarının beden algısı ve benlik saygısı üzerindeki etkisinin incelendiği görülmektedir (Sertbaş, 2021).

Son olarak Arnett (2004) yapmış olduğu bir araştırmada beliren yetişkinlik döneminde bireyin romantik ilişkiler deneyimleyerek nasıl bir insanla mutlu olabileceklerine yönelik keşifler yaptığını ifade etmektedir. Beliren yetişkinlik döneminde bireyin kendisi ve ilişki tarzını keşfetmesi açısından önemli olduğu

düşünülmektedir. Aynı zamanda Uçar (2018) bu dönemin romantik ilişkilerde bağlılığın oluşması ve farklı deneyimler yaşayabilmesi için kritik bir gelişim dönemi olduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple araştırmamızda aşka ilişkin tutumlar değişkenin incelenmesi önemli bulunmuştur, bir sonraki bölümde bu değişken incelenecektir.

1.2. Aşka İlişkin Tutumlar

Birey yaşantısı boyunca topluluklarla birlikte yaşarken sosyal çevresi ile etkileşim içinde bulunmuştur. Yaşam döngüsünde temas ettiği bireyler farklı konumlar edinmiştir. Aile, arkadaş, iş ilişkilerini geliştirirken romantik ilişkiler de kurmaya başlamıştır. Seiffge-Krenke (2003) bireyin romantik ilişki kurma ve geliştirmeye ergenlikte başlarken beliren yetişkinlik döneminde daha güçlü ve yakın ilişkiler kurarak devam ettiğini ifade etmektedir. Romantik ilişkinin bir devamı olarak aşk kavramı da ortaya çıkmaktadır. Romantik bir ilişkinin içerisinde bulunmak ve aşk bireyler için önemli bir durumdur. Aşkın ortaya çıkışıyla yakınlık kurma, sevgi, saygı ve güven gibi duygular kendini göstermeye başlar (Atak ve Taştan, 2012). Bireyin hayatında meydana gelen değişiklikler bu kavramın araştırmalarda yer almasına neden olmuştur (Kaya ve Karahasanoğlu, 2019; Öztemel, 2017). Literatür incelendiğinde aşkın farklı tanımları olduğu görülmektedir. Bu durumun bireylerin aşkı farklı şekillerde yaşamaları, ifade etmeleri ve bulundukları farklı bağlamlardan kaynaklı olduğu Ercan (2008) tarafından ifade edilmiştir. Aşk kavramına yönelik önemli çalışmaları bulunan Rubin (1970) aşkı duyguların en derin ve anlamlısı olarak tanımlamaktadır. Fromm'a (1991) göre ise aşk bireyi farklı bir var olma moduna geçirmeye gücü yeten bir olgudur. Freud ise aşkı cinsel dürtülerin öne çıkmasıyla oluşan bir itiş olarak yorumlamaktadır (Akt. Rubin, 1974). Farklı tanımlamalarda bulunulan aşka yönelik farklı yaklaşımlarda ortaya çıkmıştır ancak bu bölümde Rubin'in Aşk ve Hoşlanma, Hatfield'in Tutkulu Aşk ve Dostça Aşk, Sternberg'in Üçgen Aşk Kuramı ve son olarak Lee'nin Aşk Biçimleri Kuramına yönelik bilgiler verilecektir.

1.2.1. Aşka İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

1.2.1.1. Rubin'nin Aşk ve Hoşlanma Kuramı

Aşka yönelik ilk kuram Zick Rubin (1970) tarafından ortaya atılmıştır. Rubin (1970) yapmış olduğu bir araştırmasında aşkı Batı kültüründe bireylere statü kazandırdığını, sanat ve edebiyat dünyasında önemli bir konuma sahip olurken bireylerin büyük çoğunluğu tarafından deneyimlendiğini ifade etmektedir. Aşk bilişsel, duyuşsal ve davranışsal faktörleri içinde bulunduran tutum ve kültürel bir yapıdır (Rubin, 1974). Rubin (1970), aşk ve hoşlanmayı birbirinden ayırarak bireyin arkadaşına yönelik ilgisini hoşlanma, sevgiliye yönelik ilgiyi ise aşk olarak kategorize etmiştir. Aşk ve hoşlanmanın birbiri ile ilişkili olmasına karşın duygu, düşünce ve davranış açısından farklılaştığını ifade etmektedir. Hoşlanmayı kendi içinde 3 alt başlığa ayırmıştır. Bunlar; algılanan benzerlik, olumlu değerlendirme ve saygı\güvendir. Aşkı da yakınlık, gözetme ve bağlanma olarak başlıklara ayıran Rubin (1970), yakınlığı diğer bireylerden farklı olarak ilgi duyulan kişiyle daha sıkı bağ kurarak özel konuların paylaşıldığı rahat bir iletişim alanı olarak tanımlamaktadır. Gözetme bireyin karşısındaki ilgi duyduğu kişinin mutluluğunu önemseyerek kendi mutluluğunda daha ön plana koymasıdır. Son olarak bağlanma ise diğer kişiyle duygusal bağ geliştirerek uzun vakitlerde bir arada olma ve destek görme olarak tanımlanmaktadır (Rubin, 1970).

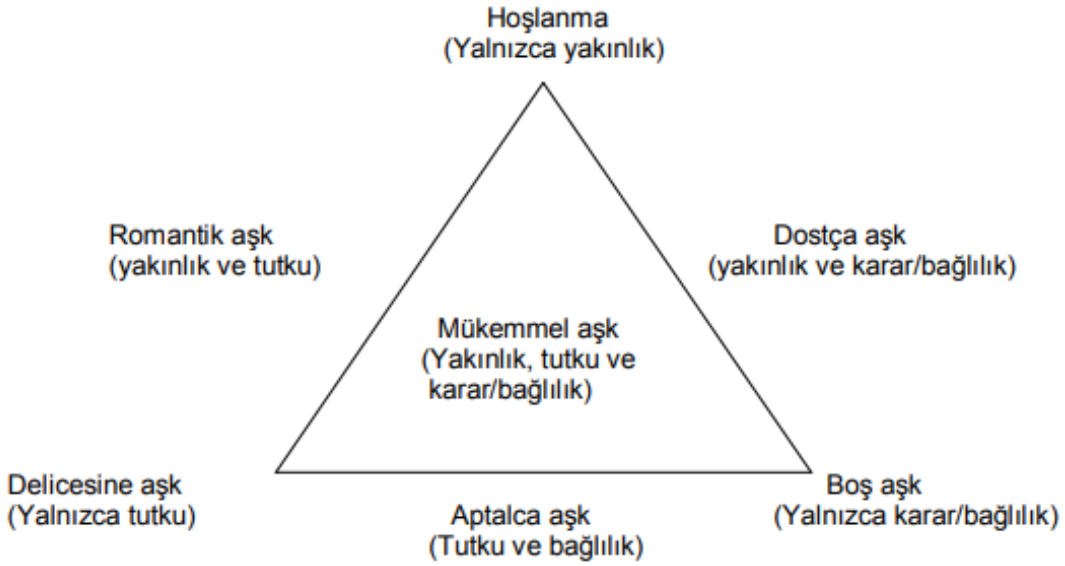
Rubin (1970) tarafından oluşturulan kuram ve uygulama arasında bağlantı kurabilmek amacıyla yapılan ölçek geliştirme çalışması aşk kavramına yönelik bilinen en iyi çalışma olarak değerlendirilmektedir (Sternberg ve Grajek, 1984). Yapılan bu çalışma sonucunda Hoşlanma ve Aşk Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeğin sevgi ve bağlılık ihtiyacı, yardım etmeye hazır bulunuşluk, özel olma ile bütünleşmeye yönelme şeklinde üç faktör bulunmaktadır (Akt. Ercan, 2008).

1.2.1.2. Hatfield'in Tutkulu Aşk ve Arkadaşça Aşk Kuramı

Elanie Hatfield (1988) aşk kavramını iki başlıkta ele almıştır. Bunlar, tutkulu aşk ve arkadaşça aşktır. Bu kuramda bireyin bu iki aşk modelinden birisini yaşayabilmesinde kültürel bağlamın, aşkın hissedilebileceği bir nesnenin ve yoğun duyguların etkisi olduğu da ifade edilir. Tutkulu aşk, romantik ilişkinin ilk başladığı zamanlarda yoğun olarak hissedildiği ifade edilmektedir. Bu aşk modeline göre birey, romantik ilişki içinde bulunduğu kişi ile temas kurduğunda fiziksel uyarılırken mutlu, heyecanlı ve cinsel doyuma ulaşmaktadır. Ancak temasın gerçekleşmediği zamanlarda birey panik, mutsuzluk, endişe, kıskançlık ve hayal kırıklığı gibi duygular ortaya çıkmaktadır (Hatfield, 1988). Hatfield ve Rapson (1996) yapmış oldukları çalışmada tutkulu aşkın içinde hem olumlu hem de olumsuz güçlü duyguların bulunduğunu ifade etmektedir. Arkadaşça aşk ise tutkulu aşkın tersine zamanla ve karşılıklı paylaşılan duygu ve yaşantı ile gelişmektedir. Bu aşk modeli ise içinde sevilen kişinin mutluluğunu önemseme, ilgi gösterme, paylaşım, şefkat gibi önemli duygusal bağları içermektedir.

1.2.1.3. Üçgen Aşk Kuramı

Sternberg'e (1986) göre aşk; tutku, yakınlık ve bağlılık bileşenlerinden oluşmaktadır. Tutku bileşenin bireylerin birbirine fiziksel olarak çekilmesi ve cinselliğin ortaya çıkmasını etkileyen güdüsel yöndür. Yakınlık, bağ oluşturma, paylaşımda bulunma ve bireyin karşısındaki kişiye kendisini açmasını sağlayan duygusal yatırımı içeren süreçtir. Son olarak bağlılık ise kısa sürede bir ilişkinin başlaması ve sevme kararını içerirken uzun vadede ilişkinin devamlılığını sağlayan bir unsur olarak aktarılmaktadır (Sternberg, 1986). Bu üç unsurun kendi içlerinde etkileşim içinde olduğu iki veya daha fazla unsuru içinde barındıran ilişkilerin daha güçlü değerlendirildiği ifade edilmektedir. Sternberg (1986) bu üç bileşenin kendi içindeki kombinasyonlarından 8 farklı aşk türünü ortaya koymuştur.

Şekil 1. Aşkın Üç Bileşeni ve Aşk Türleri

Kaynak: Sternberg, R.J. (1988). Triangulating Love. In R.J. Sternberg, M. L. Barnes (Eds.), The Psychology of Love. New Hawen: Yale University Press, s.122

Hoşlanma: Yakınlık bileşenini içinde bulundurur. Birey karşısındaki kişiye yakınlık hissederken tutku ve uzun vadede bağlılığı hissetmez. Arkadaşlık tanımına yakın duygu ve yaşantıyı karşılar. Kişi arkadaşına duygusal olarak yakın hisseder ancak ona fiziksel bir çekimi olmaz. Bu duruma rağmen arkadaşlık ilişkisinde tutkulu uyaran unsurlarına sahip olması da mümkündür. Böyle olduğunda arkadaşlık hoşlanmanın ötesine geçerek diğer aşk türlerinden birine sınıflandırılır (Sternberg, 1986).

Romantik Aşk: Yakınlık ve tutku bileşeninin kombinasyonu vardır. Fiziksel ve duygusal olarak ilgiyi içerir. Ancak geleceğe yönelik kesin bir şey yoktur. İlişkinin geleceği belirsizdir (Sternberg, 1986).

Delicesine Aşk: İlk görüşte aşkın temsil edildiği tutku bileşenini içinde barındıran aşk türüdür. Kısa süreli ve fiziksel ilgi vardır. Romantik ilişki aniden gelişir ve çok çabuk dağılabilir (Sternberg, 1986).

Dostça Aşk: Uzun süredir devam eden bağlılık ve yakınlık bileşenlerinden oluşan aşk türüdür. Tutku ilişkinin ilk zamanlarında var ancak zaman ilerledikçe azalmıştır. Uzun süredir devam eden fiziksel çekimin azaldığı evliliklerde görülebilir (Sternberg, 1986).

Aptalca Aşk: Bağlılık ve tutkuyu içerir. Zamanla olgunlaşan ilişkiler yerine tutkunun ön planda olduğu ilişkilerdir. Bu aşk türü bir çiftin iki hafta içinde nişanlanıp bir ay içinde evlendiği hızlı flörtün olduğu ilişkileri tanımlamaktadır. Tutkunun azalmaya başladığı noktada ise sadece bağlılık temelli bir ilişki oluşur. Bu da stres faktörünü ve boşanma yolunu ortaya çıkarır (Sternberg, 1986).

Boş Aşk: Yalnızca bağlılığın olduğu duygusal çekimle başlayan ancak zamanla durgunlaşan ilişki ve evlilikleri ifade eden aşk türüdür (Sternberg, 1986).

Mükemmel Aşk: Yakınlık, tutku ve bağlılık bileşenlerinin hepsini bulundurur. Üç bileşen de denge halinde ve süreklidir. Çoğu kişinin ulaşmak istediği aşk türüdür. Mükemmel aşk türüne sahip olmak ya da bulmaktan daha önemli olan uzun süreli ve devam eden bir kalıcılığı sağlamaktır (Sternberg, 1986).

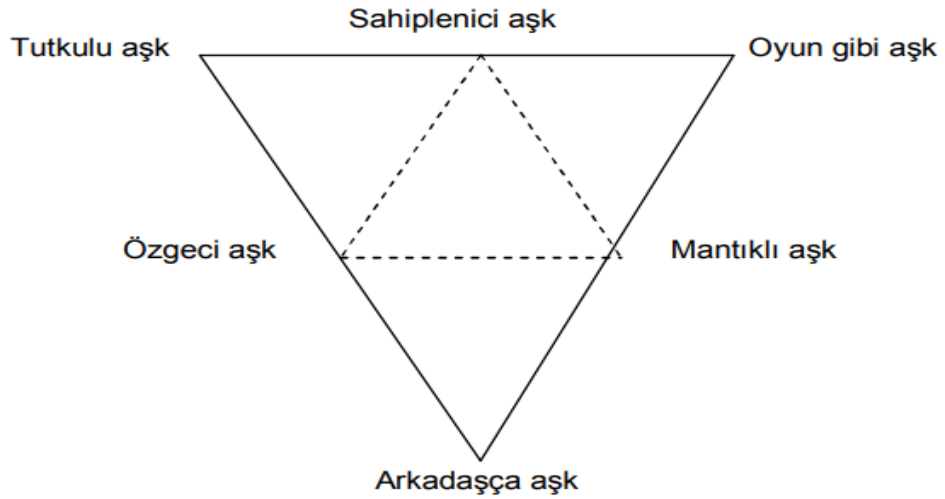
Aşksızlık: Aşkın içinde bulunan üç bileşenden hiçbirinin olmadığı ilişkileri tanımlamaktadır. Bir neden doğrultusunda kurduğumuz hatta arkadaşlığın bile var olmadığı ilişkilerdir. Gelişigüzel ve sevgiyi içermeyen etkileşimlerdir (Sternberg, 1986).

1.2.1.4. Aşkın Renkleri Kuramı

Aşka yönelik en sık kullanılan kuramlardan biri de Lee'nin (1973) aşkın renkleri kuramıdır. Sosyolog John Alan Lee'nin kuramı alan yazın taraması, farklı yaş ve cinsiyetten oluşan bireylerle görüşmelerin nitel analizlerini yaparak oluşmuştur (Neto, 1993). Aşkın doğal olarak öğrenilen bir davranış olmadığını yaşanılan bağlam, aile, sosyal çevreden öğrenilen bir yaşantı olduğunu ifade eder (Lee, 1973). Ona göre her birey, "Seni seviyorum." cümlesini farklı yorumlamaktadır. Farklı tanımları olan ve

farklı deneyimleri içeren aşkın tek boyutlu olmadığını öne sürerek çok boyutlu bir kuram oluşturmuştur (Lee, 1988).

Lee (1973) kuramını oluştururken renk analojisini referans almıştır. Üç temel renk olan kırmızı, sarı ve mavi gibi temel aşk türlerinin oluştuğunu ifade ederken ana renklerin karışımından ara renklerin oluşması gibi aşk türlerinin ikili bileşimlerinden oluşan yeni aşk türlerinin de olduğunu ifade eder. Bahsedilen birincil aşk türleri tutkulu aşk (eros), oyun gibi aşk (ludus) ve arkadaşça aşk (storge) şeklinde sıralanır. Birincil aşk türlerinin bileşimlerinden oluşan ikincil aşk türleri ise mantıklı aşk (pragma), sahiplenici aşk (mania) ve özgeci aşk (agape) olarak ifade edilmiştir (Davis ve Latty-Mann, 1987).

Şekil 2. Lee'nin Altı Aşk Biçimi

Kaynak: Lee, J.A. (1988). Love Styles. In R.J. Sternberg, M. L. Barnes (Yay.), The Psychology of Love. New Hawen: Yale University Press, s.54.

Tutkulu aşk (Eros): Yoğun duyguların ve cinselliğin öne çıktığı aşk türüdür. Kişi karşısındaki kişinin fiziksel özelliklerini de önemser. Tutkulu aşıkların istedikleri partnere yönelik fikri vardır ve bu kişiyi bulduklarında yakın ilişki kurmaya çalışır (Neto, 1993). Sevdikleri kişinin bir parçası olarak hayatına dahil olmak ister. İlk görüşte aşkın gerçekleşmesini isterler. İlk öpücük, ilk tanışma gibi durumları önemserler.

İlişkinin iyiliğine dikkat ederler ve partnerlerinden de aynı özveriyi beklerler (Lasswell ve Lasswell, 1976). İletişim kurmaya açıktırlar. Duyguları yoğun yaşar ve ifade ederler. Aniden duyguları bitse de birlikteliklerinin sonlanması tutkulu aşıkları etkiler. Yoğun duygulara rağmen ilişkilerinde saplantı ve kıskançlığı barındırmazlar. İlişkileri için risk alabilirler ancak duygusal kontrolleri de vardır. İlişkilerde tutkulu ve tek eşlidirler. Bir ilişkiyi sonlandırmadan yeni ilişkiye başlamazlar (Cohen ve Strong, 2011).

Oyun gibi aşk (Ludus): Aşkın oyun olarak algılandığı kısa süreli, eğlencenin ön planda olduğu çok eşliliğe açık olan aşk türüdür (Lee, 1988). Oyun gibi aşıklar sosyal, özgüvenli bireylerdir. Sevdiği kişiyle vakit geçirmekten hoşlanırlar. Ancak bu kişi yanlarında değilse o an yanlarında olan kişiye ilgi duyma olasılıkları vardır. İlişkiyi bir oyuna çevirerek stratejiler kullanırlar. Bu aşk türünü benimseyen kişiler için önemli olan bağ kurmak değilken ilişki basit bir cinsellik üzerine kurulu da değildir. Onlar için doyum oyun oynamanın kendisinden gelmektedir. Her oyunda olduğu gibi aldatmacaların olduğunu düşünürler ve bunu oyunun bir aşaması olarak görebilirler ve sevdikleri kişileri eşit olarak sevdiklerini iddia ederler. İlişkilerinde sahiplenici ve kıskanç olmadıkları gibi partnerlerinin de kıskanç olmasını istemezler. Çünkü onlara göre kıskançlık oyunun doğasını bozmaktadır. Oyun gibi aşk türünden biri ile birlikte olmak eğlenceli olsa da uzun süreli ve bağlanmayı talep eden partnerler için uygun değildir. Burada aşk stratejilerin olduğu güvenilmez bir alandır. Bağlılık oluşmadan cinsellik yaşarlar ve derin bağların oluşmasından ve gelecek planları kurmaktan kaçınırlar. İlişkinin geleceğe yönelmeye başladığını ya da oyunun eğlencesinin bozulduğunu düşündüklerinde ilişkiyi sonlandırırlar (Lee, 1973).

Arkadaşça aşk (Storge): Storge, zamanla gelişen bir arkadaşlıktan doğmaktadır ve merkezinde ortak ilgi alanları, güven ve kabulü bulundurmaktadır (Davis ve Latty Mann, 1987). İlişkide oldukları bireylerle ortak etkinlikleri ve zamanı paylaşmaktan hoşlanırlar. Tutkulu aşkın tam tersi şekilde cinsellik ilişki ilerledikçe ve paylaşım arttıkça zamanla ortaya çıkar (D'Angelo, 2007). Aşırı yüksek duygular yoktur ancak yüksek, coşkulu duygulardan ortaya çıkabilecek iniş çıkışlar da yoktur. Birlikte oldukları kişiden uzun süre ayrı kalmaları onları kaygılandırmaz hatta ilişki sonlansa bile arkadaşlıklarını devam ettirebilirler (Lee, 1973).

Mantıklı aşk (Pragma): Mantıklı aşk türünde partnerin bireyle uyumlu olması önemlidir ve pragmatik aşık partneriyle arasında benzerlikler ararken partnerinin geçmişi ve ilgi alanlarına dikkat eder (Neto, 1993). Bu tipteki aşığın partnerine yönelik bazı kriterleri vardır. Bunlar ırk, sosyal statü, gelir ve eğitim düzeyi, dini görüş gibi başlıklar olabilir. İkincil aşk türlerinden olan mantıklı aşk, arkadaşça aşk (storge) ve oyun gibi aşk (ludus) türlerinin bir araya gelmesinden oluşmaktadır (Lee, 1973). Mantıklı aşıklar sosyal etkinlikleri partnerlerini tanımak için kullanırlar ancak arkadaşça aşıklar hoşlandıkları etkinlikleri yaparken ortak ilgileri olan insanları tanırlar. Bu açıdan bakıldığında mantıklı aşk organize edilmiş arkadaşça aşktır. Dışarıdan soğuk ve mesafeli olarak görünseler de kendi beklentilerine uygun bir partnerle duygularını daha fazla ifade edebildikleri görülebilir. Eğer her şey planladıkları gibi gitmezse oyun gibi aşk temeline geçerek ölçütlerine uygun başka bir kişi arayışına geçerler (Helvacı, 2012).

Sahiplenici aşk (Mania): Yoğun duyguların yer aldığı, partneri kaybetmekten korkma ve kıskançlık duygularıyla karakterize edilen bir aşk türüdür (Davis ve Latty Mann, 1987). Partnerlerinin yanında aşırı mutlu ve heyecanlıyken onların yokluğunda mutsuz ve kaygılıdırlar. Duygusal olarak bir gelgitin içindedirler. Partnerlerine yönelik yoğun cinsel çekim hissederken partnerlerinin sevgilerinden emin olmak için çeşitli oyunlar oynarlar. Bu iki yönüyle sahiplenici aşkın tutkulu aşk ve oyun gibi aşk türlerinin birleşiminden oluştuğunu görmekteyiz. İlgisizliğe tahammülü olmayan bu aşıklar partnerlerine aşırı bağlıdır ve reddedilmekten korkarlar. Aşka yönelik gereksinimleri ilişkiyi akışına bırakmalarına engel olur. İlişki içinde problemler olmasına rağmen ilişkiyi bitirmez. Bu doğrultuda da genellikle partnerleri tarafından ilişki sonlandırılır (Lee, 1973). Ayrılığın olumsuz sonuçlarını uzun bir süre kaldıramazlar, bir noktadan sonra acı çekmekten hoşlanırlar (Lee,1988).

Özgeci aşk (Agape): Özverili aşk olarak tanımlanmaktadır. Partnerinin iyiliği için fedakârlık yapmaya oldukça isteklidir (Neto, 1993). Partnerini her haliyle kabul eder, sevgiyi göstermeyi tercih eder çünkü özgeci aşıklara göre herkes sevgiyi hak eder. Birlikte oldukları kişinin davranışlarından doyumu sağladıkları için partnerlerinin onlara karşılık verip vermemesi önemli değildir. Tutkulu aşk ve arkadaşça aşkın bir arada olduğu aşk türüdür. Partnerlerine tutkuları vardır, aynı zamanda sabırlı ve istikrarlıdırlar (Lee, 1973).

1.2.2. Aşka İlişkin Tutumlar ile İlgili Yapılan Yurtdışı ve Yurtiçi Çalışmalar

Aşka yönelik literatür taraması yapıldığında aşka ilişkin tutumların pek çok farklı değişkenle ilişkisinin incelendiği araştırmalar olduğu görülmektedir. Yurt dışı alan yazında aşka ilişkin tutumlar ile ilgili yapılan çalışmalardan bazıları bu bölümde aktarılacaktır. Aşka yönelik yapılan ilk çalışmalardan biri Kephart (1967) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kephart (1967) çalışmasında üniversite öğrencisi olan bireylerle çalışmıştır. Kadın ve erkeklerin romantik ilişki deneyimlerini incelediği bu çalışmada kadınların erkeklere göre daha fazla romantik ilişki deneyimine sahip olduklarını tespit etmiştir.

Hendrick ve Hendrick (1986), Le'nin (1973) 6 temel aşk biçimi teorisini genişletmek amacıyla yaptıkları çalışmasında her aşk biçimini ölçen 42 maddelik bir ölçek kullanmışlardır. Yapılan faktör analizleri sonucunda altı aşk biçimi ölçeği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda aşk biçimleri ile cinsiyet, romantik ilişki deneyimleri, etnik köken, mevcut ilişki durumu ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucu elde edilmiştir. Dion ve Dion (1993) aşk stilleri, etnik köken ve cinsiyet değişkenlerini karşılaştırmışlardır. Etnik köken değişkeninin göz ardı edildiği bulgularda erkeklerin oyun gibi aşk puanları kadınların puanından yüksek çıkarken kadınların arkadaşça ve mantıklı aşk puanları erkeklerin puanından yüksek bulunmuştur. Etnik köken değişkeni ile aşk puanları karşılaştırıldığında Asyalı bireylerin Avrupalı bireylere göre arkadaşça aşk tutumundan yüksek puan aldıkları görülmüştür. Portekizli öğrencilerle yapılan bir başka çalışmada ise erkeklerin özgeci ve oyun gibi aşk puanlarının kadınlardan yüksek olduğu ortaya koyulmuştur (Neto, 1994). Hindistan, İngiltere ve Portekiz gibi üç farklı kültürde kadın ve erkeklerin aşk tarzlarını incelemek amacıyla yapılan bir çalışmada bireylerin aşk tarzlarında kültürel ve cinsiyet değişkenleri açısından farklılıkların olduğu görülmüştür (Neto, 2007). Alan yazın incelendikçe aşka yönelik tutumların farklı kültürler üzerinde de incelendiğini dikkat çekmiştir (Neto ve ark., 2000; Medora ve ark., 2002; Kim ve Hatfield, 2004).

Romantik aşka yönelik tercih ve tutumlarda bireysel farklılıkların olduğunu iddia eden çalışmaların aksine bu farklılıkların kökenini araştırma amacı güden bir

başka çalışmada genetik faktörlerden çok yaşanılan değerlerin romantik aşk tutumları üzerinde etkisi olduğu görülmüştür (Waller ve Shaver; 1994).

Montgomery ve Sorell (1997) dört aile yaşam evresi ile aşk tutumları arasındaki ilişkiye baktıklarında evli olmayan genç yetişkinlerin ilerleyen yaşlardaki bireylere göre özgeci aşk tutumlarının düşük, sahiplenici ve oyun gibi aşk tutumlarının ise daha yüksek olduğunu gözlemlemişlerdir.

Arranz (2006) internet sitelerini kullanan bireylerin kullanmayan bireylere göre aşk biçimleri ve beden imajlarının değişip değişmediğini incelemiş ve internet kullanıcıların çevrimdışı örnekleme göre farklı aşk tutumlarına sahip olduğunu tespit etmiştir. İnternet kullanıcısı erkeklerin kullanmayan bireylere göre sahiplenici aşk tutumları yüksekken internet kullanıcı kadınların kullanmayan bireylere göre mantıklı aşk tutumlarının düşük olduğu görülmüştür.

Aşk biçimleri ile romantik ilişkilerin başlatılması, sürdürülmesi ve çözülmesi aşamaları arasındaki ilişkinin ortaya konulması amacıyla yapılan araştırmada oyun gibi aşkın romantik ilişkinin her evresinde var olduğu bulunmuştur. Mantıklı aşk, uygun bir eş seçiminin gerçekleşmesi açısından ilişkinin başlatılmasıyla ilişkilendirilirken özgeci, sahiplenici ve tutkulu aşk ilişkinin çözülmesi, dağılması noktasında görülmüştür (Hammock ve Richardson, 2011).

Yurtiçi alan yazın incelendiğinde ise aşk değişkenini ele alan çalışmaların sınırlı olduğunu ifade eden araştırmalar dikkat çekmiştir (Ercan, 2008; Helvacı, 2012; Uçar, 2018). Bununla birlikte yapılan çalışmalar incelendiğinde Bugay ve Tezer (2008) bağlanma türlerinin aşk biçimleri üzerindeki etkisini cinsiyet değişkeni üzerinden inceledikleri çalışmada sahiplenici aşk tutumuna sahip bireylerin kaygılı, özgeci aşk tutumuna sahip bireylerin ise güvenli bağlanma türlerine sahip oldukları bulgusuna ulaşmıştır.

Üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada (Tüfekçi, 2008) genç yetişkin bireylerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi transaksiyonel analiz ego durumları çerçevesinde incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda

cinsiyete göre aşk tutumları ve ego durumları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Erkekler, oyun gibi aşk ve özgeci aşka; kadınlar, tutkulu aşka daha fazla eğilim göstermişlerdir. Aşk tutumları ve ego durumları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular da şu şekildedir; tutkulu aşk tutumu ile koruyan ebeveyn, arkadaşça aşk ile eleştirel ebeveyn arasında pozitif yönde ilişki bulunurken arkadaşça aşk ve doğal çocuk arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Kişilik özellikleri ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada ise kişiliğin sorumluluk alt boyutunun arkadaşça, özgeci ve mantıklı aşk stillerini; dışadönüklük alt boyutunun tutkulu aşk stilini ve uyumluluk alt boyutunun ise oyun gibi aşk boyutunu yordadığı ifade edilmektedir (Açıkel, 2013). Yurtiçi alan yazında kişilik özellikleri ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiyi inceleyen başka çalışmalar da göze çarpmaktadır (Budak, 2011; Durmaz, 2016; Öztemel, 2017).

Helvacı (2012) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmasında romantik ilişki içinde sorun çözme türleri, sosyal ilgi ve aşk biçemleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda sosyal ilgi ile tutkulu, özgeci ve arkadaşça aşk arasında pozitif ilişki bulunurken aynı zamanda sorun çözme ile de aynı aşk türleri arasında pozitif ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada aşk biçimleri, ilişki doyumu ve yalnızlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Tutkulu aşk tutumunun bireylerin yalnızlık hissini azaltırken ilişki doyumunun artmasına sebep olduğu ve yalnızlığı arttırırken ilişki doyumunu düşüren aşk tutumunun ise oyun gibi aşk olduğu görülmüştür (Türk ve Yıldız, 2017).

Çoban (2023) aşk biçimlerinin ilişki istikrarını yordayıcı etkilerini incelediği araştırmasında tutkulu aşk, özgeci aşk ve sahiplenici aşk biçimlerinin ilişki istikrarını pozitif yönde yordadığı bulgusuna ulaşmıştır.

Yakın tarihli çalışmalar incelendiğinde aşka yönelik tutumların farklı değişkenlerle birlikte incelendiği de görülmektedir. Bu değişkenlere yaşamın anlamı (Yüksel, 2013), romantik ilişkilerde bağışlama davranışı (Eren, 2019), yalan söyleme sıklığı (Rumeli, 2020) gibi değişkenler örnek verilebilir.

1.3. Benlik Kurgusu

Bireyler yaşantıları boyunca kendilerini tanımak için pek çok soru sorarlar. Kendilerine dair bilgi elde etmek için sordukları bu sorular sayesinde bireylerin benlikleri gelişmekte ve yaşadığı çevre sebebiyle çeşitlenmektedir (Aydın,1996). Bu doğrultuda benliği ile hareket eden ve düşünen bireyler için "benlik" kavramının önemli olduğu görülmektedir. Bireyler için bu denli önemli olan "benlik" kavramının tanımını incelediğimizde pek çok açıklama bulunmaktadır. Singelis (1994) benliği bilişsel ve duyusal süreçlerin organizasyonu ve davranışların planlanmasında etki sahibi olan bir yapı olarak ele alırken Pescitelli (1996) bireylerin kendisine yönelik farkındalık sahibi olması olarak ifade eder. Türk Dil Kurumu'nun güncel tanımına bakıldığında ise benlik "bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey" olarak ele alındığı görülmektedir.

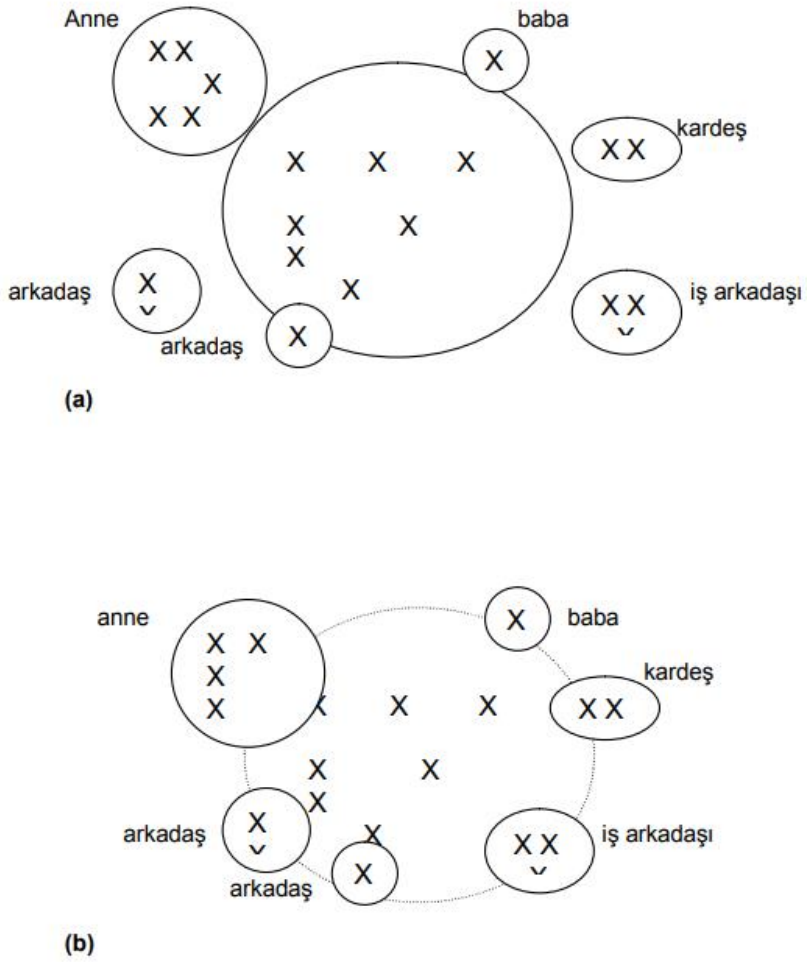
Literatür incelendiğinde benlik kavramı üzerine pek çok araştırmanın yapıldığı gözlemlenmiştir. Aynı zamanda benliğe yönelik pek çok terim de literatürde yerini almıştır. Bunları benlik algısı, benlik saygısı, benlik kurgusu, benlik farkındalığı, benlik tasarımı vb. şeklinde örneklendirebiliriz. Araştırmamızın değişkenlerinden olan benlik kurgusu kavramına baktığımızda benliğin kültür doğrultusunda oluşan tarafı olarak tanımlanmaktadır. Bir sonraki başlıklarda benlik kurgusu ve ilgili kuramlara yönelik bilgiler verilmektedir.

1.3.1. Benlik Kurgusu ve Bireyci/Bağımsız ve Toplulukçu/Karşılıklı Bağımlı Benlik Yapıları

Bireyin algı, davranış, düşünce ve yaşama yönelik yaptığı değerlendirmelerin merkezinde benlik yer almaktadır (Singelis, 1994). Bireyin kendisi, çevresine yönelik algısı ve bu algı ile paralel olarak geliştirdiği tutum ise benlik kurgusu olarak tanımlanmaktadır (Türk, 2019). Benlik kurgusunun bireyin diğer insanlarla ilişki içerisindeyken kendisini algılama şekli olarak ele alındığını da görmekteyiz (Bilgin, 2021). Benlik kavramının merkezinde kültürel kurallar, değer ve inanç sistemleri bulunmaktadır (Triandis, 1989). Bireyin nasıl biri olduğunda, duygu ve düşüncelerinin şekillenmesinde içinde bulunduğu kültür yapısının önemli olduğu araştırmacılar

tarafından da ifade edilmiştir (Kim vd., 2001). Kültür; toplumlara özel olan düşünce, inanç sistemleri, değerler ve simgelerin tamamını kapsayan bir tanım olarak ele alınmaktadır (Kocadaş, 2005). Toplumların kendisine özgü kültüre sahip olması da kültürel farklılıkları beraberinde getirmektedir. Her kültür içinde bulunan bireylerden farklı beklentiler içindedir ve bireyler de bu beklentilere uygun hareket etmektedir. Bu doğrultuda da farklı kültürler farklı benliklerin oluşmasına da sebep olmaktadır (Ercan, 2008).

Benliği kültürel boyutta ilk olarak ele alan Markus ve Kitayama'ya (1991) göre kültür, bireyin kendisini çevresine bağlı ya da onlardan bağımsız olarak değerlendirmesinde etkili role sahiptir. Bu durum farklı kültür yapılarında yaşayan bireylerin farklı benlik kurgusu oluşturmalarına sebep olmaktadır (Cross ve ark., 2002). Farklı kültürlerin farklı benlik kurguları oluşturmasıyla biliş, güdü ve duygular da etkilenmektedir (Matsumoto ve Juang 2016). Bu doğrultuda bireyin hayatı algılama şekillerindeki kültürel farklılıkları ortaya koymak amacıyla iki benlik kurgusu tanımlamışlardır. Bunlar, bağımsız benlik kurgusu ve karşılıklı bağımlı benlik kurgusudur (Markus ve Kitayama, 1991). Bağımsız benlik kurgusu, tek kelime ile kültürel bağımsızlıktır. Birey diğerlerinin duygu ve düşüncelerini değil, kendi duygu ve düşüncelerine odaklanarak hareket etmektedir. Bağımsız benlik kurgusuna sahip bireylerin kendi içsel süreçlerine yönelerek kendini gerçekleştirme yolunda özerk ve bağımsız oldukları ifade edilmiştir. Karşılıklı bağımlı benlik kurgusu ise bağımsız benlik kurgusunun tam aksine bireyin kendisini ortaya koyabilmesi için diğer bireylerle etkileşim içinde olması gerekmektedir. Markus ve Kitayama' nın (1991) tanımlamış oldukları benlik kurgularına yönelik şekil aşağıda verilmiştir.

Şekil 3. (a) Bağımsız Benlik Yapısı; (b) Karşılıklı Bağımlı Benlik Yapısı

Kaynak: Markus ve Kitayama, (1991). Culture and The Self: Implications for Cognition Emotion and Motivation. Psychologcal Review, 98, 224-253.

Markus ve Kitayama' nın (1991) bağımsız ve karşılıklı bağımlı benlik kurgularının sosyoloji alanındaki kavramlardan bireyci ve toplulukçu kültür kavramlarından etkilenerek oluşturulduğu ifade edilmektedir (Bilgin, 2021). Bireyci kültür, bireyin daha çok kendisine odaklandığı sosyal çevre ile daha gevşek bağların olduğu toplumlarda görülmektedir. Hofstede (2001) bireyciliği içinde yaşanılan grup veya topluluktan duygusal anlamda bağımsız yaşamak olarak ifade etmektedir. Toplulukçu kültür ise bireylerin diğer gruplar ve çevre ile bağlarının kuvvetli olduğu toplumları ifade etmektedir. Bu kültür yapısındaki bireyler gruplara sadık ve grup

kararlarına uygun hareket etmektedirler (Hofstede, 1980). Toplulukçu kültürde yaşayan bireyler kendi özel amaç ve kararlarından çok grup amaçlarına önem vermektedirler (Triandis, 2000). Buradan yola çıkarak karşılıklı bağımlı benlik yapısının toplulukçu kültürlerde, bağımsız benlik yapısının ise bireyci kültürlerde görüldüğü söylenebilir (Dede, 2015). Öte yandan Kağıtçıbaşı'na (1998) göre bireyci ve toplulukçuluk, bağımsız ve bağımlı benlik yapılarının oluşmasında etkili role sahipken bazı toplumlarda her iki öğenin de var olabileceğini öne sürülerek yeni bir bakış açısı ortaya atmıştır. Literatürde iç içe geçmiş ilişkiler sağlıksız, ayrışmış ilişkiler sağlıklı olan benlik olarak tanımlanırken temelde özerklik ve ilişkisellik birbirinin zıttı değil birbirini tamamlayan bir yapboz parçası olduğu ifade edilmiştir (Madson ve Trafimow, 2001). Bu durumu temel alarak Kağıtçıbaşı (1998) yeni bir benlik modeli oluşturmuştur. Bir sonraki başlıkta bu model ile ilgili bilgi verilecektir.

1.3.2. Kağıtçıbaşı'nın Aile Değişimi Modeli ve Özerk-İlişkisel Benlik Modeli

Bireyler içinde bulundukları kültür, aile ve sosyal çevre aracılığıyla benliklerini inşa etmektedirler. Bireye yönelik beklentiler, içinde yaşanılan aile ve kültür doğrultusunda farklılaşmaktadır. Kağıtçıbaşı'na (2010) göre sosyoekonomik olarak meydana gelen değişimler toplum ve aile yapılarında da değişimi meydana getirmektedir. Bu değişim farklı benlik boyutlarının oluşmasına sebep olmaktadır. Aynı zamanda Kağıtçıbaşı (2005) benliğin bağımsız ya da karşılıklı bağımlı olarak ele alınmasını eleştirerek bireylerin sadece bağımlı ya da sadece bağımsız olmayacağını iki boyutun da aynı anda var olabileceğini savunmuştur. Literatür incelendiğinde Batı kültüründe bağımsızlığın, bireyci ve özerk olmanın; Doğu kültüründe ise karşılıklı bağımlılığın ve toplulukçu yapının ön planda olduğu ifadesi bazı araştırmalarda yer almaktadır (Markus ve Kitayama, 1991; Ercan, 2008; Türk, 2019). Kağıtçıbaşı (2010) kültürlerarası bakış açısında bunun yeterli olmadığını bir kültürde her iki benlik boyutunun da var olabileceğini ifade etmiştir. Türk kültürünün özerklik ve ilişkiselliği aynı anda barındırması bu duruma örnek olarak verilebilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010).

Kağıtçıbaşı (1996) ortaya koyduğu bu bakış açısı doğrultusunda "aile değişim modelini" oluşturmuştur. Sistem olarak ele alınan aile, bireyin değerleri ve aile üyeleri arasında iletişimi temsil etmektedir. Aile değişim modelinin diğer unsuru bağlam,

bireyin yaşam şartları olarak ele alınmaktadır. Modele göre aile sistemi ve bağlam karşılıklı olarak etkileşim içerisindedir. Aile sisteminde meydana gelen bir değişim bağlamı, bağlamda meydana gelen bir olay aile sistemini etkilemektedir. Bu modelde üç aile modeli bulunmaktadır; geleneksel aile modeli, bağımsız aile modeli, karşılıklı bağımlı aile modeli. Geleneksel aile modeli, ekonomik ve duygusal boyutlarda nesiller arası karşılıklı bağımlılığı içerirken bağımsız aile modelinde ekonomik ve duygusal boyutlarda karşılıklı bağımsızlık temel alınmaktadır. Son aile modeli psikolojik karşılıklı bağımlı aile modeli ise her iki aile modelinin birleşiminden meydana gelmektedir. Bu model nesiller arasında psikolojik olarak karşılıklı bağımlılığı ve ekonomik boyutta bağımsızlığı barındırmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1996).

Farklı aile modelleri farklı benlik tiplerinin gelişmesine sebep olmaktadır. Kağıtçıbaşı'nın (2010) modelinde oluşan benlik modelleri; bağımlı-ilişkisel benlik, özerk-ayrışık benlik, bağımlı-ayrışık benlik ve özerk-ilişkisel benlik olarak adlandırılmıştır. Bağımlı ilişkisel benlik modeli ilişkiselliğin en yüksek olarak değerlendirildiği benlik modelidir. Bu benlik modeli geleneksel bağlamda işlevsel olarak görülse de bireyin kişisel gelişimi ve özerk düşünmesi açısından dezavantajlıdır. Özerk- ayrışık benlik modelinde birey özerk davranışları daha çok tercih ederken diğerleriyle ilişki düzeyinin düşüktür. Kuşaklar arasında bağımsızlığın ön planda olduğu bu modelde özerklik ve kendine yetme becerilerini geliştirir. Bununla birlikte ilişkisellik ihtiyacı yeteri kadar karşılanmamaktadır. Bağımlı-ayrışık benlik modeli özerklik ve ilişkisellik ihtiyacının her ikisinde de yeteri kadar karşılanmamasından dolayı patolojik olarak değerlendirilmektedir. Son olarak özerk-ilişkisel benlik modelinde birey hem bağımsız hem de diğerleri ile ilişki içerisinde olarak özerklik ve ilişkisellik ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu açıdan en sağlıklı benlik modeli olarak değerlendirilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010).

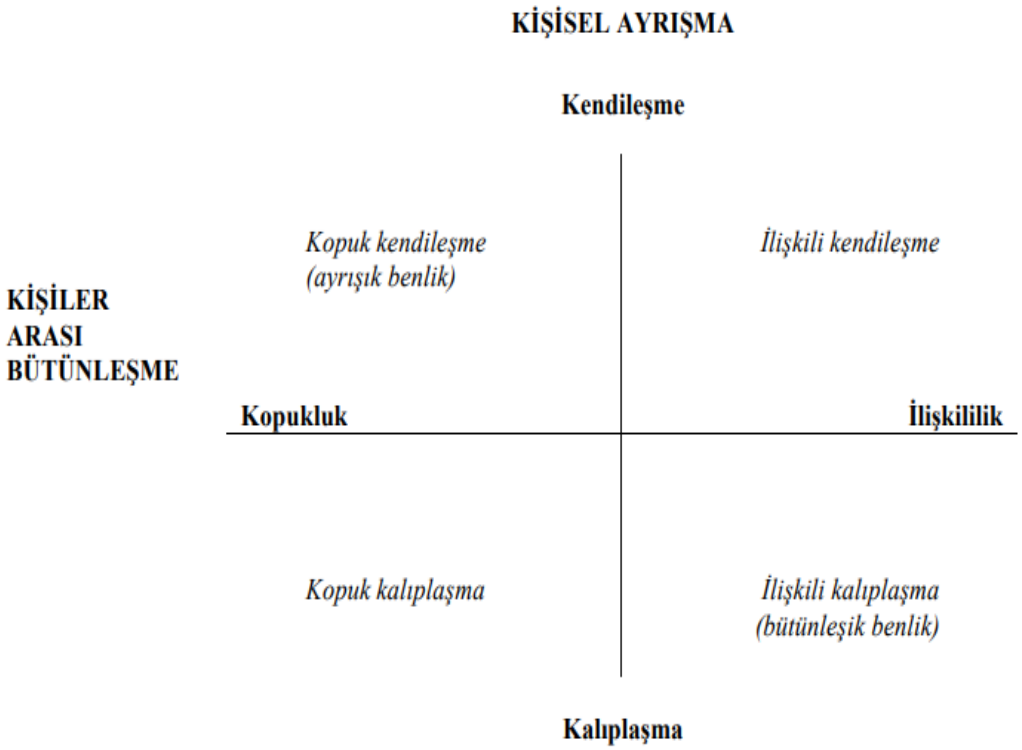
Şekil 4. Bireyleşme, Kişilerarası Mesafe ve Bağlamda Benlik Tipleri

Kaynak: Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and Relatedness in Cultural Context. Journal of Cross-Cultural Psychology, 36 (4), s.422.

1.3.3. Dengeli Bütünleşme ve Ayrışma Modeli

İmamoğlu'nun (1987) dengeli bütünleşme ve ayrışma modeline göre bireyler aynı anda hem ayrışma hem de bütünleşmeye ihtiyaç duymaktadır. Modelde ilişkililik ve özerklik birbirinin zıttı olarak değil birbirini tamamlayan iki parça olarak ele alınmaktadır. Ayrışma ve bütünleşmenin dengesinin sağlanması benlik sisteminin de dengeli bir şekilde kendisini tamamlamasında etkili olmaktadır (İmamoğlu, 1998). Bu modelde iki farklı yönelim olarak kişilerarası bütünleşme ve kişisel ayrışma başlıkları bulunmaktadır. Her iki yönelimin de kendi içinde iki ucu bulunmaktadır. Kişisel ayrışma; kendileşme ve kalıplaşma olarak iki uç barındırırken kişilerarası bütünleşme; kopukluk ve ilişkililik başlıklarına ayrılır. Kendileşme, bireyin kendisine özgü ilgi, davranış ve düşünce sistemiyle diğer bireylerden ayrılmasını sağlayan eğilimi olarak değerlendirilir. Kalıplaşma, bireyin çevresindeki diğer kişilerin beklentisi

doğrultusunda hareket etme eğilimidir. Modele göre bireyler dört farklı boyutta da farklı düzeylerde var olmaktadır. Bu durum ise dört farklı aile modelinin oluşmasına sebep olmaktadır. Oluşan modeller (kopuk kendileşme, ilişkili kendileşme, kopuk kalıplaşma, ilişkili kalıplaşma) Şekil 5' te gösterilmektedir. Aile modellerinin özelliklerine bakıldığında kopuk kendileşme, bireyin kendileşme ihtiyacı karşılanır ancak diğerleriyle ilişkili olmaya yönelik ihiyacı karşılanmamaktadır. İlişkili kendileşme modeli ise kendileşme ve ilişkili olma ihtiyaçları dengeli bir şekilde karşılanması sebebiyle en olumlu benlik kurgusu olarak ifade edilmektedir. Bu durumun tam tersine kopuk kalıplaşma benlik kurgusu en olumsuz ve dengesi sağlanmamış benlik kurgusu olarak değerlendirilmektedir. Çünkü ne kendileşme ne de ilişkili olma ihtiyacı karşılanmamaktadır. İlişkili kalıplaşma, diğerleri ile ilişkili olup bu ihtiyacını karşılarken kendileşme ihtiyacı eksik kalmaktadır (İmamoğlu ve Güler Edwards, 2007).

Şekil 5. İmamoğlu'na Göre Benlik Kurguları

Kaynak: İmamoğlu, E.O. & Güler-Edwards, A. (2007). Geleceğe ilişkin yönelimlerde benlik tipine bağlı farklılıklar. Türk Psikoloji Dergisi, 22(60), 115-132

1.3.4. Öz Belirleme Kuramı

Öz belirleme kuramına göre bireyler psikolojik olarak gelişme eğilimi olan ve yaşantılarını bir bütün haline getirerek çabalayan aktif varlıklardır (Deci ve Ryan, 2004). Kendi içinde çabalama ve var olma motivasyonu olan bu bireylerin davranış ve düşüncelerinin şekillenmesinde çevrenin de etkisi bulunmaktadır. Sosyal çevrenin bireyin özerk olmasına yönelik destekleyici olması, bireye kendi seçimlerini yapabilmesi ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması açısından fayda sağlamaktadır. (Gagne ve Deci, 2005). Öz belirleme kuramına göre özerklik, yeterlik ve ilişkili olma olarak üç temel psikolojik gereksinim bulunmaktadır. Bu gereksinimlerin doyurulması bireylerin daha dengeli ve sağlıklı olmaları için önemli bulunmaktadır (Andersen, 2000). Özerklik, bireyin kendi davranışlarını kabul ederek kendi kararları doğrultusunda seçim yapabilmesidir. Yeterlik, çevresi ile uyum içerisinde olarak diğerlerini etkileme isteği, ilişkili olma ise bireylerin çevresi ile bağlantı kurarak daha yakın ilişkiler kurma ve diğerlerine yönelik güven duygusunu içermektedir. Öz belirleme kuramına göre bu üç temel psikolojik ihtiyacın doyurulması bireyin iyi olma halini olumlu anlamda etkilemektedir (Deci ve Ryan, 2004).

1.3.5. Benlik Kurgusu ile İlgili Yapılan Yurtdışı ve Yurtiçi Çalışmalar

Bu bölümde benlik kurgusu ile ilgili yurt dışı ve yurt içi alan yazında yapılan çalışmalardan bazıları aktarılacaktır. Yurt dışı alan yazın incelendiğinde benlik kurgusuna yönelik yapılan çalışmaların daha çok kültürler arası benlik kurgularının karşılaştırılmasına yönelik olduğu görülmektedir.

Hui (1988) çalışmasında Çinli ve Amerikalı bireyleri toplulukçuluk açısında karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda Amerikalı bireyler Çinli bireylere göre toplulukçuluk boyutundan daha yüksek puan almışlardır. Bir başka çalışmada Japonya ve Kanada'daki üniversite öğrencileri arasında bağımlı ve bağımsız benlik kurgularına yönelik karşılaştırma yapılmış ve araştırma sonucunda Kanadalı öğrencilerin karşılıklı bağımlı benlik yapısına daha yatkın oldukları bulunmuştur (Sato ve Cameron, 1999). Uskul ve arkadaşları (2004), Avrupalı Kanadalılar ve Türkleri karşılaştırırken kültür ve kişilerarası yakınlığın aracısı olarak karşılıklı bağımlılığı ele almıştır. Katılımcılara aile

üyeleri, partnerleri, arkadaşları ve tanıdıkları kişilere hangi düzeyde yakın hissettikleri ve hangi düzeyde yakın olmak istediklerine yönelik sorular sorulmuştur. Türk katılımcıların karşılıklı bağımlı benlik kurgusunda Avrupa kökenli Kanadalılara göre daha fazla eğilim gösterdikleri, Türk katılımcıların aile üyelerine daha fazla yakın olmayı istedikleri görülmüştür. Bağımsız benlik yapısında kültürel farka yönelik bulgu elde edilememiştir.

Kashima ve Hardie (2000), İlişkisel Bireyci ve Toplulukçu (RIC) ölçeğinin geliştirilmesi ve doğrulanmasına yönelik yapmış oldukları bir çalışmada benlik kurgularını cinsiyetler açısından incelemişlerdir. Bu doğrultuda toplulukçu benlik kurgusunda erkeklerin, ilişkisel benlik kurgusunda ise kadınların öne çıktığı görülmüştür. Bireycilik benlik kurgusunda ise cinsiyetler arasında anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Holland ve arkadaşları (2004) tarafından Hollanda'da yürütülen bir çalışmada benlik kurgusunun bireylerin kişilerarası yakınlıkları üzerinde etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda bağımsız benlik yapısına daha yatkın olan bireylerin diğer bireylere göre daha çok mekânsal anlamda mesafe koydukları görülmüştür. Aynı zamanda benlik kurgusunun mekânsal mesafeye yönelik etkiye sahip olduğu gibi kişilerarası davranışlar üzerinde de etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencileri arasında yetişkinlik deneyimleri ve beliren yetişkinlik döneminin varlığını inceleyen bir çalışmada toplulukçu yapıya sahip topluluklarda beliren yetişkinlik döneminin bireyci topluluklara göre daha kısa sürdüğü sonucuna ulaşılmıştır (Donoghue ve Stein, 2007).

Suh, Diener ve Updegraff (2008) yapmış olduğu bir çalışmada benlik kurgusunun yaşam doyumu üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma iki aşamalı olarak yürütülmüştür. İlk aşamada Amerikalı bireyler arasında bağımlı benlikteki bireylerin yaşam doyumlarını diğer bireylere bağlı değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. İkinci aşamada ise elde edilen bulgular doğrultusunda Amerikalı ve Koreli bireyler arasında

çalışma tekrarlanmıştır. Çalışmada bireylerin yaşam doyumlarında kültürler arası farklılıkların temel oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Santamaria, de la Mata, Hansen ve Ruiz (2010); Danimarkalı, Meksikalı ve İspanyol üniversite öğrencilerine kendilerini tanıtmaları için uygulanan testlerden yola çıkarak öğrencilerin benlik kurgularına yönelik kültürler arası bir karşılaştırma yapmışlardır. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda Danimarkalı üniversite öğrencilerinin diğer bireylerle kurdukları iletişimi ön planda tutarken İspanyol ve Meksikalı üniversite öğrencilerinin daha çok kişisel niteliklere değindiği tespit edilmiştir.

Tanaka (2023); benlik kurgusu, cinsiyet ve ikinci dil öğrenme motivasyonu arasındaki ilişkiyi Proje Tabanlı Öğrenme bağlamında incelemiştir. Japon öğrencilerle yürütülen çalışma sonucunda cinsiyetin ve benlik kurgusunun motivasyon üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karşılıklı bağımlı benlik kurgusu eğilimi yüksek olan kız öğrencilerin ikinci dil öğrenme konusunda daha motive olduğu gözlemlenirken erkek öğrenciler de bu durumun tam tersi olduğu görülmektedir.

Konakawa ve arkadaşları (2023) yapmış oldukları çalışmada Amerikan ve Japon katılımcıların rüyalarına dayalı benlik kurgularını kültürel farklılık açısından incelemişlerdir. Japon katılımcılar karşılıklı bağımlı benlik kurgusunda Amerikalı katılımcılar ise bağımsız benlik kurgusunda yaygınlık göstermiştir. Bu doğrultuda rüya süresi ve yapısal boyutlarda kültürler arası farklılıklar bulunmuştur. Japon katılımcıların rüyalarında diğer bireylerin önemli role sahip olduğu tespit edilmiştir.

Yurtiçi alan yazında ise özellikle Kağıtçıbaşı'nın benlik kurgusuna yönelik çalışmalarının (Kağıtçıbaşı,1996; Kağıtçıbaşı, 2005) olduğu görülmüştür. Konuya ilişkin yurt içi alan yazındaki çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

İmamoğlu (1998) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada benlik kurgularını incelemiştir. Öğrencilerin diğerleri ile ilişki kurma eğiliminin özerkleşmeye oranla daha yüksek olduğunu saptamıştır. İmamoğlu (2003) bir başka çalışmasında ise bireyleşme ve ilişkililik alt boyutları arasında negatif yönlü bir ilişkinin olmadığını bu

iki boyutun birbirinin karşıtı değil iki ayrı boyut olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Karakitapoğlu-Aygün (2004) benlik, duygusal iyilik ve kimlik değişkenlerini incelediği araştırmasında benlik ve kimliğin en iyi tanımlayıcıları olarak bağımsız ve ilişkisel-karşılıklı bağımlı benlik alanları olduğu sonucunu elde etmiştir. Değişkenler cinsiyet farklılıkları açısından değerlendirildiğinde ise kadınların kendilerini daha çok bireysel daha az geleneksel olarak tanımladıkları görülmüştür.

Mesutoğlu (2012) lise öğrencilerinin cinsiyetleri doğrultusunda benlik kurgusu, kardeş sayısı ve aile işlevselliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada erkek öğrencilerin özerk-ayrık benlik kurgusuna kız öğrencilerin ise bağımlı-ilişkisel benlik kurgusuna eğilimi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çuhadaroğlu ve Akfırat (2017) Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet algılarının birbirleri ile ilişkilerini ortaya koymak amacıyla çalışma düzenlemişlerdir. Araştırmada benliğin özerk, ilişkisel ve özerk-ilişkisel alt boyutlarının toplumsal cinsiyet algıları ile anlamlı pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Bilgin (2021) kişilik, benlik kurgusu ve aile iletişiminin öznel iyi oluş üstündeki etkilerini incelemek amacıyla beliren yetişkinlerle çalışma yapmıştır. Yapılan regresyon modeli sonucunda benlik kurgusu ile kişilik değişkeninin nörotiklik, dışa dönüklük ve gelişime açıklık alt boyutlarının öznel iyi oluşun önemli yordayıcılarından olduğu tespit edilmiştir.

Saltürk'ün (2022) ilişkisel-bireyci-toplulukçu benlik ile ebeveyn tutumunun sosyal onay ihtiyacını yordayıp yordamadığı incelendiği çalışmasında bireyci benlik kurgusunun sosyal onay ihtiyacını azaltırken toplulukçu benlik kurgusunun ise bu ihtiyacı arttırdığı saptanmıştır.

Açıkgül (2023) ilişki doyumu, duygu düzenleme güçlüğü ve benlik kurgusu arasındaki ilişkiyi incelerken en az bir yıldır evli olan 23-50 yaş aralığındaki bireylerle

çalışmıştır. Toplulukçu ve bireyci benlik kurgusu ile ilişki doyumu arasında anlamlı düzeyde pozitif yönlü bir ilişki varken benlik kurgusu ve duygu düzenleme güçlüğü arasında anlamı düzeyde negatif ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

1.4. Toplumsal Cinsiyet Rolleri

Birey dünyaya geldiğinde ilk dikkat edilen özelliği olan cinsiyet, bireyin kadın ve erkek olarak sahip olduğu biyolojik niteliklerdir (Hay ve Ashman, 2003). Cinsiyet yapılan pek çok araştırmada inceleme yapılan değişkenlerden olmuştur. Ancak cinsiyete yönelik yapılan ilk araştırmalarda biyolojik boyut incelenirken zamanla cinsiyetin toplumsal açıdan incelenmesi için yeni bakış açılarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet kavramı ortaya çıkmıştır (Tüfekçibaşı, 2020). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları bazı durumlarda birbirine karıştırılsa da cinsiyet, bireyin biyolojik yapısına yönelik bilgi verirken toplumsal cinsiyet, bireye cinsiyeti sebebiyle uygun görülen davranış, rol ve beklentileri içermektedir (Zeyneloğlu, 2008). Bireyler cinsiyet rollerini dikkate alarak kendilerini nitelendirir ve davranışlarına yön verir. Toplum da bireylerden cinsiyetine atfedilen rollere uygun davranmasını bekler. Bununla birlikte toplumsal cinsiyete yönelik kalıplar içinde bulunulan zaman, kültür ve aile doğrultusunda değişiklik gösterebilmektedir (Zeyneloğlu, 2008). Değişiklik gösteren toplumsal cinsiyete yönelik oluşturulan kuramlar ise aşağıda açıklanmıştır.

1.4.1. Toplumsal Cinsiyet Rolleri ile İlgili Kuramlar

1.4.1.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram Freud'un oluşturduğu ve toplumsal cinsiyet gelişimine yönelik ilk açıklamaları sunan kuramlardandır. Freud'a göre cinsiyet rollerinin gelişiminin temelinde bireylerin anatomik ve biyolojik özelliklerinin farklı olması yatmaktadır ve toplumsal cinsiyet gelişimi üç döneme ayrılmaktadır. Bunlar cinsiyet ayrımının yapılmadığı, cinsiyet ayrımının yapılmaya başlandığı ve ödipal dönem olarak adlandırılmaktadır (Dökmen, 2004).

Cinsiyet ayrımının yapılmadığı dönem (0 ay-3.5 yaş), Freud'un psikoseksüel gelişim dönemlerinden oral ve anal dönemi kapsamaktadır. Farklı cinsiyetlerde dünyaya gelmiş olsalar da kız ve erkek çocukların cinsiyet ve toplumsal cinsiyete yönelik deneyimleri aynı görülmektedir. Erkekler penise sahip olarak doğarken kızlar vajinaya aynı zamanda erkeklik organı olarak değerlendirilen klitorisle doğmaktadırlar. Bu doğrultuda anatomik olarak her iki cinsiyette erkek olarak değerlendirilirken toplumsal cinsiyetleri de erkeksi bulunmaktadır (Bussey ve Bandura, 1999).

Cinsiyet ayrımının yapılmaya başlandığı dönem (1.5 yaş-5 yaş), fallik dönemin başlangıcına denk gelmektedir. 5 yaş civarında cinsel kimlikleri oluşan çocuklar cinsiyet farklılıklarını penisin varlığı ya da yokluğu doğrultusunda belirlemektedir. Penise sahip olmak önemlidir, burada erkekler kızların penislerinin olmadığını fark eder ve kendilerinin de penisi kaybedeceklerinden korkarlar. Aynı zamanda erkek çocuk hemcins olan ebeveyni yani babasının üstünlüğünün farkındadır. Annesine karşı oluşabilecek cinsel ilgi doğrultusunda babası tarafından kastre edileceğinden korkar. Kız çocukları ise penise sahip olmadıkları için değersizlik ve öfke hissederek bu durumdan annelerini sorumlu tutmaktadırlar. Bu durum kız çocuklarının annelerinden uzaklaşarak babalarına yönelmesine sebep olmaktadır (Zeyneloğlu, 2008).

Ödipal dönem, toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimi açısından sonuncu basamaktır. Bu dönemde erkek çocuk fallik dönemde yaşadığı kastrasyon korkusu sebebiyle babayla rekabete girmekten geri durarak anneye ulaşabileceği farklı bir seçeneğe yönelir ve babayla özdeşim kurar. Erkek çocuklar kendi cinsiyetlerine uygun davranmayı bu şekilde öğrenirler. Kız çocukları ise erkek çocuklar gibi kastrasyon korkusu yaşamadıkları için anneyle özdeşleşme zorunluluğu hissetmemektedirler (Dökmen, 2004). Sonuç olarak birey olgunlaştıkça kız ve erkek çocukları, hemcins olan ebeveynleriyle özdeşim kurarak anne ve babanın davranış, inanç ve tutumlarını model alarak cinsiyet kimliğini oluşturmaktadır (Atkinson ve ark., 2010).

1.4.1.2. Biyolojik Kuram

Biyolojik kuram, cinsiyet rolleri farklılıklarını genler, hormonlar, beynin yapısı ve biliş gibi başlıklar üzerinden açıklamaktadır. Fizyolojik olarak kadınlarda yumurtalıklar östrojen, erkeklerde testisler ise androjen hormonunu meydana getirmektedir. Bu iki hormonunun farklı cinsiyet özelliklerini ortaya çıkarırken düşünce ve davranışlarımız üzerinde etkili olduğu öne sürülmüştür (Santrock, 2012). Bu duruma kadınları regl dönemlerinde deneyimledikleri ruhsal değişimlerin kandaki hormon düzeyinden kaynaklanması örnek olarak verilebilir (Burr, 2002). Bununla birlikte beynin yapısındaki farklılıklar da bireylerin bilişsel sürecinde farklılıklara sebep olduğu savunulmaktadır (Dökmen, 2010). Aynı zamanda kadınların sol erkeklerin ise sağ yarımkürelerinin baskın olduğu bu sebeple erkeklerin sözel ve duygusal açıdan kadınlara göre daha fazla zorluk çektikleri düşünülmektedir (Burr, 2002).

1.4.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramının temelinde bireyle kesişen sosyal ve kültürel faktörler bulunmaktadır. Bu kurama göre birey toplumsal cinsiyet rollerini iki yol ile öğrenmektedir. Bunlar, edimsel koşullanma ve model almadır. Edimsel koşullanma ile öğrenilen davranışlarda, ödüllendirilen davranışın sergilenme sıklığı artarken cezalandırılan davranışlardan kaçınıldığı ifade edilmektedir (Bandura, 1997). Sosyal çevrenin sergilenen davranışa verdiği tepkiler bazı durumlarda cinsiyete göre farklılık gösterebilir. Kız ve erkek çocukları farklı davranışları sergilemeleri için desteklenmekte, pekiştirilmek veya tam tersi sergilememeleri için engellenmektedir. Bu durumda farklı tepkilerle karşılaşan iki ayrı cinsiyetteki bireyler de farklı cinsiyet rolleri geliştirmektedir. Model alma yoluyla gerçekleşen öğrenmeler ise ebeveyn, akran, kardeşler, komşu ve öğretmen gibi bireyleri gözlemleyerek gerçekleşmektedir Günümüzde taklit edilebilecek modellere medya ve sosyal iletişim cihazları da eklenmiştir. Sosyal öğrenme kuramına göre toplumsal cinsiyet rollerinin normlar ve kültürel yapının değişmesi ile farklılaşabileceğini savunmaktadır. Bu duruma geleneksel olmayan roller model alındıkça geleneksel rollere yönelimin azalması, erkeklerin bebek bakımında rol almaya başlaması örnek olarak verilebilir (Helgeson, 2016).

1.4.1.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Kohlberg tarafından oluşturulan bilişsel gelişim kuramı, toplumsal cinsiyet rollerinin bireylerin belli bir gelişim seviyesine ulaştıktan sonra kazanıldığını savunmaktadır (Vatandaş, 2007). Kurama göre toplumsal cinsiyet rolleri üç aşamada kazanılmaktadır. Bu dönemlerden ilki cinsiyeti etiketleme dönemi 2-3.5 yaş aralığını kapsamaktadır. Çocuklar kız veya erkek olduklarını bilirler ancak cinsiyetin değişmez olduğunu kavramamışlardır. Cinsiyet ayrımı fiziksel özelliklere yönelik yapılan etiketlemelerden ibarettir. Kızların uzun saçlı erkeklerin kısa saçlı olacağına yönelik inançları vardır. Bununla birlikte cinsiyete yönelik en katı inançlara sahip oldukları dönemdir. Bir nesnenin şekli veya görünüşü değiştiğinde nesnenin hala aynı olduğunu bilemezler. Bu nedenle cinsiyeti etiketleme dönemindeki bir çocuk kendi cinsiyetinin ayrımını yapabilir ancak ilerleyen zamanlarda anne mi baba mı olacaklarının sorusunu tam olarak yanıtlayamazlar (Akt. Atkinson ve ark., 2010). Cinsiyetin kararlılığı dönemi 3.5-4.5. yaş aralığında gerçekleşir. Bu dönem cinsiyet sürekliliğinin kavranmaya başlandığı dönemdir. Buna rağmen çocuklar hala fiziksel özellikler doğrultusunda cinsiyeti tanımlamaya devam edebilmektedir. Son olarak cinsiyet değişmezliği döneminde çocuklar fiziksel görünüş ne kadar değişirse değişsin cinsiyetin değişmediğini kavramışlardır. Kendi cinsiyetlerine yönelik davranışları öğrenir ve sergilemeye başlarlar. Davranışlar, ödüllendirildiği için değil çocuğun kendi cinsiyetini bir kategoriye oturtarak buna uygun davranma motivasyonu ile gelişmektedir (Helgeson, 2020). Buradan yola çıkarak cinsiyet rollerinin oluşmasında öncelik olarak cinsiyet kimliğinin kazanılması gerekmektedir.

1.4.1.5. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı

Her bireyin bazı durumlar karşısında oluşturduğu şemalar bulunmaktadır. Şemaların içerikleri kişiler arasında farklılık göstermektedir. Bu kurama göre bireyler nasıl benliklerine yönelik bir benlik şeması geliştiriyorlarsa aynı durum toplumsal cinsiyet için de geçerli bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet şeması, 18 ay civarında çocuğun cinsiyetler arasındaki farklılıkları kavraması ile başlar 2-3 yaş civarlarında tam olarak gelişmiştir (Gençtarih, 2019). Cinsiyete yönelik şemalar, kadın ve erkek cinsiyetine sahip olmanın ne anlama geldiği ve cinsiyetlere yönelik biliş ve

duygularımızın davranışlarımızla ilişkisi hakkında bilgi vermektedir. Birey şemalardan elde ettiği bilgiler doğrultusunda nasıl giyineceği ve davranacağı, hangi mesleği seçeceği ve nasıl paylaşımlarda bulunacağına karar vermektedir. Bem'e (1981) göre her bireyde belli düzeyde cinsiyet şeması bulunması normaldir ancak bireyin cinsiyet kavramına verdiği önem cinsiyet şemasına uygun davranıp davranmaması konusunda önemli bulunmaktadır.

Bem (1974), kadın veya erkek olmanın birbirinden ayrı iki uç olarak değerlendirildiğini ancak bu durumun doğru olmadığını ifade etmektedir. Bireylerin içinde bulundukları ortama ve olaya göre erkeksi veya kadınsı davranışlar sergileyebileceği belirtilmiştir.

1.4.1.6. Sosyal Rol Kuramı

Toplum, kadın ve erkeğe bazı roller atfetmektedir. Kadın ve erkekler arasındaki cinsiyet rolleri açısından oluşan farklılıklara ise toplumun atfettiği bu roller sebep olmaktadır. Sosyal roller sayesinde birey cinsiyetine uygun kalıp yargılar oluşturur ve bu doğrultuda davranır. Sosyal kurama göre cinsiyet farklılıklarını oluşturan bir diğer sosyal etmen ise kız ve erkek çocukların yetiştirildiği ortamın farklı olmasıdır. Bu doğrultuda çocuğun yetiştiği sosyal ortam cinsiyet rollerine yönelik davranışların gelişiminde önemli bir yere sahip bulunmuştur (Tüfekçibaşı, 2020).

1.4.1.7. Feminist Teori

Feminizm, cinsiyetlerin eşitliğini öne çıkaran ve kadınların toplum içerisindeki haklarını geliştirmeyi amaçlayan bir teoridir. Bu yaklaşıma göre toplum içinde yaşanan çatışmaların sebepleri güç, ırk, sınıf, kaynaklara ulaşım ve kullanımında eşit olmayan dağılım ve cinsiyetle mücadele olarak sıralanmaktadır. Yaşam boyunca içinde bulunulan kültür, inanç ve değerler kadın ve erkeğe uyum sağlamaları beklenen kalıplar oluşturmaktadır (Tüfekçibaşı, 2020). Oluşan bu kalıplarda belirgin ayrımın olması bireylerin karşı cinsin faaliyetlerine katılımını sınırlandırmaktadır. Feminist yaklaşım ise bu sorunun ancak güç ve kaynaklar açısından dengeli dağılımın sağlanmasıyla mümkün olacağını savunmaktadır (Parpart ve ark., 2000). Sosyal bağlamda cinsiyete

dayalı oluşturulan sınıflandırmanın sebep olduğu kalıp yargılara karşı durulmaktadır. Bu sınıflandırmanın sorgulanmadan kabul edilmesinin bireyleri kişilik örüntüleri doğrultusunda hareket etme özgürlüğünden uzaklaştırdığı düşünülmektedir. Geleneksel cinsiyet kalıplarına karşı tutum ise bireylere cinsiyetlerinden bağımsız, kendileri ile barışık yaşama özgürlüğü sunmaktadır.

1.4.2. Toplumsal Cinsiyet Rolleri ile İlgili Yapılan Yurtdışı ve Yurtiçi Çalışmalar

Smith ve Reid (1986) kadın ve erkeğin aynı anda mesleki yaşantılarının olduğu ailelerdeki rol paylaşım tutum ve davranışları üzerine inceleme yapmışlardır. Sonuçta katılımcıların çoğunun ekonomik gereksinimlerin giderilmesi, ev işleri, çocuk bakımı ve karar alma gibi rollerin eşler arasında paylaşılması gerektiğini düşündükleri görülmüştür. Ancak davranış boyutunda rol paylaşımının gerçekleşmediği, kadınların çocuk ve ev işlerini üstlendiği erkeklerin ev geçimine yönelik sorumluluk aldığı görülmüştür. Rol paylaşımının yapılabildiği ailelerin eğitim düzeyi yüksek ve gelir düzeyleri birbirine yakın eşlerin olduğu aileler olduğu görülmüştür.

Fisher ve Arnold (1990) kadın ve erkek 299 katılımcı ile cinsiyete bağlı olarak Noel'de hediye alma alışkanlığı üzerine çalışma düzenlemişlerdir. Kadınların erkek bireylere göre daha fazla hediye alışverişi yapma eğiliminde olduklarını tespit etmişlerdir. Noel alışverişinin sevgi davranışı olarak değerlendirildiğini ve bu davranışında kadın rolü olarak yorumlandığı sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda eşitlikçi cinsiyet rolü tutumuna sahip erkeklerin de hediye alma davranışı gösterdikleri görülmüştür.

Warrington ve Younger (2000) ilköğretim öğrencilerinin meslek tercihlerine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında geleneksel cinsiyet rolü tutumunun meslek tercihi tutumunu etkilediğini saptamıştır.

Tatar ve Emmanuel (2001) öğretmenlerin öğrencilerin cinsiyet rollerine yönelik algılarını inceledikleri çalışmasında 221 öğretmene bir anket uygulamışlardır. Anketler sonucunda ilkokulda öğretmenlik yapan kadın öğretmenler ortaokulda öğretmenlik yapan erkek öğretmenlere göre cinsiyet eşitliğine daha yatkın cevaplar vermişlerdir.

Cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri ve bağlanma türlerinin duygusal ve maddesel bağımlılığın yordayıcıları olarak ele alındığı bir çalışmada kadınların erkeklere oranla daha fazla duygusal bağımlılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda kaygılı bağlanma türündeki bireyler duygusal bağımlılık gösterirken kaçıngan veya korkulu bağlanma türündeki bireyler maddesel bağımlılık göstermişlerdir (Alonso-Arbiol ve ark., 2010).

Akotia ve Anum (2012) cinsiyetlere göre geleneksel ve eşitlikçi cinsiyet rollerinin eğitim ve yaş değişkenleri doğrultusunda ne kadar uyum gösterdiklerini incelemişlerdir. Araştırmaya farklı eğitim düzeylerinden 476 kişi katılım göstermiştir. Geleneksel cinsiyet rolleri eğitim düzeyine göre farklılık gösterirken cinsiyet açısından farklılık gözlenmemiştir. Sonuçta genç yetişkin bireylerin olduğu yaş grubunda ve kadınlarda daha modern toplumsal cinsiyet rolü anlayışı olduğu tespit edilmiştir.

Avustralya'da anne babaların cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını çocuklarına aktarmalarına yönelik çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda ebeveyn tutumunun çocuğun cinsiyet rolleri tutumu üzerinde istatistiksel açıdan önemli etkisi bulunmamıştır. Ancak ebeveyn ve çocuk tutumları ayrı ayrı incelendiğinde anne-kız ve baba-oğul arasındaki korelasyon daha yüksek çıkmıştır. Bir diğer elde edilen bulgu ise ebeveynlerden sadece birinin eşitlikçi cinsiyet rolü tutumuna sahip olması bile çocuğun üzerindeki etkisini arttırırken diğer ebeveynin geleneksel tutumunu gölgede bırakmaktadır (Perales ve ark., 2020).

Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik Türkiye'de yapılan ilk çalışmalardan biri de Baykal (1991) tarafından gerçekleştirilmiştir. 615 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada kadınların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik kalıp yargıları erkeklere göre daha çok benimsedikleri bulgusuna ulaşmıştır.

Ailesiyle birlikte yaşayan ve yuvada kalan iki ayrı gruptaki çocuklarla yapılan çalışmada aileleri ile yaşayan çocukların cinsiyete yönelik daha fazla kalıp yargılarının olduğu bulgusu elde edilmiştir (Baran, 1995).

Siviş (1999) 119'u erkek olan 184 hazırlık öğrencisi ile cinsiyet rolü yönelimi ve algılanan ana-baba tutumlarının ilişkisini incelemiştir. Sonuçta cinsiyet rolü yönelimi ve ana-baba tutumlarının alt boyutları arasında önemli düzeyde bir ilişki tespit edilememiştir.

Beydoğan (2001) kadın yöneticilere yönelik tutumları ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmeyi amaçladığı çalışmasında bu tutumların çelişik duygulu cinsiyetçilik, ataerkillik ve toplumsal cinsiyet farklılıklarından etkilenip etkilenmediğini incelemiştir. Araştırmada düşmanca ve çelişik duygulu cinsiyetçi tutuma sahip olan bireylerin kadın yöneticileri cinsiyetçi olmayanlara göre daha olumsuz değerlendirdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen bir araştırmaya 97'si kadın 207 üniversite öğrencisi katılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumun cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının daha çok kendi cinsiyetleri lehine tutumlar sergiledikleri görülmüştür (Seçgin ve Tural, 2011).

Esen ve arkadaşları (2017) üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet bağlamında incelemişlerdir. Kadınların aile, iş ve ev işi başlıklarında erkeklere göre daha eşitlikçi tutumda oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte erkek katılımcıların yarısı ve kadın katılımcıların üçte birinin kadınların erkekler tarafından korunması inancına sahip oldukları gözlenmiştir.

Gençtarih (2019) genç yetişkin bireylerin öğrenilmiş çaresizlik, toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişki incelemiştir. Bu kapsamda Mersin' de yaşayan 18-40 yaş aralığındaki bireylerden veri toplanmış. Yapılan analizler sonucunda toplumsal cinsiyet rolleri tutum puanlarının cinsiyet, yaş, meslek ve eğitim düzeyine göre farklılaştığı bulunmuştur. Aynı zamanda öğrenilmiş çaresizlik, toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ve olumsuz değerlendirilme korkusu arasındaki ilişkinin cinsiyet ve eğitim düzeyine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

BÖLÜM II: YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, ölçme araçları, uygulama ve veri analizlerine yönelik bilgiler verilecektir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın modeli ilişkisel tarama modeli olarak belirlenmiştir. Araştırmada beliren yetişkinlerde bazı demografik faktörler (cinsiyet, ilişki durumu), benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rollerinin aşka ilişkin tutumları yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye'de yaşamakta olan 18-26 yaş grubundaki beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerden oluşmaktadır. Evreni temsil etmesi amacıyla 18-26 yaş aralığındaki 348 beliren yetişkin (237 kadın ve 111 erkek) kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Kişisel Bilgi Formu, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği (LAS), İlişkisel Bireyci Toplulukçu Benlik Ölçeği (RIC) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (GRAS) kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik özelliklerine yönelik bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, yaşanılan şehir, gelir düzeyi ve ilişki durumuna yönelik sorular yer almaktadır.

2.3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form (LAS- Short Form)

Ölçek Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek bireylerin aşk biçimlerini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Araştırmada kullanılan ölçek Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından oluşturulan 42 maddelik orijinal formun kısaltılmış hali kullanılmıştır. Lee'nin (1973) aşk sınıflandırması dikkate

alınarak oluşturulan ölçekte tutkulu aşk, özgeci aşk, sahiplenici aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk ve mantıklı aşk olarak altı aşk biçimi ölçülmektedir. Altı aşk biçimine yönelik dört madde bulunmaktadır. Ölçek toplamda 24 maddeden oluşmaktadır. 5'li likert tipinde bir ölçektir. Katılımcılar "Kesinlikle yanlış" ı işaretlediklerinde 1 puan, "Yanlış" için 2, "Kararsızım" için 3, "Doğru" için 4 ve "Kesinlikle doğru" yu işaretlediklerinde 5 puan almaktadırlar. Her alt ölçek için en az 4, en fazla 20 puan alınmaktadır. Alt ölçeklerden birinden alınan yüksek puan, o alt ölçeğe ait aşk biçiminin tercih edildiğini göstermektedir. Türkçeye uyarlanması, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik kat sayıları ölçeğin alt boyutları dikkate alınarak .62 ile .88 arasında değişiklik göstermektedir (Karahasanoğlu, 2016).

2.3.3. İlişkisel Bireyci Toplulukçu Benlik Ölçeği (RIC)

İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği (RIC), Kashima ve Hardie (2000) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar ilişkisel benlik, bireyci benlik ve toplulukçu benliktir. Ölçek yedili likert tipinde bir ölçektir. 1 "Kesinlikle katılmıyorum", 7 "Tamamen katılıyorum" şeklinde değerlendirilmektedir. Üç benlik türünün değerlendirildiği ölçek 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa değerleri "bireycilik" alt ölçeğinde .72, "ilişkisellik" alt ölçeğinde .81, "toplulukçuluk" alt ölçeğinde .78 olarak hesaplanmıştır (Kashima ve Hardie, 2000).

Ölçeğin Türkçe' ye uyarlama çalışmaları Ercan (2011) tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmada orijinal ölçekte olduğu gibi 3 alt boyutun korunduğu saptanmış. Ancak madde sayısı her alt boyutta 9 madde olacak şekilde toplamda 27 madde olarak belirlenmiştir. Her alt boyut için Cronbach Alfa değeri "bireycilik" alt ölçeğinde .73, "ilişkisellik" alt ölçeğinde .68, "toplulukçuluk" alt ölçeğinde .77 olarak hesaplanmıştır.

2.3.4. Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği (GRAS)

Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilmiş, 38 maddeden oluşan ve 5'li likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü olarak 5 alt boyutu bulunmaktadır.

Katılımcılar eşitlikçi tutum ifadelerine; tamamen katılıyorsa "5", kesinlikle katılmıyorsa "1" puan alacak şekilde puanlandırılmaktadır. Geleneksel tutum ifadeleri ise eşitlikçi tutum ifadelerinin tam tersi şekilde puanlandırılarak katılımcı tamamen katılıyorsa "1", kesinlikle katılmıyorsa "5" puan almaktadır. Ölçekten en fazla 190, en az 38 puan alabilmektedir. Ölçekten yüksek değerde puan alan bireylerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumuna sahip olduğu, düşük değerde puan alan bireylerin ise geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumuna sahip olduğu söylenmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .92' dir. Bu değer ölçek maddelerinin yüksek iç tutarlılık ve güvenirliği olduğunu göstermektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

2.4. Uygulama ve İşlem

İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmalar Etik Kurulundan alınan onay sonrasında kolayda örneklem yoluyla gönüllülük esası doğrultusunda veri toplama sürecine başlanmıştır. Veriler yüz yüze ve online platformlar aracılığıyla toplanmıştır. Ölçekler "Google formlar" üzerinden çevrimiçi forma çevrilmiş ve online olarak kişisel sosyal ağlar (Whatsapp grupları, Instagram, Telegram vb.) aracılığıyla bireylere ulaştırılmıştır. Yüz yüze toplanan veriler okul ortamında elde edilmiştir. Katılımcılara araştırma süreci ile ilgili bilgiler verildikten sonra ölçekler dağıtılarak doldurulması istenmiş, süreç 10-15 dakika içerisinde tamamlanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada sosyodemografik bilgi formu ve ilgili ölçekler ile toplanan veriler SPSS-25 aracılığı ile test edilmiştir. Çalışmada kullanılacak olan analiz yöntemlerini belirlemek ve regresyon varsayımlarını test etmek için tüm değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. İncelenen katsayılarda İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği alt boyutlarından olan bireycilik ve ilişkiselliğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1.5'den büyük ve -1.5'ten küçük olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda bu iki alt boyutun normal dağılım göstermediği ancak diğer alt boyut ve toplam puanın normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Çoklu doğrusallık varsayımını test etmek amacıyla varyans artış faktörleri (VIF), tolerans değerleri ve durum indeksi (CI) belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda VIF değerinin

1.263-2.735 arasında, tolerans değerlerinin .366-.791 arasında ve CI değerinin 14.255-29.390 arasında olduğu tespit edilmiştir. VIF değerleri 10 ve 10'dan küçük olduğunda (Kline, 2011), tolerans değerleri .01'den büyük olduğunda (Tabachnick ve Fidell, 2013) ve CI değeri 30'dan küçük olduğunda (Gujarati, 1995) çoklu bağlantı sorununun olmadığı kabul edilmektedir. Araştırma soruları bağımsız gruplar t-testi, Pearson korelasyon katsayısı, Spearman Brown korelasyon katsayısı, nokta çift serili korelasyon katsayısı ve aşamalı regresyon analizi ile test edilmiştir.

Regresyon analizinde sınıflama ölçeğine giren bağımsız değişkenlerinin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla "dummy" değişken olarak adlandırılan yeni ve yapay bir değişken oluşturulmuştur (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2013). Bu çalışmada bağımsız değişkenlerden sınıflama ölçeğine giren cinsiyet ve ilişki durumu değişkenleri "dummy" değişkene dönüştürülmüştür. Cinsiyet değişkeninde kadın referans grubu olarak belirlenmiştir. Dummy1 ise "erkek" grubuna '1', "kadın" grubuna '0' puan atanarak oluşturulmuştur. İlişki durumu değişkeninde ise "ilişkisi yok" referans grubu olarak belirlenmiştir. Dummy2 ise "ilişkisi var" grubuna '1', 'ilişkisi yok' grubuna '0' puan atanarak oluşturulmuştur.

BÖLÜM III: BULGULAR

Bu bölümde, araştırma sürecinde toplanan verilerin istatistiksel analiz sonuçları sunulmaktadır.

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Açıdan Tanımlayıcı Bilgileri

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

Değişkenler		***N***	***%***
Cinsiyet	Kadın	237	68,1
	Erkek	111	31,9
Yaş	18 yaş	32	9,2
	19 yaş	34	9,8
	20 yaş	50	14,4
	21 yaş	61	17,5
	22 yaş	47	13,5
	23 yaş	38	10,9
	24 yaş	32	9,2
	25 yaş	27	7,8
	26 yaş	27	7,8
Öğrenim Durumu	Lise Mezunu	41	11,8
	Üniversite Öğrencisi	223	64,1
	Üniversite Mezunu	84	24,1
İlişki Durumu	İlişkisi Yok	214	61,5
	İlişkisi Var	134	38,4

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 348 katılımcıdan 237'sinin (%68,1) kadın, 111'inin (%31,9) erkek olduğu; 32'sinin (%9,2) 18 yaşında, 34'ünün (%9,8) 19 yaşında, 50'sinin (%14,4) 20 yaşında, 61'inin (%17,5) 21 yaşında, 47'sinin (%13,5) 22 yaşında, 38'inin (%10,9) 23 yaşında, 32'sinin (%9,2) 24 yaşında, 27'sinin (%7,8) 25 yaşında, 27'sinin (%7,8) 26 yaşında ve yaş ortalamalarının 21,71 olduğu;

41’inin (%11,8) lise mezunu, 223’ünün (%64,1) üniversite öğrencisi, 84’ünün (%24,1) üniversite mezunu; 214’ünün (%61,5) devam eden romantik ilişkisinin olmadığı, 134’ünün (%38,5) romantik ilişkiye sahip olduğu belirtilmiştir.

3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form (LAS), İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği (RIC) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeklerinden (GRAS) Elde Edilen Puanlara İlişkin Betimleyici İstatistikler

Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form (LAS), İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği (RIC) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeklerinden (GRAS) elde edilen puanların betimleyici istatistikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ölçek Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Boyutlar	N	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık
Tutkulu Aşk (LAS)	348	3.64	.80	-.352	-.120
Oyun Gibi Aşk (LAS)	348	2.40	.65	.373	.401
Arkadaşça Aşk (LAS)	348	3.08	.90	-.074	-.436
Mantıklı Aşk (LAS)	348	2.91	.81	-.108	-.247
Sahiplenici Aşk (LAS)	348	3.07	.77	-.002	-.386
Özgeci Aşk (LAS)	348	2.69	.90	.254	-.489
Bireycilik (RIC)	348	5.93	.93	-1.89	5.70
İlişkisellik (RIC)	348	5.71	.85	-1.44	3.84
Toplulukçuluk (RIC)	348	5.19	.94	-.751	1.38
Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği Toplam Puan (GRAS)	348	4.40	.53	-1.17	.68

Tablo 2’de çalışmada kullanılan ölçeklerin alt boyutlarına ve toplam puanlarına ilişkin standart sapma, ortalama ve çarpıklık-basıklık değerleri yer almaktadır. Ölçek puanlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde RIC alt boyutlarından olan bireycilik ve ilişkiselliğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1.5’den büyük ve -1.5’ten küçük olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda bu iki alt boyutun normal dağılım

göstermediği ancak diğer alt boyut ve toplam puanın normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

3.3. Beliren Yetişkinlerin Cinsiyetlerine Göre Aşka İlişkin Tutumlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Beliren yetişkinlerin cinsiyetlerine göre aşka ilişkin tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Aşka İlişkin Tutumların Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları

	Kadın		Erkek				
Değişken	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**t**	**p**	**D**
Tutkulu Aşk	3.69	.81	3.55	.79	1.54	.125	346
Oyun Gibi Aşk	2.33	.61	2.54	.72	-2.88	.004	346
Arkadaşça Aşk	3.04	.90	3.18	.89	-1.36	.174	346
Mantıklı Aşk	2.94	.76	2.82	.89	1.36	.174	346
Sahiplenici Aşk	3.08	.77	3.04	.78	.49	.628	346
Özgeci Aşk	2.43	.83	3.23	.81	-8.46	≤0.01	346

Tablo 3'te görüldüğü üzere beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda; tutkulu aşk (t=1.54; p> .05), arkadaşça aşk (t=-1.36; p> .05), mantıklı aşk (t=1.36; p> .05) ve sahiplenici aşk (t=.490; p> .05) alt boyutlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Oyun gibi aşk (t=-2.88; p<.05) ve özgeci aşk (t=-8.46; p<.01) alt boyutlarının ise erkekler lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği görülmüştür. Buna göre erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının ortalaması ($\bar{X}$=2,54) ve özgeci aşk puanlarının ortalaması ($\bar{X}$=3,23) kadınların oyun

gibi aşk ortalaması ($\bar{X}$=2,33) ve özgeci aşk ortalamasından ($\bar{X}$=2,43) daha yüksektir. Buradan hareketle beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarından oyun gibi aşk ve özgeci aşkın erkekler lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği ancak tutkulu aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk cinsiyete göre değişmediği söylenebilir.

3.4. Beliren Yetişkinlerin Yaşları ile Aşka İlişkin Tutumları Arasında İlişki Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Beliren yetişkinlerin yaşları ile aşka ilişkin tutumları arasında ilişki olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Beliren Yetişkinlerin Yaşları ile Aşka İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	M	SD	1	2	3	4	5	6	7
Yaş	348	21.71	2.34	-						
Tutkulu Aşk	348	14.57	3.21	.098	-					
Oyun Gibi Aşk	348	9.58	2.60	.038	-.089	-				
Arkadaşça Aşk	348	12.32	3.60	.097	.364**	-.016	-			
Mantıklı Aşk	348	11.62	3.23	-.091	.058	.158**	.070	-		
Sahiplenici Aşk	348	12.27	3.08	-.057	.170**	.188**	.151**	.282**	-	
Özgeci Aşk	348	10.75	3.62	-.020	.294**	.122**	.313**	.088	.468**	-

*p<.05, ** p<.01

Tablo 4'te görüldüğü gibi, beliren yetişkinlerin yaşları ile aşka ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığı Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir. Yapılan analize göre tutkulu aşk (r=.098, p>.05), oyun gibi aşk (r=.038, p>.05), arkadaşça aşk (r=.097, p>.05), mantıklı aşk (r=.091, p>.05), sahiplenici aşk (r=.057, p>.05) ve özgeci aşk (r=.020, p>.05) alt boyutlarının yaş ile anlamlı bir ilişkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3.5. Beliren Yetişkinlerin Romantik İlişkiye Sahip Olup Olmama Durumlarına Göre Aşka İlişkin Tutumlarının Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Beliren yetişkinlerin romantik ilişkiye sahip olup olmama durumlarına göre aşka ilişkin tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Romantik İlişkiye Sahip Olup Olmama Durumlarına Göre Farklılaşmasına İlişkin T Testi Sonuçları

	İlişkisi Var		İlişkisi Yok				
Değişken	**M**	**SD**	**M**	**SD**	**t**	**p**	**D**
Tutkulu Aşk	3.71	.81	3.60	.75	-1.26	.209	345
Oyun Gibi Aşk	2.30	.66	2.46	.64	2.15	.030	345
Arkadaşça Aşk	3.10	.92	3.07	.89	-.267	.790	345
Mantıklı Aşk	2.87	.85	2.93	.78	.592	.554	345
Sahiplenici Aşk	3.04	.78	3.08	.76	.530	.596	345
Özgeci Aşk	2.66	.89	2.71	.92	.449	.653	345

Tablo 5'te görüldüğü üzere beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarının romantik ilişkiye sahip olup olmama durumlarına göre anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda; tutkulu aşk (t=-1.26; p> .05), arkadaşça aşk (t=-.267; p> .05), mantıklı aşk (t=.592; p> .05), sahiplenici aşk (t=.530; p> .05) ve özgeci aşk (t=.449; p> .05) alt boyutlarının ilişkiye sahip olup olmama durumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yalnızca oyun gibi aşk (t=2.15; p<.05) alt boyutunda ilişkisi olmayanların oyun gibi aşk puanlarının ortalaması ($\bar{X}$=2,46) ilişkisi olanların oyun gibi aşk puanlarının ortalamasından ($\bar{X}$=2,30) yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle beliren

yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarından oyun gibi aşkın ilişkisi olmayanlar lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği söylenebilir.

3.6. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumları, Benlik Kurguları ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği Puanları Arasında İlişki Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları, benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları arasında ilişki olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 6. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumları, Benlik Kurguları ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyutlar	N	M	SD	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Tutkulu Aşk	348	14.57	3.21	-									
2. Oyun Gibi Aşk	348	9.58	2.60	-.103	-								
3. Arkadaşça Aşk	348	12.33	3.60	.336**	-.033	-							
4. Mantıklı Aşk	348	11.62	3.23	.054	.157**	.080	-						
5. Sahiplenici Aşk	348	12.27	3.08	.139**	.201**	.127*	.275**	-					
6. Özgeci Aşk	348	10.75	3.62	.275**	.145**	.284**	.102	.442**	-				
7. Bireycilik	348	53.40	8.34	.073	-.041	.047	.124*	.026	-.149**	-			
8. İlişkisellik	348	51.37	7.67	.215**	-.026	.101	.177**	.252**	.106*	.606**	-		
9. Toplulukçuluk	348	46.72	8.43	.068	.037	.031	.241**	.188**	.021	.525**	.692**	-	
10. GRAS Toplam Puan	348	167.30	19.97	.155**	-.154**	.037	-.173**	-.010	-.248**	.348**	.219**	.042	-

*p<.05, ** p<.01

Tablo 6'da görüldüğü gibi yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda tutkulu aşk ile arkadaşça aşk (r=.336, p<.01), sahiplenici aşk (r=.139, p<.01), özgeci aşk (r=.275, p<.01), ilişkisel benlik kurgusu (r=.215, p<.01) ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları (r=.155, p<.01) arasında pozitif yönlü düşük düzeyli bir ilişki bulunmaktadır.

Oyun gibi aşk ile mantıklı aşk (r=.157, p<.01), sahiplenici aşk (r=.201, p<.01) ve özgeci aşk (r=.145, p<.01) arasında pozitif yönlü düşük düzeyli, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları (r=-.154, p<.01) ile de negatif yönlü düşük düzeyli bir ilişki bulunmaktadır.

Arkadaşça aşk ile sahiplenici aşk (r=.127, p<.05) ve özgeci aşk (r=.284, p<.01) arasında pozitif yönlü düşük düzeyli bir ilişki bulunmaktadır.

Mantıklı aşk ile sahiplenici aşk (r=.275, p<.01), bireyci benlik kurgusu (r=.124, p<.05), ilişkisel benlik kurgusu (r=.241, p<.01) ve toplulukçu benlik kurgusu (r=.241, p<.01) arasında pozitif yönlü düşük düzeyli, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları (r=-.173, p<.01) ile de negatif yönlü düşük düzeyli bir ilişki bulunmaktadır.

Sahiplenici aşk ile özgeci aşk arasında pozitif yönlü orta düzeyli (r=.442, p<.01) , ilişkisel benlik kurgusu (r=.252, p<.01) ve toplulukçu benlik kurgusu (r=.188, p<.01) arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyli bir ilişki bulunmaktadır.

Özgeci aşk ile bireyci benlik kurgusu (r=-.149, p<.01) ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları (r=-.248, p<.01) arasında negatif yönlü düşük düzeyli, ilişkisel benlik kurgusu (r=.106, p<.05) arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyli bir ilişki bulunmaktadır.

Bireyci benlik kurgusu ile ilişkisel benlik kurgusu (r=.606, p<.01), toplulukçu benlik kurgusu (r=.525, p<.01) ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları (r=.348, p<.01) arasında pozitif yönlü orta düzeyli bir ilişki bulunmaktadır.

İlişkisel benlik kurgusu ile toplulukçu benlik kurgusu arasında pozitif yönlü yüksek düzeyli ($r=.692$, $p<.01$), toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanları ($r=.219$, $p<.01$) arasında ise pozitif yönlü düşük düzeyli bir ilişki bulunmaktadır.

3.7. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgularının ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Aşka İlişkin Tutumlarını Yordamasına İlişkin Sonuçlar

Araştırmada kullanılan aşka ilişkin tutumlar ölçeği toplam puan vermemekte ve her bir tutumu ayrı bir biçimde puanlanmaktadır. Bu nedenle aşka ilişkin tutumların her bir alt boyutu için ayrı bir regresyon analizi yapılarak sonuçlar ayrı bir biçimde sunulmuştur. Aşka ilişkin tutumlar ölçeği alt boyutlarından olan arkadaşça aşkın benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet rolleri ile anlamlı bir korelasyon ilişkisi bulunmadığından arkadaşça aşk alt boyutu ile ilgili herhangi bir regresyon işlemi yapılamamıştır. Beliren yetişkinlerin benlik kurgularının ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanlarının aşka ilişkin tutumları (tutkulu aşk, oyun gibi aşk, mantıklı aşk, sahiplenici aşk, özgeci aşk) yordayıp yordamadığına ilişkin bulgular Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10 ve Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 7. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgularının (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Tutkulu Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Sd	β	t	p	R	R²
İlişkisellik	-126	.030	.300	4.211	<.01	.292	.085
GRAS Toplam Puan	.030	.009	.186	3.298	<.01		
Bireycilik	-.078	.029	-.202	-2.728	<.01		

Tablo 7'ye göre İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği alt boyutlarından olan ilişkisel benlik kurgusu ve bireyci benlik kurgusu ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği toplam puanları birlikte tutkulu aşkın %9'unu yordamaktadır ($R=.292$, $R^2=.085$, $p<.01$). Başka bir ifadeyle beliren yetişkinlerin tutkulu aşk düzeylerine ilişkin toplam varyansın %9'u ilişkisel benlik kurgusu, bireyci benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rolleri ile açıklanabilmektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayısı (β) incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin tutkulu aşk üzerindeki göreli önem sırası: ilişkisellik, toplumsal cinsiyet rolleri, bireyciliktir.

Tablo 8. Beliren Yetişkinlerin Cinsiyet, İlişki Durumu, Benlik Kurguları (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Oyun Gibi Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Sd	β	t	p	R	R²
Dummy1	.928	.295	.166	3.141	<.01		
						.201	.041
Dummy2	-.695	.280	-.131	-2.478	<.01		

Tablo 8'e göre yapılan aşamalı regresyon analizinde cinsiyet ve ilişki durumu birlikte oyun gibi aşkın %4'ünü yordamaktadır ($R=.201$, $R^2=.041$, $p<.01$). Diğer bir ifadeyle beliren yetişkinlerin oyun gibi aşk düzeylerine ilişkin toplam varyansın %4'ü cinsiyet ve ilişki durumu ile açıklanabilmektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayısı (β) incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin oyun gibi aşk üzerindeki göreli önem sırası: cinsiyet ve ilişki durumudur.

Tablo 9. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgularının (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Mantıklı Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Sd	β	t	p	R	R²
Toplulukçuluk	.098	.020	.254	4.912	<.01		
						.298	.089
GRAS Toplam Puan	-.031	.008	-.189	-3.651	<.01		

Tablo 9'a göre İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği alt boyutlarından olan toplulukçu benlik kurgusu ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği toplam puanları birlikte mantıklı aşkın %9'unu yordamaktadır (R=.298, R^2 =.089, p<.01). Başka bir ifadeyle beliren yetişkinlerin mantıklı aşk düzeylerine ilişkin toplam varyansın %9'u toplulukçu benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rolleri ile açıklanabilmektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayısı (β) incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin mantıklı aşk üzerindeki göreli önem sırası: toplulukçuluk ve toplumsal cinsiyet rolleridir.

Tablo 10. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgularının (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Sahiplenici Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Sd	β	t	p	R	R^2
İlişkisellik	.148	.029	.370	5.190	<.01	.286	.082
Bireycilik	-.057	.026	-.154	-2.162	<.05		

Tablo 10'a göre İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği alt boyutlarından olan ilişkisel benlik kurgusu ve bireycilik benlik kurgusu sahiplenici aşkın %8'ini yordamaktadır (R=.286, R^2 =.082, p<.05). Başka bir ifade ile beliren yetişkinlerin sahiplenici aşk düzeylerine ilişkin toplam varyansın %8'i ilişkisel benlik kurgusu ve bireyci benlik kurgusu ile açıklanabilmektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayısı (β) incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin sahiplenici aşk üzerindeki göreli önem sırası: ilişkisellik ve bireyciliktir.

Tablo 11. Beliren Yetişkinlerde Cinsiyet, Benlik Kurguları (Bireycilik, İlişkisellik, Toplulukçuluk) ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Özgeci Aşkı Yordamasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Sd	β	t	p	R	R²
Dummy1	3.408	.378	.439	9.006	<.01	.496	.246
İlişkisellik	.178	.031	.376	5.809	<.01		
Bireycilik	-.102	.028	-.235	-3.590	<.01		

Tablo 11'e göre Cinsiyet değişkeni ile İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği alt boyutlarından olan ilişkisel ve bireyci benlik kurgusu alt boyutları birlikte cinsiyet özgeci aşkın %25'ini yordamaktadır ($R=.496$, $R^2=.246$, $p<.01$). Başka bir ifadeyle beliren yetişkinlerin özgeci aşk düzeylerine ilişkin toplam varyansın %25'i cinsiyet, ilişkisel benlik kurgusu ve bireyci benlik kurgusu ile açıklanabilmektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayısı (β) incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin özgeci aşk üzerindeki göreli önem sırası: cinsiyet, ilişkisellik ve bireyciliktir.

BÖLÜM IV: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. TARTIŞMA

Bu bölümde verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular literatür doğrultusunda yorumlanmıştır.

4.1.1. Demografik Değişkenlere Yönelik Bulguların Yorumlanması

4.1.1.1. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuçların Yorumlanması

Araştırmada beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik bulgularda oyun gibi aşk ve özgeci aşk cinsiyete göre farklılaşırken tutkulu aşk, arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşkın cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Oyun gibi aşk ve özgeci aşk biçimlerinin erkekler lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer sonucu elde eden araştırmalarla birlikte (Açıkel, 2013; Ercan, 2008; Eren, 2019; Geçim, 2023; Hovardaoğlu ve Büyükşahin, 2004 Neto, 1994; Sprecher, 1994; Worobey, 2001; Yüksel, 2013;) farklı sonuçların da elde edildiği çalışmalar bulunmaktadır (Fuller, 1982). Yapılan bu araştırmada oyun gibi aşk ve özgeci aşk dışındaki diğer aşk biçimlerinde anlamlı bir farklılık bulunmazken başka bir çalışmada kadınların mantıklı aşk biçiminde erkeklerden daha yüksek puan aldığı sonucuna ulaşılmıştır (Fuller, 1982).

Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde erkeklerin oyun gibi aşk biçimine kadınlara göre daha çok eğilim göstermesinin toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Toplumda erkeklerin daha çok romantik ilişki deneyiminin olması normal bir durum olarak değerlendirilirken kadınlar için durum böyle değildir. Geleneksel yapıya yatkın topluluklarda erkek çocuklarının bu konuda destek ve takdir görürken kız çocuklarının bir erkekle arkadaşlık ilişkisi kurması dahi

ayıplanmaktadır. Yüksel (2013), Türk toplumunda erkeklerin daha çok romantik ilişki deneyiminin olmasının desteklendiğini ve böyle bir kültürel bağlamda erkeklerin oyun gibi aşka yatkın olmasının beklenen bir durum olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte oyun gibi aşkta ilişkiler cinselliğin ön planda olduğu kazanılması arzulanan bir oyun olarak değerlendirilmektedir. Kadın ve erkek açısından değerlendirildiğinde erkeklerin cinselliği daha çok deneyimleyip, ifade edebildikleri gözlenmiştir. Kadınlar ise cinsellik hakkında konuştuğunda daha negatif algılanmaktadır. Feminist teoriye göre kadınların fiziksel yakınlıktan uzak daha çok romantik duyguları içeren hayal dünyasında var olmaları beklenmektedir (Arslangiray, 2013). Bu duruma örnek olarak cinsel tabu ifadelerini onaylama durumuna göre puan ortalamalarının değerlendirildiği bir araştırmada "kadın için mastürbasyon", "kadın için bekaretin/kızlık zarı bozulması", "kadının evlilik dışı cinsel ilişki yaşaması", "kadın için çok eşli yaşam", "kadının erkeği aldatması" gibi ifadelerin tabu olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir (Derya ve ark., 2017). Bu durumun da kadınların oyun gibi aşktan erkeklere göre daha düşük puan almasına neden olduğu düşünülmektedir.

Bir diğer bulgu ise erkeklerin özgeci aşk biçimine kadınlardan daha fazla eğilim göstermesidir. Bu duruma ise değişmekte olan kültürel yapıda kadınların daha özgüvenli ve girişimci olması, cinsiyet rollerinin eşitlikçi tutuma doğru evrilmesinin neden olduğu düşünülmektedir. Geçtiğimiz dönemlerde kadınlar daha çok ev işi, çocuk bakımı ya da ilişkilerde daha çok emek veren konumdayken artık ev dışı işler ve sosyal alanlarda daha çok rol almaktadırlar. Pekel (2019), Türkiye'de meydana gelen kentleşme ve ekonomik gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan sosyal değişim doğrultusunda kadınlara ait olan ev işi ve annelik rolünün kadınların çalışma yaşamına dahil olmasıyla eşler arasında paylaşılmaya başlandığını ifade etmektedir. Bu durumun erkeklerin partnerini kaybetme kaygısı ile ilişkilerde daha özverili, partnerini düşünen konuma gelmesine sebep olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte cinsiyet rolleri açısından değerlendirildiğinde ilişkinin başlaması için ilk adımın erkek tarafından atılmasının beklenmesi, ekonomik anlamda erkeğin daha çok konfor alanı oluşturmasının talep edilmesi, kadının daha duygusal erkeğin ise ilişkiyi yöneten taraf olarak değerlendirilmesi de erkeklerin ilişkilerde daha özgeci olmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Feminist teoriye göre cinsiyetler farklı norm ve kalıpların içinde yer

almaktadır. Erkekler başarma, amaca yönelik davranma, güçlü ve yöneten birey olarak eğitilmektedir (Arslangiray, 2013). Bu duruma örnek olarak yapılan bir çalışmada romantik yakınlığı başlatmada cinsiyete göre erkekler lehine anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bir başka ifadeyle romantik yakınlığı erkeklerin başlatmasının beklendiği görülmüştür (Sumbas ve Durmuş, 2018).

4.1.1.2. Beliren Yetişkinlerin Yaşları ile Aşka İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Yorumlanması

Araştırmada beliren yetişkinlerin yaşları ile aşka ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde aşka ilişkin tutumlar ve yaş arasındaki ilişkiyi inceleyen yakın tarihli bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte Lee'nin (1973) oluşturduğu kurama göre bireyler genç yaşlarda aşkı daha çok oyun gibi, sahiplenici ve tutkulu biçimde yaşarken yaş ilerledikçe mantıklı ve arkadaşça aşk biçimine yönelmektedirler. Araştırmamızda aşka ilişkin tutumların yaş ile ilişkisinin bulunmamasının ise katılımcıların yaş gruplarına dağılımından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

4.1.1.3. Beliren Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumlarının İlişki Durumuna Göre Farklılaşmasına Yönelik Sonuçların Yorumlanması

Araştırmada beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarının ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan analiz sonucunda yalnızca oyun gibi aşkın ilişkisi olmayanlar lehine anlamlı farklılaşma gösterdiği diğer aşk biçimleri ile ilişki durumu arasında farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle ilişkisi olmayan bireylerin oyun gibi aşk biçimine daha yatkın olduğu bulunmuştur. Literatür incelendiğinde aşka ilişkin tutumlar ve ilişki durumunun birlikte ele alındığı sınırlı sayıda araştırma olduğu gözlemlenmiştir. Montgomery ve Sorell (1997), evli olmayan kişilerin evli olan bireylere göre oyun gibi aşk biçimine daha fazla eğilim gösterdiğini bulmuştur. Arı (2023), yapmış olduğu çalışmasında araştırma bulgumuzu destekler nitelikte ilişkisi olmayan bireylerin oyun gibi aşk boyutundan daha yüksek puan aldığı sonucunu elde etmiştir. Bu araştırma sonuçları ile farklı sonuçların ortaya konulduğu

araştırmalar da bulunmaktadır (Driscol ve ark. 1972; Ercan, 2008; Çoban 2023; Geçim, 2023). Erwin (1999), bir bireye âşık olan kişilerin âşık olmayan bireylere göre özgeci aşk türünden yüksek puan aldıklarını tespit etmiştir. Mutlu ve Can (2021), ilişki durumu flört düzeyinde olan bireylerin evli olan bireylere göre tutkulu aşk ve sahiplenici aşk biçiminden daha yüksek puan aldıkları sonucunu elde etmiştir. Aynı zamanda evli bireylerin de bekar bireylere göre mantıklı aşk biçiminden yüksek puan aldıkları görülmüştür. Tüfekçi (2008), ilişki içerisinde olan beliren yetişkinlerin ilişkisi olmayan bireylere göre daha çok özgeci aşk biçimine sahip olduklarını bulmuştur.

Oyun gibi aşk; aşkın oyun gibi görüldüğü, bağlayıcı gücünün düşük ve eğlencenin öncelikli olduğu kısa süreli aşk biçimidir. Bu aşk biçiminde birden fazla partnerle aynı anda görüşülmesi normal karşılanmaktadır. Oyun gibi aşkta âşık olunan kişiyle bağ kurmak amaç olmamaktadır. Oysaki bir ilişki içinde olmak o ilişkiye yönelik sorumluluk, sadakat ve bağlılık kavramlarını da beraberinde getirmektedir. Bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda bekar, ilişkisi olmayan bireylerin bağ kurmadan pek çok kişiyle görüşerek ilişki deneyimi yaşadıkları gözlenmiştir. Bağlanma türleri açısından değerlendirildiğinde ilişkisi olmayan bireylerin ilişkisi olan bireylere göre daha çok kaçıngan davranışlar sergilediği tespit edilmiştir (Kaya ve Karahasanoğlu, 2019; Ateş, 2019). Bir başka çalışmada ise oyun gibi aşk biçimine sahip bireylerin kaçıngan bağlanma örüntüsüne sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Türk ve Yıldız, 2017). Ercan (2008), ilişki daha resmi bir hale geldikçe bireyin aşkı oyun gibi değerlendirmesinin azalacağını bu sebeple oyun gibi aşkta yüksek puan alan bireylerin sorumluluk gerektiren durumlardan uzak durduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda ilişkisi olmayan bireylerin oyun gibi aşka daha yatkın olması beklenen bir sonuçtur.

4.1.2. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgusu Alt Boyutları ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Tutkulu Aşkı Yordamasına İlişkin Sonuçların Yorumlanması

Araştırma bulgularına göre beliren yetişkinlerin benlik kurguları alt boyutlarından ilişkisellik, bireycilik ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği toplam puanı tutkulu aşkın %9'unu yordamaktadır. Literatür incelendiğinde benlik kurgusu, toplumsal cinsiyet rolleri ve tutkulu aşkın birlikte incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple değişkenlerin kendi içindeki ilişkilerini inceleyen araştırmalar ayrı ayrı incelenmiştir. Yapılan bir çalışmada tutkulu aşk ile benlik tiplerinin karşılaştırılması sonucunda tutkulu aşkın benlik tiplerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için yapılan analizde toplulukçu benlik tipindeki bireylerin tutkulu aşk puanları daha düşük bulunmuştur (Ercan, 2008). Bir başka araştırmada ise bireyci benlik yapısı ile tutkulu aşk arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir (Üney ve Yöyen, 2020).

Araştırmamızda bu sonucun ortaya çıkmasının sebebine baktığımızda benlik kurgularından ilişkisellik, bireyin yakınları ile kurduğu ilişkiyi ifade etmektedir. Tutkulu aşk biçimine sahip bireyler partnerleri ile ilgili çoğu şeyi bilmek ve hayatlarının bir parçası olmak isterler (Budak, 2011). Bu bireylerin sadece partnerleri ile değil diğer bireylerle de yakın ilişkide olmayı bekledikleri düşünülmektedir. Ercan (2016), bireyin ebeveynleri ile bağlanma düzeyleri arttıkça tutkulu aşk biçimine eğiliminin arttığını ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda ilişkisel benlik kurgusuna sahip bireylerin yakınları ile ilişki kurabilmeleri tutkulu aşk biçimine sahip olabileceklerini ortaya koymaktadır. İki değişkende de diğerleri ile kurulan ilişkinin önemli olduğu görülmektedir.

Diğer yandan bireycilik, bireyin kendisine has biricik özelliklerini yansıtan boyut olarak tanımlanmaktadır. Araştırmacılar tutkulu aşk biçimine sahip olmanın da bireyin kendisine verdiği değer ile yakından ilişkili olduğunu ifade etmektedir (Türk ve Yıldız, 2017). Bununla birlikte tutkulu aşk biçiminin en temel bileşeni olan kendine

güvenin bireyci benlik kurgusuna sahip bireylerin kendilerini tanıma ve kendi fikirleri doğrultusunda hareket edebilmeleri ile açıklanabileceği düşünülmektedir. Ercan'ın (2008) yapmış olduğu çalışmada da geleneksel cinsiyet rolü tutumunda toplulukçu benlik kurgusuna sahip bireyler gibi bir grubun etkisi söz konusu olduğundan tutkulu aşk puanlarının düşük olabileceği sonucu elde edilmiştir.

Tutkulu aşk biçiminde bireyler tek eşli ve partnerlerinin fikirlerine önem vermektedirler (Budak, 2011). Bu bireyler ilişkilerinde partnerlerinin ve ilişkinin iyiliği adına sorumluluk alarak tek taraflı bir ilişki yürütmezler. Toplumsal cinsiyet rolleri açısından eşitlikçi tutuma sahip bireylerin de daha eşit rol paylaşımını desteklediği düşünüldüğünde bu bireylerin tutkulu aşk biçimine sahip olmalarının olası olduğu yorumu yapılmıştır.

4.1.3. Beliren Yetişkinlerinde Cinsiyet, İlişki Durumu, Benlik Kurgusu Alt Boyutları ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Oyun Gibi Aşkı Yordamasına İlişkin Sonuçların Yorumlanması

Araştırma bulgularına göre beliren yetişkinlerin cinsiyet ve ilişki durumları oyun gibi aşkın %4'ünü yordamaktadır. Literatür incelendiğinde Hensley (1996) çalışmasında erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Eren (2019) cinsiyet ve oyun gibi aşk arasında erkekler lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yurtiçi alan yazın incelendiğinde benzer bulguların elde edildiği araştırmaların olduğu görülmüştür (Açıkel, 2013; Beştav, 2007; Ercan, 2008).

Cinsiyet, ilişkiler içindeki dinamikleri ve toplumun yakın ilişkilerle ilgili beklentilerini etkileyen bir kavramdır. Geleneksel cinsiyet rolü tutumunda bireyden toplumun beklentileri doğrultusunda hareket etmesi beklenir. Toplumların kadın ve erkekten farklı beklentileri bulunmaktadır. Kadınlardan ilişkisel olmasını, erkeklerden bağımsız olmaları beklenmektedir (Çatılı, 2021). Kendilerine atfedilen beklentiler doğrultusunda hareket eden bireylerin aşk tutumları da bundan etkilenmektedir. Geleneksel olarak özellikle erkeklerin ilişkilerde özgür davranışlar sergilediği ve

cinselliği deneyimlemesinin desteklendiği görülmektedir. Bu duruma paralel olarak oyun gibi aşk tutumuna sahip bireylerin çok eşliliğe açık ve haz odaklı olmaları cinsiyet değişkeni açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Yörük (2021), erkeklerin aşkı oyun gibi tanımlamasının ve aldatmayı normal karşılamasının toplumun erkeğe yüklediği toplumsal roller doğrultusunda olduğunu ifade etmektedir. Aldatma eğiliminin en çok görüldüğü aşk biçiminin de oyun gibi aşk olduğu sonucu alan yazında dikkat çeken araştırmalardan olmuştur (Geçim, 2023). Araştırmamızın diğer bulgusu olarak erkeklerin oyun gibi aşk biçiminde kadınlara göre yüksek puan almaları bu bulguyu desteklemektedir.

Diğer yandan oyun gibi aşk ilişkinin karmaşık ve belirsiz olabileceği aşk biçimidir. İlişkilerin başlangıcında flört dikkat çeken bir oyun haline dönüşebilir. Flört aşamasında bireyler karşılarındaki kişiyi test etme ve ilgi gösterme amacında olabilirler. Oluşan belirsizlik durumunun ilişkinin gidişatını etkilediği düşünülmektedir. Bununla birlikte kararlılık ve bağlanma kavramları uzun süreli ilişkiler için önemli iken her ilişki için önem arz etmemektedir (Atak ve Taştan, 2012). Bu kavramları barındırmayan ilişkiler oyun gibi aşk biçimi ile paralellik göstermektedir. Sonuç olarak istikrar, bağlılık kavramlarının ön planda olmadığı oyun gibi aşkın ilişki durumunu da etkileyeceği düşünülmektedir.

4.1.4. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgusu Alt Boyutları ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Mantıklı Aşkı Yordama Gücüne İlişkin Sonuçların Yorumlanması

Araştırma bulgularına göre beliren yetişkinlerin benlik kurguları alt boyutlarından toplulukçu benlik kurgusu ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği toplam puanı mantıklı aşkın %9'unu yordamaktadır. Literatür incelendiğinde benlik kurgusu, toplumsal cinsiyet rolleri ve mantıklı aşkın birlikte incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple değişkenlerin kendi içindeki ilişkilerini inceleyen araştırmalar incelenmiştir. Hendrick ve Hendrick (1986) yapmış olduğu çalışmasında toplulukçu yapının hâkim olduğu Asya kökenli Amerikalıların mantıklı

aşk puanlarının bireyci yapının hâkim olduğu Avrupa kökenli Amerikalılara göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Mantıklı aşk biçiminde ilişkiden uzun soluklu olması ve iyi bir gelecek sağlaması beklentisi vardır. Partnerleri ile uyum içinde olmayı önemsedikleri için partnerlerinin geçmişi hakkında bilgi sahibi olmak isterler. İlişki ve partnerlerine yönelik ölçütleri bulunmaktadır. Bu nedenle birlikte olacakları kişinin inancı, aile yapısı ve gelecek planlarını önemli bulurlar (Lee, 1988). Öte yandan toplulukçu benlik yapısındaki bireyler içinde bulundukları grubun işleyişine uyum sağlama eğilimi olan bireylerdir. Bu doğrultuda toplulukçu kültürlerin işleyişinde yer alan görücü usulü kavramı ortaya çıkmaktadır. Görücü usulü, bireylerin üçüncü bir şahıs aracılığıyla tanışması olarak tanımlanmakta (Çimen, 2007) ve temelinde de partnerlerin birbirine uyum sağlaması bulunmaktadır. Sezen (2005), daha çok geleneksel toplumlarda görüldüğünü ifade etse de modern dünyada iş arkadaşları, yakın arkadaşlar ve eğitim ortamlarında tanıştırılma veya yakıştırılarak tavsiye verilmesi\alınması da görücü usulünün yeni versiyonu olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak toplulukçu benlik yapısındaki bireylerde yine toplulukçu yapının içinde yer alan görücü usulü sistemine paralel olarak mantıklı aşk biçimine sahip bireyler gibi uyum içinde olabilecekleri partner beklentisinde olmaları olası bulunmaktadır.

Diğer yandan eşitlikçi cinsiyet rolü tutumuna sahip olmak ilişki uyumunun ve doyumunun artmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Esnek sınırlar oluşturan, sorumluluklara yönelik eşit ve destek temelli olan bu tutum partnerlerin ilişkiyi olumlu algılamasını sağlamaktadır. Akpınar ve Kırlıoğlu (2020) ‘da bireylere özgürlük alanı sağlayan, demokratik ve empati odaklı bir ortamın uyumlu bir beraberliğe imkân sağlayacağını düşünmektedirler. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada androjen yapıdaki bireylerin yüksek ilişki doyumu olduğu görülmüştür (Curun, 2001). Mickelson ve arkadaşları (2006) eşitlikçi tutumdaki bireylerin evlilik uyumunun arttığını ifade etmektedirler. Bir başka çalışmada eşitlikçi cinsiyet rolü tutumuna sahip evli bireylerin daha uyumlu evlilik yaşantısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yüksel ve Dağ, 2014). Bu durumda ilişkisinde uyumun getirdiği dengeli ortamı arzulayan ve

ilişkiye yönelik iyi bir gelecek planı yapan mantıklı aşıkların eşitlikçi tutuma sahip olmaları beklenen bir sonuç olmuştur.

4.1.5. Beliren Yetişkinlerin Benlik Kurgusu Alt Boyutları ile Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Sahiplenici Aşkı Yordama Gücüne İlişkin Sonuçların Yorumlanması

Araştırma bulgularına göre benlik kurguları alt boyutlarından ilişkisellik ve bireycilik sahiplenici aşkın %8'ini yordamaktadır. Başka bir ifadeyle ilişkisel benlik kurgusuna sahip olmak sahiplenici aşk biçimine sahip olmayı açıklamaktadır. Markus ve Kitayama (1991)' ya göre ilişkisel benlik, yakın ilişkilerin daha ön planda olduğu benlik türüdür. İlişkisel benlikte bireyselciliğin aksine bağlılık duygusu önemlidir. Diğer bireylerin amaç ve ihtiyaçları bireyin kendi amaç ve ihtiyaçlarından önemli bulunurken diğerlerine bağlılık temel amaçtır (Singelis, 1994). Bu duruma paralel olarak sahiplenici aşkta partner yakınlığı önemlidir. Partnerle meşgul olma ve ilişkideki varlıklarına yönelik güvence almak amacıyla diğerine bağlılık görülmektedir. İlişkinin devamlılığı için üçüncü kişilerden destek alırlar. Kendisiyle ilgili bilgi vererek, partnerle temas kurarak, partner için iyi davranışlarda bulunarak ilişkinin devamlılığını sağlamaktadırlar. Partnerleri açısından algıları açık olan sahiplenici aşktaki bireylerin, diğerlerine empati düzeyleri yüksek ve temkinli olarak tanımlanan ilişkisel benlik kurgusuna sahip olabilecekleri düşünülmektedir. İlişkisel benlik kurgusunda sözlü ve sözsüz davranışlara duyarlılık vardır (Sanchez-Burks, 2002). Açıkgül (2020), ilişkisel benliğe sahip bireylerin partnerlerinin duygu, düşünce ve taleplerine duyarlı olabileceklerini ifade etmektedir. Karşılarındaki kişilerin ilgileri ve amaçlarına dikkat etmektedirler (Cross ve ark., 2002). İlişkisel benlik kurgusunda diğerlerinin görüşünün önemli olması, bu konuda algılarının açık olması ve bağlılık kavramlarının ön planda yer alması sahiplenici aşka sahip olmalarını beklenen bir durum haline getirmektedir. Bireycilik boyutunda ise sahiplenici aşıkların partnerleriyle yakınlığı arzulasalar da bir noktada bireysel alanlarının olması beklentisinde olacakları düşünülmektedir.

4.1.6. Beliren Yetişkinlerde Cinsiyet, Benlik Kurgusu Alt Boyutları ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutumlarının Özgeci Aşkı Yordamasına İlişkin Sonuçların Yorumlanması

Araştırma bulgularına göre benlik kurguları alt boyutlarından ilişkisellik ve bireycilik benlik kurgusu ile birlikte cinsiyet özgeci aşkın %25'ini yordamaktadır. Başka bir ifadeyle ilişkisel benlik kurgusu, bireyci benlik kurgusu ve cinsiyet özgeci aşk biçimine sahip olmayı açıklamaktadır. Literatür incelendiğinde benlik kurgusu ve özgeci aşkın birlikte incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple değişkenlerin kendi içindeki ilişkilerini inceleyen araştırmalar ayrı ayrı incelenmiştir. Montgomery ve Sorel (1997), bireyler arası ilişki düzeyi arttıkça özgeci aşka sahip olma potansiyelinin arttığını ifade etmektedir. Ercan (2013), ilişkisellik benlik kurgusu arttıkça özgeci aşk puanının da arttığı sonucunu elde etmiştir. Araştırma bulgusunu destekleyen diğer bir çalışmada ise toplulukçuluk benlik kurgusunun puanı arttıkça özgeci aşk biçiminin de arttığı tespit edilmiştir (Üney ve Yöyen, 2020).

Özgeci aşk, bireyin ilişki içinde daha fedakâr olduğu, partnerinin ihtiyaçlarını gözettiği, sevgi, anlayış ve saygıyı içeren bir aşk türüdür. Ancak özgeci aşk, cinsiyet ve cinsiyetlerden beklenen davranışlar doğrultusunda etkilenebilmektedir. Genel kanıya bakıldığında erkeklerin duygusal güçlükleri bastırıp maddi sorumlulukları üstlenmesi kadınların ise daha çok empatik ve duygusal destek sunan kişi olmaları beklenir (Ak, 2021). Değişen zaman, kültürel yapı ve toplumsal değerler ile cinsiyetlere yüklenen roller ve beklentiler de değişmektedir (Pekel, 2019). Örneğin; kadının çalışma hayatına dahil olmasıyla aile içinde görev paylaşımları daha eşit dağılmaya başlamıştır. Bu durumun erkekleri daha empatik ve partnerinin ihtiyaçlarına önem veren konumuna getirdiği düşünülmektedir. Sonuçta özgeci aşkın cinsiyet değişkeni ile açıklanması beklenen bir bulgu olarak değerlendirilmektedir. Diğer yandan ilişkisel benlik kurgusu bireyin kendisini diğerleri ile kurdukları ilişkiler üzerinden değerlendirdiği bir bağlamdır. Bu bağlam özgeci aşk biçiminde bireyin partnerinin ihtiyaçlarına duyarlı olması, empati ve paylaşım davranışlarına paralellik göstermektedir. Özgeci aşk ve ilişkisel benliği bir arada değerlendirdiğimizde bireyin kendisini ilişki içinde daha iyi tanıması ve partnerinin duygusal gereksinimlerine

duyarlılık göstermesi derin bağların kurulmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak özgeci aşıklar kendi ilgi alanları olan ve bireysel vakit geçirmekten keyif alan bireylerdir. Bu doğrultuda bireycilik benlik kurgusu ile birbirini destekleyen kavramlar oldukları düşünülmektedir.

4.2. SONUÇ

Bu araştırmada beliren yetişkinlik döneminde benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rollerinin aşka ilişkin tutumları yordama gücü incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları aşağıda verilmiştir.

1. Beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarından oyun gibi aşk ve özgeci aşkın cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

2. Beliren yetişkinlerin yaşları ile aşka ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

3. Beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarının ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan analiz sonucunda yalnızca oyun gibi aşkta ilişkisi olmayanlar lehine anlamlı farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. Beliren yetişkinlerin benlik kurguları alt boyutlarından ilişkisellik, bireycilik ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği toplam puanının tutkulu aşkın %9'unu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Beliren yetişkinlerin cinsiyet ve ilişki durumlarının oyun gibi aşkın %4'ünü yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6. Beliren yetişkinlerin benlik kurguları alt boyutlarından toplulukçu benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puanı mantıklı aşkın %9'unu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Beliren yetişkinlerin benlik kurguları alt boyutlarından ilişkisellik ve bireycilik benlik kurgusu sahiplenici aşkın %8'ini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Beliren yetişkinlerin benlik kurguları alt boyutlarından ilişkisellik ve bireyselci benlik kurguları ve cinsiyet özgeci aşkın %25'ini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. ÖNERİLER

Yapılan çalışma doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

1. Alan yazın incelendiğinde beliren yetişkinlik döneminde benlik kurguları ve toplumsal cinsiyet rollerinin aşka ilişkin tutumları yordama gücünün incelendiği çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan çalışmada olduğu gibi tüm değişkenlerin birlikte incelendiği araştırmaların sayısının arttırılması bu çalışma sonuçlarının güvenirliliğini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.
2. Beliren yetişkinlik döneminde partner seçimi, ilişki başlatma ve sürdürmenin önemli süreçler olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda aşka ilişkin tutumlar, toplumsal ve bireysel sürece yönelik kuramsal görüşlerle ilişkilendirilerek oluşturulacak farkındalık gruplarında ele alınabilir.
3. Bu çalışmada beliren yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarının ilişki durumuna göre farklılaşma durumu "ilişkisi var" veya "ilişkisi yok" şeklinde iki grupta incelenmiştir. İlerleyen araştırmalarda ilişki süreleri dikkate alınarak sınıflama yapılması önerilmektedir.
4. Araştırmada veriler çoğunlukla üniversite öğrencilerinden toplanmıştır. Farklı eğitim düzeyi ve meslek gruplarından da veri toplanması önerilmektedir.
5. Araştırmada cinsiyet ve yaş gibi değişkenlerde dengeli bir dağılım yoktur. Değişkenlerin kendi içinde dengeli dağılım göstermesinin araştırma sonuçlarını yorumlamada daha iyi olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Açık, Ö. (2008). *Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Açıkel, M. (2013). *Üniversite öğrencilerinin aşk biçimleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Açıkgül, E. (2023). *İlişki doyumu, benlik kurgusu ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Ak, G. (2021). *Evli bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve ayrılık anksiyetesi üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Akotia, C. S., ve Anum, A. (2012). The moderating effects of age and education on gender differences on gender role perceptions. *Gender and Behaviour, 10*(2), 5022-5043.

Akpınar, B., ve Kırlıoğlu, M. (2020). Bazı değişkenler açısından evlilik uyumunun incelenmesi ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun evlilik uyumuna etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, *23*(2), 736-746.

Alonso-Arbiol, I., Shaver, P. R., ve Ya´ Rnoz, S. (2010). Insecure attachment, gender roles, and interpersonal dependency in the Basque Country. *Personal Relationships*, 9, 479– 490.

Andersen, S. M. (2000). Fundamental human needs: Making social cognition relevant. *Psychological inquiry*, *11*(4), 269-275.

Arranz, C. M. (2006). *Love attitudes and body esteem of internet personals website users*. Antioch New England Graduate School.

Arı, Ç. (2023). *Üniversite öğrencilerinin aşk tutumlarının bağlanma ve kimlik stilleri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Arias, D. F. ve Hernández, A. M. (2007). Emerging adulthood in Mexican and Spanish youth: Theories and realities. *Journal of Adolescent Research, 22*(5), 476-503.

Arnett, J. J. (1994). Are college students adults? Their conceptions of the transition to adulthood. *Journal of Adult Development, 1*(4), 213-224.

Arnett, J. J. (1998). Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human development*, *41*(5-6), 295-315.

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: a theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 469-480.

Arnett, J. J. (2003). Conceptions Of The Transition To Adulthood Among Emerging Adults İn Amercan Ethnic Groups. *New Directions İn Child And Adolescent Development*, 100, 63-75.

Arnett, J. J. (2004). *Emerging Adulthood: The Winding Road From the Late Teens Through the Twenties.* New York: Oxford University Press.

Arnett, J. J. (2006). *Emerging Adulthood: Understanding the New Way of Coming of Age.* J.J. Arnett ve J. L. Tanner (Ed.), Emerging Adults in America: Coming of Age 106 in the 21st (3-21). Washington, DC.: American Psychological Association.

Arnett, J. J. (2007a). Afterword: Aging out of care- Toward realizing the possibilities of emerging adulthood. *The New Directions for Youth Development*, 113, 151-161.

Arnett, J. J. (2007b). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for. *Child Development Perspectives, 1*(2), 68-73

Arnett, J. J., Ramos, K. D., ve Jensen, L. A. (2001). Ideological views in emerging adulthood: Balancing autonomy and community. *Journal of Adult Development, 8*, 69-79.

Arslangiray, N. (2013). *Üniversite öğrencilerinde beden imajının yordayıcıları olarak bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Atak, H. (2005). *Beliren yetişkinlik: yeni bir yaşam döneminin Türkiye'de incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Atak, H., ve Çok, F. (2010). İnsan yaşamında yeni bir dönem: beliren yetişkinlik. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, *17*(1), 39-50.

Atak, H., ve Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *4*(4), 520-546.

Atak, H., Tatlı, C. E., Çokamay, G., Büyükpabuşcu, H., & Çok, F. (2016). Yetişkinliğe geçiş: Türkiye'de demografik ölçütler bağlamında kuramsal bir gözden geçirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *8*(3), 204-227.

Ateş, A. (2019). Eğitim düzeylerine göre 20-35 yaş arasındaki evli ve bekârların bağlanma stili puanlarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, *2*(1), 1-11.

Atkinson, L. R., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem D. J. ve Nolen-Hoeksema (2010). *Psikolojiye giriş* (A. Dönmez Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Aydın, B. (1996). Benlik kavramı ve ben şemaları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *8*, 41- 47.

Bandura, A. (1997). *Self efficacy: the exercise of control.* New York: W. H. Freeman

Baran, G. (1995). *Ankara'da bulunan çocuk yuvalarında kalan 7-11 yaş grubu çocuklarda cinsiyet rolleri ve cinsiyet özellikleri kalıpyargılarının gelişimi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Barry, C. M., Madsen, S. D., Nelson, L. J., Carroll, J. S., ve Badger, S. (2009). Friendship and romantic relationship qualities in emerging adulthood: Differential associations with identity development and achieved adulthood criteria. *Journal of Adult Development, 16*, 209-222.

Başay, A. C. (2015). *Üniversite öğrencilerinin benlik yapısı ve eş seçme kriterleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Baykal, S. (1991). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *1*(2), 66-75.

Bee, H. ve Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi.* (Çev.; O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *42*(2), 155-162.

Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, *88*(4), 354-364.

Beştav, G. (2007). *Romantik ilişki doyumu ile cinsiyet, bağlanma stilleri, rasyonel olmayan inançlar ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Beydoğan, B. (2001). *Çelişik duygulu cinsiyetçilik, ataerkillik ve toplumsal cinsiyet farklılıklarının yöneticilik pozisyonlarındaki kadınlara ilişkin tutumlar üzerindeki etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bilgin, M. (2021). *Kişilik, aile iletişimi ve benlik kurgusunun, beliren yetişkinlikteki öznel iyi oluşa etkisi* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Lisanüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Bowen, M. (1993). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.

Budak, B. (2011). *Üniversite öğrencilerinin aşka ilişkin tutumları ve ilişki doyumlarının kişilik özellikleri ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bugay, A., ve Tezer, E. (2008, March). Attachment styles and loving attitudes among Turkish university students. In *2nd Annual Global Conference: Persons, intimacy and love* (pp. 10-13).

Buhl, H. M. (2007). Well-being and the child-parent relationship at the transition from university to work life. *Journal of Adolescent Research*, *22*(5), 550-571.

Bulut, V. E. (2019). *Beliren yetişkinlik döneminde kadınlarda toplumsal cinsiyet rolleri ve anne baba tutumlarının erken dönem uyumsuz şemalar ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Burr, V. (2002). *Gender and social psychology*, New York: Taylor and Francis

Bussey, K., ve Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological review*, *106*(4), 676.

Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2013). Sosyal bilimler için istatistik (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Büyükşahin, A., ve Hovardaoğlu, S. (2004). Çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının Lee'nin çok boyutlu aşk biçimleri kapsamında incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, *19*(54), 59-75.

Cohen, T. F., Strong, B., ve DeVault, C. (2008). *The marriage and family experience: Intimate relationships in a changing society*. California: Thomson/Wadsworth.

Cross, S. E., Morris, M. L., ve Gore, J. S. (2002). Thinking about oneself and others: the relational-interdependent self-construal and social cognition. *Journal of personality and social psychology, 82*(3), 399.

Curun, F, (2001), *The Effects of Sexism and Sex Role Orientation on Romantic Relationship Satisfaction.* (Unpublished master's thesis). University of Middle East Technical University, Ankara.

Çatılı, E. T., ve Avcı, R. (2021). Beliren yetişkinlerde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumun, benlik kurgusunun ve benliğin ayrımlaşmasının eş seçme stratejilerini yordamadaki rolü. *Trakya Eğitim Dergisi*, *11*(3), 1349-1365.

Çimen, Ş. E. (2007). *Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çoban, D. (2023). *Romantik ilişkisi olan yetişkinlerde ilişki istikrarının yordayıcıları: bağlanma boyutları, aşk biçimleri, algılanan ebeveyn tutumları ve mükemmeliyetçilik* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çuhadaroğlu, A. ve Akfırat, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin benlik kurgularıyla toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 16*(4), 1031-1046.

D'Angelo, E. (2007). *The loving person.* Indiana: Authorhouse.

Davis, K. E., ve Latty-Mann, H. (1987). Love styles and relationship quality: A contribution to validation. *Journal of Social and Personal Relationships, 4*(4), 409-428.

Dede, E. (2015). *Psikolojik doğum sırasının bireyci–toplulukçu-ilişkisel benlik tipi üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (Eds.). (2004). *Handbook of self-determination research*. USA: University Rochester Press.

Derya, Y. A., Taşhan, S. T., Uçar, T., Karaaslan, T., ve Tunç, Ö. A. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Cinsel Tabulara Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *6*(1), 1-8.

Dion, K.K., ve Dion, K.L. (1993). Gender and Ethnocultural Comparisons in Style of Love. *Psychology of Woman*, 17, 463-473.

Doğan, A. (2011). Turkish emerging adults' perceptions of adulthood. In *European Congress of Psychology, İstanbul*.

Doğan-Ateş, A., Cebioğlu, S., Erdoğan, E., ve Tekin, M. (2007). Conceptions of the transition to adulthood among Turkish emerging adults. In *Poster presented at the 3rd Conference on Emerging Adulthood, Tucson, Arizona*.

Doğan, A., ve Cebioğlu, S. (2011). Beliren yetişkinlik: Ergenlikten yetişkinliğe uzanan bir dönem. *Türk Psikoloji Yazıları*, *14*(28), 11-21.

Donoghue C., ve Stein PJ (2007) Diversity in adult experiences and criteria for adulthood among university students. *College Student*, 41 (4), 831-842.

Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem Yayıncılık.

Dökmen Z. Y. (2010). Toplumsal cinsiyet: sosyal psikolojik açıklamalar. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Durmaz, H. (2016). *Beliren yetişkinlikte aşk stillerinin kişilik, bağlanma ve bazı demografik özellikler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Driscoll, R., Davis, K. E., ve Lipetz, M. E. (1972). Parental interference and romantic love: The Romeo and Juliet effect. *Journal of personality and social psychology*, *24*(1), 1.

Ercan, H. (2008). *Genç yetişkinlerin aşk biçemleri ve benlik tipleri* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ercan, H. (2011). İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri ve Uyarlama Çalışması. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *2011*(2), 37-45.

Ercan, H. (2013). Genç yetişkinlerde benlik kurgusu üzerine bir çalışma. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, *5*(2), 157-178.

Eren, E. (2019). *Romantik ilişkilerde bağışlamanın aşk biçimlerine göre yordanması* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ergin, E. (2015). *Beliren Yetişkinlik Döneminde Kimlik Statüleri ve Başa Çıkma Stratejileri İlişkisinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Eroğlu, M. (2020). *Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve kişilik özelliklerinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Erol, S. (2020). *Beliren yetişkinlerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile kişilerarası duyarlılık ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Esen, E. Soylu, Y. Siyez, D. M. ve Demirgürz, G. (2017). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8*(1), 46-63.

Facio, A., ve Micocci, F. (2003). Emerging adulthood in Argentina. *New directions for child and adolescent development*, *2003*(100), 21-32.

Fan, P. L., ve Marini, M. M. (2000). Influences on gender-role attitudes during the transition to adulthood. *Social Science Research, 29*(2), 258-283.

Feldman, S. S., Gowen, L. K., ve Fisher, L. (1998). Family relationships and gender as predictors of romantic intimacy in young adults: A longitudinal study. *Journal of Research on Adolescence, 8*(2), 263-286.

Fincham, F. D., ve Cui, M. (2011). *Romantic relationships in emerging adulthood.* Cambridge University Press.

Fromm, E. (1991). *Sahip Olmak ya da Olmak.* İstanbul: Arıtan Yayınevi.

Fischer, E., ve Arnold, S. J. (1990). More than a labor of love: gender roles and christmas gift shopping. *Journel of Consumer Research, 17*(3), 333-345.

Fuller, D. K. (1982). *Love attitudes and personality style among heterosexual couples*. Florida: University of Miami.

Gagné, M., ve Deci, E. L. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journal of Organizational behavior*, *26*(4), 331-362.

Gattario, K. H., ve Frisén, A. (2019). From negative to positive body image: Men's and women's journeys from early adolescence to emerging adulthood. *Body image*, *28*, 53-65.

Geçim, B. (2023). *Romantik ilişkilerde aldatma ve affetme eğilimlerinin aşka ilişkin tutumlar bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gençtarih, B. (2019). *Genç yetişkinlerde öğrenilmiş çaresizlik ve olumsuz değerlendirilme korkusu ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.

Germani, A., Buratta, L., Delvecchio, E., ve Mazzeschi, C. (2020). Emerging Adults and COVID-19: The Role of Individualism-Collectivism on Perceived Risks and Psychological Maladjustment. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 17*(10), 3497.

Gómez-López, M., Viejo, C., ve Ortega-Ruiz, R. (2019). Well-being and romantic relationships: A systematic review in adolescence and emerging adulthood. *International journal of environmental research and public health*, *16*(13), 2415.

Gujarati, D. N. (1995). *Basic econometrics* (4. Ed.). New York: United State Military Academy.

Hammock, G., ve Richardson, D. S. (2011). Love Attitudes and Relationship Experience. *The Journal of Social Psychology, 151*(5), 608–624.

Hamilton, S. F., ve Hamilton, M. A. (2006). School, work, and emerging adulthood. J.J. Arnett ve J. L. Tanner (Ed.), *Emerging Adults in America: Coming of Age in the 21st Century* (257-277). Washington, DC.: American Psychological Association.

Hatfield, E. (1988). *Passionate and Companionate Love*. In. Sternberg R.J. and Barnes, M.L. (Eds.), The Psychology of Love. New Haven: Yale University Press.

Hatfield E., ve Rapson R. L. (1996). *Love and Sex: Cross-Cultural Perspectives.* Boston: Allyn and Bacon

Hay, I., ve Ashman, A. F. (2003). The development of adolescents' emotional stability and general self-concept: The interplay of parents, peers, and gender. *International Journal of Disability, Development and Education, 50*(1), 77–91.

Hayran, Ş. (2020). *Beliren yetişkinlik döneminde büyüme korkusu ile erken dönem uyumsuz şemalar ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.

Helgeson, V. S. (2016). The psychology of gender. USA: Pearson Education.

Helgeson, V. S. (2020). *Psychology of gender*. Routledge.

Helvaci, F. (2012). *Romantik ilişkilerde sorun çözme ve sosyal ilginin aşka ilişkin tutumlarla ilişkisi* (Yüksek Lisan Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Hendrick, C., ve Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of personality and social psychology, 50*(2), 392.

Hendrick, C., S. S. Hendrick ve A. Dicke (1998). The Love Attitudes Scale: Short form. *Journal of Social and Personal Relationships,* 15, 147-159.

Hendrick, C., ve Hendrick, S. (2002). Linking Romantic Love with Sex: Development of the Perceptions of Love and Sex Scale. *Journal of Social and Personal Relationships, 19* (3), 361-378.

Hetherington, E. M., Cox, M., & Cox, R. (1976). Divorced fathers. *Family coordinator*, 417-428.

Hofstede, G. (1980). Motivation, leadership, and organization: do American theories apply abroad?. *Organizational dynamics*, *9*(1), 42-63.

Hofstede, G, (2001), *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, İnstitutions and Organizations Across Nations* (2nd ed.), Thousand Oaks, CA: Sage.

Holland, R. W., Roeder, U. R., Rick B. van, B., Brandt, A. C., ve Hannover, B. (2004). Don't stand so close to me: The effects of self-construal on interpersonal closeness. *Psychological science*, *15*(4), 237-242.

Horwitz, A. V., White, H. R., ve Howell-White, S. (1996). Becoming married and mental health: A longitudinal study of a cohort of young adults. *Journal of Marriage and the Family*, 895-907.

Hui, C. H. (1988). Measurement of individualism-collectivism. *Journal of research in personality*, *22*(1), 17-36.

İmamoğlu, E.O. (1987). *An interdependence model of human development. Growth and progress in cross-cultural psychology* (138-145) Ed: Ç. Kağıtçıbaşı. The Netherlands: Swets and Zeitlinger

İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *The Journal of Psychology*, *132*(1), 95-105.

İmamoğlu, E. O. (2003). Individuation and relatedness: Not opposing but distinct and complementary. *Genetic, social, and general psychology monographs*, *129*(4), 367.

İmamoğlu, E. O., ve Güler-Edwards, A. (2007). Geleceğe ilişkin yönelimlerde benlik tipine bağlı farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, *22*(60), 115-132.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Özerk-İlişkisel benlik: Yeni bir sentez. *Türk Psikoloji Dergisi*, *11*(37), 36-43

Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel psikoloji, kültür bağlamında insan ve aile.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context Implications for self and family. Journal of Cross-Cultural Psychology, *36* (4), 403-422.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji.* İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Karahasanoğlu, G. (2016). *Üniversite öğrencilerinde aşka ilişkin tutumlar, kişilik özellikleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin cinsiyet ve mevcut ilişki durumu bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karatatar, H. (2018). *Beliren yetişkinlikte algılanan ebeveynlik stili ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracı rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2004). Self, ıdentity, emotional well-being among turkish university students. *The Journal of Psychology, 138* (5), 457-478.

Kashima, E. S. ve Hardie, E. A. (2000). The development and validation of the Relational, Individual, and Collective self-aspects (RIC) Scale. *Asian Journal of Social Psychology, 3*(1), 19-48.

Kaya, F. Ş., & Karahasanoğlu, G. (2019). Üniversite öğrencilerinde aşka ilişkin tutumlar, kişilik özellikleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, *3*(1), 51-62.

Kephart, W. M. (1967). Some correlates of romantic love. *Journal of Marriage and the Family*, 470-474.

Kerr, M. E., & Bowen, M. (1988). *Family evaluation*. WW Norton & Company.

Kocadaş, B. (2005). Kültür ve medya. *Bilig*, (34), 1-13.

Kodan, S. (2013). *Evli bireylerin evlilik kalitesi toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Konakawa, H., Kawai, T., Tanaka, Y., Hatanaka, C., Bowen, K., ve Koh, A. (2023). Examining the association between cultural self-construal and dream

structures in the United States and Japan. *Frontiers in Psychology*, *14*, 1069406.

Kiani, Q., Bahrami, H., ve Taremian, F. (2008). Study of the attitude toward gender role on submit gender egalitarianism among university students and employees in Zanjan (2008). *Journal of Advances Medical and Biomed Research*, *17*(66), 71-78.

Kim, B. S., Yang, P. H., Atkinson, D. R., Wolfe, M. M., ve Hong, S. (2001). Cultural value similarities and differences among Asian American ethnic groups. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, *7*(4), 343.

Kim, J., ve Hatfield, E. (2004). Love types and subjective well-being: A cross-cultural study. *Social Behavior and Personality: an international journal*, *32*(2), 173-182.

Lasswell, T. E., ve Lasswell, M. E. (1976). I love you but I'm not in love with you. *Journal of Marital and Family Therapy*, *2*(3), 211-224.

Le, T.N. (2005). Narcissism and Immature Love as Mediators of Vertical Individualism and Ludic Love Style. *Journal of Social and Personal Relationships*, *22* (4), 543-560.

Lee, J. A. (1973). *The colors of love: an exploration of the ways of loving.* Toronto: New Pres.

Lee, J. A. (1988). *Love-styles*. New Haven: Yale University Press.

Luyckx, K., Seiffge-Krenke, I., Schwartz, S. J., Crocetti, E., ve Klimstra T. A. (2014). Identity configurations across love and work in emerging adults in romantic relationships. *Journal of Applied Developmental Psychology*, *3*(35), 192-203.

Madson, L., ve Trafimow, D. (2001). Gender comparisons in the private, collective, and allocentric selves. *The Journal of social psychology*, *141*(4), 551-559.

Manne, S. L., ve Zautra, A. J. (1989). Spouse criticism and support: their association with coping and psychological adjustment among women with rheumatoid arthritis. *Journal of personality and social psychology*, *56*(4), 608.

Markus, H. R., ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, *98*(2), 224-253.

Matsumoto, D., ve Juang, L. (2016). *Culture and psychology*. Cengage Learning.

Medora, N. P., Larson, J. H., Hortaçsu, N., ve Dave, P. (2002). Perceived attitudes towards romanticism; a cross-cultural study of American, Asian-Indian, and Turkish young adults. *Journal of comparative family studies*, *33*(2), 155-178.

Mesutoğlu, C. (2012). *The relationship among self construal, family functioning and sibling number in terms of gender in high school students* (Master's thesis). Middle East Technical University, Ankara.

Mickelson, K. D., Claffey, S. T., ve Williams, S. L. (2006). The moderating role of gender and gender role attitudes on the link between spousal support and marital quality. *Sex Roles*, *55*, 73-82.

Montgomery, M.J., ve Sorell, G.T. (1997). Differences in Love Attitudes Across Family Life Stages. *Family Relations*, *46*(1), 55-61.

Morgan, E. M., Thorne, A., ve Zurbriggen, E. L. (2010). A longitudinal study of conversations with parents about sex and dating during college. *Developmental Psychology*, *46*(1), 139.

Mori, C., Cooke, J. E., Temple, J. R., Ly, A., Lu, Y., Anderson, N., ve Madigan, S. (2020). The prevalence of sexting behaviors among emerging adults: A meta-analysis. *Archives of sexual behavior*, *49*, 1103-1119.

Mutlu, D. D., Can, F. Y. (2021). Evli bireylerde evlilik uyumu ve aşk tutumunun psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, *4*(1), 99-117.

Neto, F. (1993). Love styles and self-representations. *Personality and Individual Differences*, *14*(6), 795-803.

Neto, F. (1994). Love styles among Portuguese students. *The Journal of Psychology*, *128*(5), 613-616.

Neto, F., Mullet, E., Deschamps, J. C., Barros, J., Benvindo, R., Camino, L., ve Machado, M. (2000). Cross-cultural variations in attitudes toward love. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *31*(5), 626-635.

Neto, F. (2007). Love Styles: A Cross-Cultural Study of British, Indian, and Portuguese College Students. *Journal of Comparative Family Studies*, *38*(3), 239-254.

Nelson, L. J. (2003). Rites of passage in emerging adulthood: Perspectives of young Mormons. *New directions for child and adolescent development*, *2003*(100), 33-50.

Nelson, L. J. (2009). An examination of emerging adulthood in Romanian college students. *International Journal of Behavioral Development, 33*(5), 402-411.

Ogletree, S. M. (2015). Gender role attitudes and expectations for marriage. *Journal of Research on Women and Gender*, (5),71-82.

Özcan, B. (2017). *Beliren yetişkinlikte öznel iyi oluşun yordayıcıları olarak benlik kurgusu benlik saygısı ve sosyal destek* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Öztemel, O. (2017). *Üniversite öğrencilerinin kişilik ve mizaç özelliklerinin aşka ilişkin tutumlarına etkilerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Parmaksız, H. R. (2008). *Beliren yetişkinlikte kültürel etkinliklere katılım* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Parpart J. L., Connelly, M. P., ve Barriteau, V. E. (2000). *Theoretical perspectives on gender and development*. Canada: IDRC.

Pekel, E. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Kadının Çalışma Hayatındaki Konumu. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, *5*(1).

Perales, F., Hoffmann, H., King, T., Vidal, S., ve Baxter, J. (2020). *Mothers, fathers and the intergenerational transmission of gender-role attitudes.* (Life Course Centre Working Paper Series, 2020-05). Australia: Institute for Social Science Research, The University of Qoeensland

Pescitelli, D. (1996). An analysis of Carl Rogers' theory of personality. *Retrieved September*, *20*, 2009.

Roberson, P. N. E., Norona, J. C., Fish, J. N., Olmstead, S. B., ve Fincham F. (2017). Do differences matter? A typology of emerging adult romantic relationships. *Journal of Socail and Personal Relationships*, *34*(3), 334-355.

Rubin, Z. (1970). Measurement of romantic love. *Journal of personality and social psychology*, *16*(2), 265.

Rubin, Z. (Ed.) (1974). *Doing Unto Others*. New Jersey: Prentice Hall.

Rumeli, Y. (2020). *Aşk biçimleri ve söylenen yalan içeriğinin yalanın söylenme sıklığı ve kabul edilebilirliği ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Safi, H. (2018). *Evli çiftlerin sahip olduğu değerşer, aika ilişkin tutumları ce affedicilik düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Saltürk, A. (2022). Sosyal onay ihtiyacının yordanmasında ilişkisel-bireyci-toplulukçu benlik ve ana-baba tutumunun rolü. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 13* (1), 316-334.

Sanchez-Burks, J. (2002). Protestant Relational Ideology and (in) Attention to Relational Cues in Work Settings. *Journal of Personality and Social Psychology*, *83*(4), 919-929.

Santamaría, A., de la Mata, M. L., Hansen, T. G., ve Ruiz, L. (2010). Cultural self-construals of Mexican, Spanish, and Danish college students: Beyond independent and interdependent self. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *41*(3), 471-477.

Santrock, J. W. (2012). Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi (A. E. Aslan, Çev.). G. Yüksel (Ed.). *İlk çocuklukta sosyo-duygusal gelişim* (241-269). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sato, T., ve Cameron, J. E. (1999). The relationship between collective self-esteem and self-construal in Japan and Canada. *The Journal of Social Psychology*, *139*(4), 426-435.

Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *New World Sciences Academy, 6* (4), 2446-2458.

Seiffge-Krenke, I. (2003). Testing theories of romantic development from adolescence to young adulthood: Evidence of a developmental sequence. *International journal of behavioral development*, *27*(6), 519-531.

Sertbaş, G. (2021). *Beliren yetişkinlikte algılanan ebeveyn tutumlarının beden algısı ve benlik saygısına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, *11*(27), 185-195.

Singelis, T. M. (1994). The measurement of independent and interdependent self-construals. *Personality and social psychology bulletin*, *20*(5), 580-591.

Siviş, R. (1999). *Gender-role orientations and perceived parental attitudes of metu preparatory school students* (Master's thesis). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Smith, A. D., ve Reid, W. J. (1986). Role expectations and attitudes in dual-earner families. *Social Contemporary Social Work, 67*(7), 394-402.

Sprecher, S., Aron, A., Hatfield, E., Cortese, A., Potapova, E. ve Levitskaya, A. (1994). Love: American style, Russian style, and Japanese style. *Personal Relationships*, *1*(4), 349-369.

Sternberg, R. J., ve Grajek, S. (1984). The nature of love. *Journal of Personality and Social psychology*, *47*(2), 312.

Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological review*, *93*(2), 119.

Sternberg, R.J. (1988). *Triangulating Love.* In R.J. Sternberg, M. L. Barnes (Eds.), The Psychology of Love. New Hawen: Yale University Press.

Sönmez, N. (2022). *Evlenmemiş genç bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları, evlilik tutumları ve evlilik kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Suh, E. M., Diener, E. D., ve Updegraff, J. A. (2008). From culture to priming conditions: Self-construal influences on life satisfaction judgments. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *39*(1), 3-15.

Sumbas, E., ve Durmuş, E. (2018). Romantik yakınlığı başlatmanın yordayıcısı olarak cinsiyet ve romantik ilişki inançları. *The Journal of International Social Research*, *11*(55), 714-720.

Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. Eds.), Boston: Allynand Bacon.

Tanaka, M. (2023). Motivation, self-construal, and gender in project-based learning. *Innovation in Language Learning and Teaching*, *17*(2), 306-320.

Taner, E. (2019). *Beliren yetişkinlerin kendini sevme ile öz yeterlik özelliklerinin çocukluk deneyimleri ve bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tatar, M., ve Emmanuel, G. (2001). Teachers' perceptions of their students' gender roles. *The Journal of Educational Research, 94*(4), 215-224.

Triandis, H. C. (1989). The self and social behavior in differing cultural contexts. *Psychological review, 96*(3), 506.

Triandis, H.C. (2000). Dialectics between Cultural and Cross-cultural Psychology. *Asian Journal of Social Psychology,* 3, 185-195.

Türk, E. G., ve Yıldız, A. D. (2017). Aşk biçemleri, ilişki doyumu ve yalnızlık: Üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *7*(48), 97-109.

Türk, E. (2019). *Beliren yetişkinlerde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumun, benlik kurgusunun ve benliğin ayrımlaşmasının eş seçme stratejilerini yordamadaki rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Türk Dil Kurumu. (2023). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı.

Tüfekçi, S. (2008). *Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri: transaksiyonel analiz ego durumları açısından bir değerlendirme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tüfekçibaşı, S. (2020). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile bilişsel esneklik ve otantiklik arasındaki ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.

TÜİK (2023). Evlenme ve boşanma istatistikleri. [Çevrim-içi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2022-49437], Erişim tarihi: 22 Ocak 2024.

Uçar, S. (2018). *Beliren yetişkinlikte romantik ilişki deneyimleri* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Uğur, S. B. (2014). *Boşanma sürecinin akademisyen kadınlar üzerine etkileri (Akdeniz Üniversitesi örneği).* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Uskul, A. K., Hynie, M., ve Lalonde, R. N. (2004). Interdependence as a mediator between culture and interpersonal closeness for Euro-Canadians and Turks. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *35*(2), 174-191.

Üney, R. Yöyen, E. (2020). Benlik Yapısı, Romantik İlişki Biçimleri ve Cinsiyet Arasındaki İlişki. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7*(1), 170-184.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları, 1*(35), 29-56.

Waller N.G., ve Shaver P. R. (1994). The Importance of Nongenetic Influences on Romantic Love Styles: A Twin- Family Study. *Psychological Science, 5*(5), 268-274.

Warrington, M., ve Younger, M. (2000). The other side of the gender gap. *Gender and Education, 12*(4), 493-508

Warner, T. D., Giordano, P. C., Manning, W. D., ve Longmore, M. A. (2011). Everybody's doin'it (right?): Neighborhood norms and sexual activity in adolescence. *Social Science Research*, *40*(6), 1676-1690.

White, J., Hendrick, C., ve Hendrick, S. (2004). Big Five Personality Variables and Relationship Constructs. *Personality and Individual Differences,* 37, 1519-1530.

Worobey, J. (2001). Associations between temperament and love attitudes in a college sample. *Personality and Individual Differences, 31*(3), 461-469.

Yalın, H. S. (2022). *Beliren yetişkinlikte özerklik olgusunun aile sistemi ve bireysel psikolojik etkiler bağlamında incelenmesi* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yıldız, N. (2020). *Yetişkinliğe geçişte ilişki istikrarı ve doyumu: Eylemlilik ve sosyal ilgi etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Yıldız, Y. (2017). *Tek ebeveynli çocukların yaşam deneyimleri* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yörük Tepe, İ., ve Çalık Var, E. (2021). Üniversite öğrencilerinin aşka ve flört şiddetine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, *14*(77).

Yum, Y. (2004). Culture and Self-Construal as Predictors of Responses to Accommodative Dilemmas in Dating Relationships. *Journal of Social and Personal Relationships, 21*(6), 817-835.

Yüksel, R. (2013). *Genç yetişkinlerde aşk tutumları ve yaşamın anlamı* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Yüksel, Ö., Dağ, İ, (2014). Kadınlarda Evlilik Uyumu ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Stresle Baş Etme Biçimleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarının Aracı Rolleri, *Türk Psikiyatri Dergisi, 26*(3), 181-187.

Yüzbaşı, D. (2012). *Türkiye'de beliren yetişkinlik: yetişkinlik kriterlerinin ve yetişkinlik statülerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zeyneloğlu, S., ve Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric properties gender roles attitude scale. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *40*(40), 409-420.

EKLER

EK-1: ETİK KURUL

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	**ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI**	*Beliren Yetişkinlik Döneminde Aşka İlişkin Tutumların Yordayıcıları Olarak Benlik Kurgusu ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri*			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Sema ÇOLAK			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Yüksek Lisans Öğrencisi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
Değerlendiriken Belgeler	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU			Türkçe ☒ İngilizce ☐ Diğer ☐
Karar Bilgileri	**Karar No: 131**	**Tarih:01/08/2022**		
	Yukarıda bilgileri verilen Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna **"oy birliği"** ile karar verilmiştir.			

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI	Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile ilişki		Katılım *		İmza
Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN	İletişim Çalışmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Dr.Öğr.Üyesi Sinan SEÇKİN	Hukuk	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Doç. Dr. Serhat YÜKSEL	Finans	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Doç. Dr. İhsan EKEN	Medya ve Reklam Araştırmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur
Doç.Dr. Burak DOĞRUYOL	Psikoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐	Uygundur

* :Toplantıda Bulunma

Sosyal Bilimler
Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Sekreteri
Birgül BARDA

EK 2: KATILIMCI ONAM FORMU

Sayın Katılımcı,
Bu araştırma İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Psk. Dan. Sema ÇOLAK tarafından Dr. Öğr. Üye. Yelda YILDIZ ÖNAL danışmanlığında yürütülmektedir. Bu araştırmanın amacı 18-26 yaş arasındaki beliren yetişkinlerin benlik kurgusu ve toplumsal cinsiyet rollerinin aşka ilişkin tutumları yordama gücünün tespit edilmesidir. Bu formu okuyup onaylamanız araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelmektedir ancak çalışmaya katılmama ya da katıldıktan sonra çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz. Kişisel bilgileriniz kesinlikle alınmamaktadır. Verdiğiniz cevaplar ise tamamen gizlilik çerçevesinde kullanılacaktır. Aşağıdaki ölçeklerde yer alan soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur, lütfen her bir soruda size en yakın gelen cevabı işaretleyiniz ve boşluk bırakmayınız. Tüm ölçeklerin doldurulması yaklaşık 10-15 dakika sürmektedir. Araştırma hakkında daha ayrıntılı bilgi almak için adresine yazabilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederim.